

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20
korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23.
Telefon 93—99. Postatakarékpénztári csekk-számla 21.911.

Néhány szempont az 1907. évi XIX.t.-c. 81. és 82. §-aival kapcsolatban.

Írta: dr. Sasvári József.

A »Munkásügyi Szemle« III. évf. 16. számában dr. Darvai Dénesnek a »Jogtudományi Közlöny«-ben megjelent cikke kapcsán behatóan foglalkoztam azzal a kérdéssel, hogy »a munkaadó, illetve megbízottja akkor, midőn a munkás gondatlanságának része van az őt ért baleset előidézésében, hivatkozhatik-e a munkás említett hibájára a pénztárral szemben és a 81. §-ban körülírt felelőssége alól ilyen hiba igazolása esetén egészben, vagy részben mentesül-e?« A kérdésre nemlegesen válaszoltam a törvény szövegszerinti értelmezése, valamint az intenciók vizsgálata alapján. Ugyane kérdéssel foglalkozik dr. mindszei Lichtenberg Pál a Jogtudományi Közlöny 1912. augusztus 23-i és szeptember 6-i, dr. Morvai Oszkár az augusztus 20-i számában, végül idevág dr. Rotschild Béla cikke »A munkásbiztosítási törvény 82. §-ához« címmel, mely a szeptember 8-i számban jelent meg.

Dr. Lichtenberg elfogadja a hivatkozott cikkemben kifejtett álláspontot, mely szerint tehát a munkás gondatlansága semmiféle következményekkel a pénztárnak a munkaadóval szemben érvényesíthető visszatérítési igényekre nézve nem jár. Ellenben a munkásnak a munkaadóval szemben a munkaadó mulasztása esetén érvényesítendő igényére nézve a kármegosztás elvét fenntartani kívánja. Ez az elv pedig az, hogy ha a károkozásban két személyt, munkaadót és munkást terhel mulasztás, a kár megosztandó. Ezt az álláspontot méltányossági szempontokkal is indokolja. Indokolja továbbá azzal, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. 75. §-a, mely a munkás szándékossága esetén beszél jogvesztésről — mely rendelkezésből tehát arra lehet következtetni, hogy a gondatlanság nem jár jogvesztéssel — azon § csoportban van, mely kizárólag a pénztár és a munkás jogviszonyával foglalkozik, tehát nem lehet e következtetést munkaadó és munkás viszonyában alkalmazni.

Dr. Morvai Oszkár a munkás gondatlanságának mint kármegosztó tényezőnek elbírálását az egyes speciális esetek szerint különbözőnek találja. Ha oly. a törvény alapján hatóságilag elrendelt óvórendszabály fogantatásáról van szó, mely a balesetek bekövetkeztét feltétlenül kizárta volna, ez esetben, bármily fokú gondatlanságról van is szó, az

országos pénztár visszkereseti joga megállapítandó. Némi nehézség — dr. Morvai szerint — abban a gyakorlatban alig elképzelhető esetben fordulhat elő, midőn a védőkészülék a konkrét baleset elhárítására nem feltétlenül alkalmas. További fejtegetéseiben a kereskedelmi törvény biztosításjogi részének analogiájára állapítja meg, hogy az országos pénztár — mint biztosító, aki a kárt megtérítette — a törvény erejénél fogva a biztosítottat (a munkást) harmadikkal (az illető munkaadóval) szemben megillető jogokba lép. Ebből folyólag megállapítja azt, hogy az országos pénztár és a mulasztó munkaadó között nincs közvetlen kártérítési viszony. Cáfolja dr. Lichtenberg méltányossági argumentumát, mely szerint a munkaadóval szemben el kell járni a pénztárnak, mert a 60%-os kártérítés a munkás megélhetéséhez kell, ezenfelül — minthogy ez többlet a szükséges ellátáson felül — a munkás gondatlansága inkább mérlegelhető.

Dr. Rotschild Béla következő tételeit indokolja: 1. Az esetben, ha az országos munkásbiztosító pénztár az 1907. évi XIX. t.-c. 81. §-a alapján a munkaadó ellen a kártérítési keresetet megindította és ezen perben a munkaadó szándékossága, vagy gondatlansága meg lett állapítva, a munkásnak is meg kell adni a teljes kártérítés iránti kereseti ogot a munkaadóval szemben. 2. A 2400 koronán felüli kereset alapján a munkás a 81-ik és 82. §. előfeltételei nélkül követelhesen a munkaadótól kártérítést.

*

A röviden ismertetett cikkek élesen bevilágítanak abba, mennyire ki nem elégítő a 75., 81. és 82. §§-ok fogalmazása. Vegyük a felvett kérdéseket egyenként. Újlag hangsúlyozom, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. nem szól egy helyütt sem a sérült gondatlanságáról, mint olyan tényezőről, mely bármely irányban befolyásolhatná akár a baleseti kártalanítást, akár a visszatérítési jogot. Semmi alap sincs arra, hogy ezt a fogalmat, a munkás gondatlanságának fogalmát, a munkaadó és munkás viszonyába beviessük a 82. § esetén. Az 1907. évi XIX. t.-c. 82. §-a szabályozta a munkaadó kártérítési kötelezettségét a munkással szemben, e § megállapította, mikor követelhet a munkás kártérítést a munkaadótól. Arra nézve, mikor követelhető kártérítés, ez a *jus speciale* (speciális jog) intézkedik, általános magánjogi szabályok erre nézve nem alkalmazhatók. Az a felfogás, hogy a 82. § következő megállapítása »az ily esetekben (jogerős büntetőbírói ítélet esetén) fenforgó kártérítési igény csak arra az összegre szorítkozhatik, melylyel a rendes bírói úton megítélendő kártalanítás az e törvény alapján a biztosítottat vagy hátramaradottait megillető kártalanítás összegét meghaladja«, megengedi a munkás gondatlanságának figyelembevételét — erőszakolt. Az idézett rendelkezés világos értelme: »a biztosított a pénztártól megkapott összegben felüli részt — a teljes kártérítés határáig — érvényesítheti«, ki akarja zárni a pénztár által megállapított járadék kétszeres visszakövetelését. Más értelmet ebbe a rendelkezésbe, a »csak« szócskába belemagyarázni nem lehet. »A rendesbírói úton« eljárási szabály megjelölése, hogy t. i. a 82. § alapján a munkaadó ellen rendes bírói út az érvényesítés, másrészt utalás a rendes bírói úton megítélni szokott általános magánjogi kártérítésre: a teljes kártérítésre.

A méltányossági argumentumok meg nem állnak. A törvény előfeltételei mellett — később látni fogjuk rendkívül nehéz feladat visszkereseti jog érvényesítése. A törvény szövegezésében már megnyilvánult a méltányosság. Nincsen semmi ok arra, hogy jogszabályokat másképpen alkalmazzunk — méltányossági okokból — egységes követelés két részére nézve t. i. a pénztár által és a munkás által érvényesített részre nézve.

A kereskedelmi törvény biztosításjogi vonatkozásainak alkalmazása a munkásbiztosítási jogra teljesen elhibázott. Ezeket az analogiákat azok keresik, akik kezdik a foglalkozást a munkásbiztosítási joggal, de éppen

ügy, mint éles megkülönböztetés teendő »magánjogon alapuló kártérítés« és »balesetbiztosítás« között, éppen oly határozottan különbséget kell tennünk kereskedelmi jogi biztosítási szabályok és a munkásbiztosítási jogszabályai között. Az analógiák is alig vehetők a biztosítási jogból.

Az a nemes intencióból fakadó törekvés, mely a 2.400 K-n felüli jövedelem baleset esetére való érvényesítését célozza nyitott kapukat dönget. Dr. Szladits Károly¹⁾ kimutatta, hogy mivel a törvény »az alkalmazottak biztosítását csak keresményük egy részére engedi meg, úgy ez egyúttal azt jelenti, hogy az alkalmazottak csak a maximális összeg erejéig vannak biztosítva és ezen felül nem biztosított személyek. Ezt az álláspontot a kir. Kúria magáévá tette 5332/908. sz. ítéletének indokolásában.

Végül és ez a kérdés legfontosabb, utalok arra a javaslatra, hogy mi helyett a pénztár megállapítja a visszatérítési igényt, adassék meg a munkásnak is a visszatérítési jog. A 81. és 82. §.²⁾ azonos fogalmakat tartalmaz: »törvény alapján hatóságilag elrendelt óvórendszabályok nem fogantatosítása«, megállapítva a 81. §-ban polgári úton, a 82. §-ban büntető úton. A 81. § előfeltétele — mint erre ismételtén rámutattam — nagyon súlyos, még ha nem is a konkrét esetre vonatkozó hatósági intézkedést magyarázunk is e §-ba, hanem *általában*, »törvény alapján elrendelt óvórendszabályt«. A 82. § büntetőbírói ítélettel kívánja megállapítani a többször ismételt 81. § 2. bekezdése szerinti gondatlanságot. Ámde a gondatlanság büntetőjogi kritériuma teljesen más, tágabb, mint a 81. § 2. bekezdéséé. A büntetőbíró, mikor ítél, nem az 1907. évi XIX. t.-cikket tartja szem előtt, hanem a büntetőtörvényt. Így tehát azt állapítja meg: fennforog-e a büntetőjogi gondatlanság, de nem azt, fennforog-e a 81. § 2. bekezdése szerinti gondatlanság. Így tehát tulajdonképpen a 82. § szószerinti értelmében végrehajthatatlan. És éppen — minthogy a törvények úgy magyarázandók, hogy értelmük legyen — a büntetőbírói ítélet általában történt gondatlanság — megállapítása után — ami perelőfeltétel a 82. § szerinti pereknél — következik a polgári bíróság vizsgálata abból a szempontból, a büntető bíró milyen gondatlanság alapján ítél: a 82. § 2. bekezdése szerintiért vagy sem? Ebből látszik, mily erőszakolt a 81. és 82. §, a pénztár és a munkás joga közötti különbségtétel a visszatérítési igény tekintetében.

A jelenlegi törvény keretében az a javaslat, hogy a pénztár visszatérítési igényének megállapítása esetén a munkás is perelhessen büntetőbírói ítélet nélkül, bírói gyakorlattal — bármilyen jóindulat esetén is — nem valósítható meg. De ha zaklatásokat akar a törvény elkerülni, erre alkalmas eszköz a pénztár eljárása eredményének bevétele, mint perelőfeltétel a munkás kártérítési perénél.

*

Annai kétségtelen, a törvény revíziója szélesebb alapokon és világosabban kell, hogy megjelölje az általános magánjog és a munkásbiztosítási törvények viszonyát. Bár nem tagadom azt sem, hogy a homály nagyon sok a szociális érzésnek megfelelő magyarázatot lehetővé tesz. Talán a revíziónál ezen szempontok érvényesítése nyíltan fog megtörténni. Reméljük.

¹⁾ Munkásbiztosítás és magánjogi kártérítés. Munkásügyi Szemle I. évf. 1. szám.

²⁾ 1907: XIX. t.-c. 81. §. Ha a munkaadó vagy megbizottja a balesetet szándékosan idézte elő, a baleset folytán nyújtott kártalanításért és az ez ügyben felmerült összes költségeikért az illető munkaadó vagy megbizott az országos munkásbetegsegélyező és balesetbiztosító pénztárnak kártérítéssel tartozik. Ha a baleset annak folytán állott elő, hogy a munkaadó vagy megbizottja, kinek a megbízásából eredő eljárásáért felelősséggel tartozik, a törvény alapján hatóságilag elrendelt óvórendszabályokat nem fogantatosította, illetőleg az így elrendelt óvókészülékekről nem gondoskodott, a munkaadó a baleset folytán nyújtott kártalanítást és az illető ügyben felmerült összes költségeket az országos pénztárnak megtéríteni köteles.

82. §. Biztosított személyek kártérítési igényt támaszthatnak a munkaadó ellen, ha jogerős büntetőbírói ítélettel megállapított, hogy az illető munkaadó vagy oly megbizottja, kinek a megbízásából eredő eljárásáért felelősséggel tartozik, a balesetet szándékosan vagy a 81. § második bekezdésében említett gondatlansággal idézte elő. . .

A szájhygiéne szociális szemponból.

Írta: **dr. László Mór** fogorvos.

A szociális jólétnek és haladásnak sarkalatos alapja a munka. A munka érték, vagyon. Minden, ami az ember munkáját megzavarja, káros és az értéket, a vagyont csökkenti.

A munkának ilyenmű megzavarója első sorban a testi épség és egészség hiánya. A fiziológiai funkcióban megzavart szervezet nem egyéb egy havarizált gépnél, amely hivatásának részben, vagy éppen nem tud már megfelelni. Az emberi szervezetnek ezen havariáit megelőzni, illetőleg az embereket ezektől megóvni és ha már jelen vannak, ezeket megszüntetni, ez a higiéné és az orvoslás feladata.

A kultúra fejlődésével reá jön lassan az emberiség, hogy mennyit vétettek eddig a fogak dolgában és vétenek még mindig oly mértékben, hogy a fogak betegsége bátran az emberiség egy súlyos csapásának nevezhető.

A németek voltak az elsők, akik finom szociális érzékükkel felismerték a szájhygiéne igaz értékét. Értékelné tudják a fogbajok által keletkezett — hacsak muló is — munkaképtelenség okozta nagy kárt gazdasági szempontból; úgyszintén indirekte azért, hogy a rossz fogazat által az új nemzedékek testi fejlődésükben gátoltatnak, elcsenevészednek, az idősebbek pedig emésztési zavarok okozta betegségek következtében munkájukban megzavartatnak, sőt időnek előtte munkakanéklük, rokkantak lesznek.

A korhadó fogak a sokféle mikroorganizmus melegágyát képezik és így sok betegségnek, többnek mintsem eddig hittük, kútforrásait képezik. Valóságos kapui a baktériumok bevándorlásának az emberi szervezetbe (difteritisz, skarlát, tuberkulózis stb.) Beteg fogak veszélyes csonthártya- és csontgyulladásokat okozhatnak, jelentékeny csont elhalásokkal, terjedelmes genyvedésekkel, magas lázakkal és mindezeknek káros következményeivel. Elpusztult fogak, vagy állcsontrészek hiánya rágási zavaroktól eltekintve zavarokat okozhatnak a beszédben és egyéb oly hivatásoknál, ahol az ép fogazatnak szerepe van (egyes iparágak).

Elsősorban az orvosok hivatása, de minden intelligensebb emberé is, mindenképpen azon lenni, hogy mind mélyebb és mélyebb rétegei társadalmunknak élvezzék a szájhygiéne áldásos hatását.

Az erre vonatkozó feladat 2 részből áll: 1. a száj megbetegedésének megelőzése, a profilaxis, vagyis a szájápolás és 2. a megbetegedett száj-részek gyógyítása és az esetleges hiányok pótlása, vagyis az orvoslás. (A profilaxis, a higiénének legjelentékenyebb faktora). Minden megelőzőt megbetegedés felér egy gyógyított esettel annál is inkább, mert az egyén így meg van óva fájdalomtól, a fájdalommal és gyógyítással járó időfecsérléstől, költségtől, munka és rágási zavaroktól és a betegségből esetleg visszamaradt muló, vagy maradandó testi károsodástól, sőt kivételesen bár, de már többször előfordult halál eshetőségétől is.

A profilaxist, a szájápolást már a korai gyermekkorban meg kell kezdeni, sőt éppen a gyermekkor az 1—13 életkor között, vagyis az első és második fogzás ideje a legfontosabb időszak. Ezért első sorban az orvosoknak, de általában az értelmes osztálynak kötelessége, miután ezen kérdés fontosságával tisztában van, a maga hatáskörében azon lenni, hogy a fogékonyság a száj ápolása iránt a társadalomban mind mélyebb rétegekbe hatoljon.

Első sorban az anyák világosítandók föl, ahol feladatunk a legkönynyebb is, mert tanításunk az anyai szívben a legfogékonyabb talajra talál.

Úgy mint a gondos anya, de még a hanyagabbja is, a gyermek mosdatásának, fürösztésének és egyéb ápolásának fáradsalmait nem átalja, annál könnyebben volna bírható a sokkal kevesebb fáradsággal járó száj-ápolásra.

A szájápolás lelkiismeretes elvégzésével a fogszúvasodás jelentékenyen meg van nehezítve. Miután azonban szúvasodás mégis mutatkozhat és a laikus figyelmét a legnagyobb gondosság mellett is kikerülheti, ajánlatos a gyermeket vizsgálat végett szakorvoshoz vinni.

Itt persze már megkezdődnek a higiéné nehézségei. A szakorvos tiszteletdíja és az idővesztés az orvos előszobájában. Mindkettő pénz kérdése. Ezen nehézségen átsegíteni lenne a különféle iskola és egyéb fogklinikák hivatása. Szegény szülők gyermekei már az óvodai évektől kezdve meg lennének mindkét nembeli, t. i. idő- és pénzvesztéstől kímélve. De egész nyugodtan mondhatjuk, hogy ha meglesz a társadalomban az erre való érettség, úgy, ha késéssel is, de meglesznek a szükséges klinikák, mert a hatóságok kénytelenek lesznek erre a közönség nyomása alatt reáfanvarodni.

Az ilyen klinikákon a száj tisztítását ellenőrzik és szükség esetén kiegészítik. A száj képleteinek megbetegedését pedig már keletkezésük idején szakszerűen kezelik. A szakorvos alapos vizsgálattal meglátja mindazon okokat is, amelyek a gyermek fogzatának fejlődésére gátlólag folynak be, vagy azon okokat, amelyek a fogívek rendellenes záródását, az u. n. maloccluziót és mindennek káros következményeit létrehozzák és a kellő segínyt nyújtja.

A száj tisztántartása természetesen a felnőttekre nézve is áll és pedig fokozottabb mértékben, mert a fogak száma nagyobb, a dudorok közötti barázdák mélyebbek, a fogak közötti hézagok nincsenek annyira kitöltve, mint a gyermeknél és így az ételtörmelékek jobban megtapadnak.

A száj lágyszöveti és kemény képleteinek fontos megbetegedései az u. n. ipari megbetegedések (higany-, foszfor-mérgezés stb.). Ezeknek megelőzése az illető gyártelep orvosának hatásköréhez tartozik ugyan, de vétkes mulasztásnak mondható, hogy ilyen veszélyeknek kitett munkások száját egy képzett szakorvos ellenőrzése alá nem állítják.

A profilaxis szemeltartása a száj megbetegedéseket jelentékeny mértékben csökkentené. De a kultúra haladása ellenére is mindig fognak emberek akadni, akik a szájápolást elhanyagolják és a szorgos profilaxis ellenére is a szájnak megbetegedései beállhatnak. Ezeken segíteni, illetőleg a kellő orvoslást nyújtani a szakorvos feladata.

A lágyszövetek és fogak szakszerű kezelése hivatva van a mulasztásokat reperálni, az elpusztult részek pótlása pedig a megzavart funkciókat rendesekké tenni.

Ennek elérése céljából a következő rendszabályok lennének fogatosítandók:

Fogklinikák felállítása. És pedig kezdjük az iskoláknál. Óvodánál, elemi és középiskoláknál. Ezáltal a gyermekanyag csaknem teljessége jut fogorvosi felügyelet és kezelés alá. Ennek megvalósulása annál is inkább kecsegtet reménnyel, mert az iskolák nagyrészt államiak és községiak lévén, a főakadály, t. i. a pénzkérdés, nem jön annyira latba, mint magánintézeteknél. Ezen klinikák száma a szükséglet szerint fokozatosan gyarapítandó. És pedig Budapesten előbb a városnak szegény nép lakta periferiáján. Fogklinikával ellátandó minden közkórház, laktanyák, nagyobb gyártelepek. Úgyszintén a nyilvánosságnak szolgáló orvosi rendelőintézetek, pénztári rendelések. A rendeléseknek lehetőleg ingyeneseknek kell lenniük.

A közönséget a szájhigiéné fontosságáról fel kell világosítani. Ez történhet periódikus fölolvasásokkal, olcsó, vagy ingyenes röpiratokkal,

amelyekben a szájapolás mibenléte részletezve legyen. Ugyanez, de rövidben, könnyen olvashatóan és könnyen érthetően legyen kifüggesztve közhelyeken és főképpen munkástelepeken és gyárakban.

Azonkívül, úgy amint meg kell kívánni minden bizonyos számú munkást foglalkoztató gyárteleptől, hogy tisztasági fürdő álljon a munkások rendelkezésére, — egy intézmény, mely részben már meg is valósult — éppúgy kívántassék meg, hogy a száj öblítésére és tisztítására meglegyen a kellő hely és alkalom. Persze mindenütt az aszepszis betartása mellett és fertőzés lehetőségének kizárásával.

Az ipari megbetegedések ellen megvannak a szükséges intézkedések; ezeknek ellenőrzése az illetékes hatóságok feladata.

Ami a száj lágy, de főleg kemény részeinek (fogak, állcsontok) elhanyagolása, vagy balesetek által keletkezett hiányait és az ezekkel járó múló, vagy maradandó munkaképtelenséget, vagy hivatászavart illeti, itt egy ily zavar megállapítása esetén csak egy módunk van és kötelességünk e bajt megsemmisíteni. És ez az elpusztult részek pótlása protézis által.

Munkásvédelem a sütőiparban.

A „Munkásügyi Szemle“ számára írta: **J. Brod**, az »Arbeiterschutz« szerkesztője (Wien).

Amióta Ausztriában az általános, egyenlő és közvetlen választójogot életbeléptették, a *sütőiparban való munkásvédelemnek* a kérdése a szociálpolitikai érdeklődés homlokterében áll; és ez a kérdés mégis mind a mai napig megoldatlan. 1908 december 19-én Muchitsch képviselő és társai határozati javaslatot terjesztettek elő a képviselőházban a sütőiparban a munkaidőnek, az éjjeli munkának, az ünnepi és vasárnapi munkaszünetnek szabályozása, valamint munkarendnek létesítése tárgyában. Az 1909 január 21-én benyújtott második javaslat a sütőipari üzemek helyiségeire és a sütődék üzemére vonatkozó szabályokat tartalmazza. Az első helyen említett javaslat szerint a napi munkaidő egy órai szünet beszámításával gyárakban legfeljebb 8 óra, az összes többi üzemekben legfeljebb 10 óra lehet, oly üzemekben pedig, ahol részben éjjel is dolgoznak, 9 óra; a javaslat kívánja, hogy rendes munkaidőn túl csak korlátozott mértékben legyen szabad dolgozni és a túlórában teljesített munkákat jobban díjazták. Éjjeli munka csak 18 éves kort meghaladott férfimunkásoknak legyen szabad. A második helyen említett javaslatban szabályok vannak a munka-, háló- és ruhatári helyiségekről, az üzemek tisztántartásáról, megtiltja a javaslat alacsony földszinti (souterrain) helyiségeknek sütőipari üzemek céljára való igénybevétele, megállapítja, hogy a helyiségeknek legalább 3 m. magasaknak kell lenniök és minden munkásra legalább 15 m³ légtérnek kell jutnia és előírja a sütőkonyha és a sütőszoba elválasztását.

Miután a szociálpolitikai bizottság a kormány útján szaktanácsokat (munkatanács, ipartanács és nagyipari tanács) a munkaidőnek a sütőiparban való szabályozása kérdésében való véleményük közlésére kérte fel, a munkatanács 1910 június 14., 15. és 16. napján ankétet rendezett, amelyen a sütőiparban ténylegesen uralkodó állapotok megvilágítása céljából Ausztria minden részéből 28 sütőmestert és 25 segédet, továbbá gyárszerű sütőüzemek 4 képviselőjét hallgatták meg. Az ankét eredményeként megállapították, hogy az egyes sütődék viszonyai között rendkívül nagyok az ellentétek. Amellett, hogy sok jól berendezett üzem van, amelyekben rövid a munkaidő, van még sok olyan üzem, különösen sok oly kis sütőde,

amelyekben irtózatossá lehet mondani az állapotokat. A munkaidő a szünetek beszámítása nélkül 14–17, sőt itt-ott 19 óra közt váltakozik. Ezzel szemben a nagy kenyérgyárakban többnyire 8, sőt néhol $7\frac{1}{2}$ óra a munkaidő. Megállapították, hogy ezeket az üzemeket, többnyire egészségi szempontból is jól rendezték be, míg sok kis üzemről azt jelentették az anketon résztvevők, hogy tisztaság tekintetében ezek az üzemek botrányosak és ennek következtében ezek a kis sütődék nemcsak az ott foglalkoztatott munkásokat, hanem a fogyasztó közönséget is veszélyeztetik.

Az ipari tanács és a nagyipari tanács 1911 május 23-án, illetve 29-én elvetette Muchitsch és társainak javaslatát; ellenben a munkatanács 1911 január 30-án, május 8-án és december 12-én foglalkozott ezzel a kérdéssel és végre sikerült oly törvényjavaslat kidolgozása, amelyet a képviselőház ipari bizottságában úgy a munkaadók, mint a munkások képviselői helyesnek találtak.

A kormány 1912 június havában a parlament elé terjesztette a munkatanács javaslatai alapján elkészített törvényjavaslatát, amely a következő rendelkezéseket tartalmazza:

A napi effektív *munkaidő* a segédek részére 24 órán belül a munkaszünetek beszámítása nélkül oly üzemekben, amelyek rendszerint 7-nél kevesebb segéddel dolgoznak, 11 óránál, 7 vagy ennél több segéddel dolgozó üzemekben 10 óránál több nem lehet. Azoknak a segédeknek, akiket gyárszerűleg folytatott üzemekben hetenként háromszor, vagy többször is foglalkoztatnak éjjeli munkával, legfeljebb napi 8 óra lehet a munkaideje. A politikai tartományi hatóság az érdekelt kereskedelmi és iparkamarának, a szövetkezeti vezetőségnek és a segédek bizottságának, valamint az illető községi hatóságoknak meghallgatása után kevesebb, mint 1.000 lakosú községekben nem gyárilag üzőtt oly sütőde-vállalatoknál, amelyek nem többször, mint hetenként háromszor sütnék éjjel, a *napi munkaidő tartamát meghosszabbíthatja*. Ha kétely merül fel abban a tekintetben, hogy valamely üzem gyárszerű-e, vagy sem, a politikai tartományi hatóság, utolsó fokon a kereskedelemügyi miniszter dönt. (2. §.) A *munkaszünet*, több, mint 10 órás munkatartam esetén $1\frac{1}{2}$ óra, 10 óránál nem több munkaidő esetén 1 óra és 8 óránál nem több munkaidő esetén $\frac{1}{2}$ óra. A fél órás munkaszünet nem szakítható meg; az ennél hosszabb szünet megosztható. Csekélyebb munkaszüneteltetések nem lehet a munkaszünet idejébe betudni. (3. §.) A *napi pihenőidő* a munkaidőhöz képest változik; 11 órás munkaidő esetén 10 óra, 10 órás munkaidő esetén legalább 11 óra és gyári üzemekben 8 órás munkaidő mellett legalább 12 óra. E legkevesebb pihenőidő alatt, amelybe a munkaszünet nem számítható be, a segédek sem az üzemben való tartózkodásra, sem bármilyen más munka végzésére rábirni nem szabad. Vasárnap megszakítás nélkül 12 órán át kell a munkának szünetelnie. Ennek a munkaszünetnek nem szabad későbbben, mint legfeljebb délelőtt 10 órakor megkezdődnie. (Eddig a tartományi hatóságok voltak arra hivatva, hogy a vasárnapi munkaszünet tartamát megállapítsák.) Ha a segédek valamely vasárnapon több, mint 3 óra hosszat foglalkoztatták, akkor ezeknek a segédeknek a következő vasárnapon, vagy valamelyik hétköznapon 24 órás kárpótló munkaszünetre, vagy két hétköznapon 6–6 órás munkaszünetre van igényük, de utóbbi esetben a kárpótlásul adott 6 órás munkaszünetnek a megszakítás nélkül való legkevesebb pihenőidőhöz folytatólagosan kell csatlakoznia. (7. §.) *Túlórázások* csak hétköznapon és csak annyiban engedhetők meg, amennyiben azzal a törvényes minimális pihenőidő nem válik rövidebbé. A munkaszükséglet szaporodása miatt a munkaidő egy éven belül legfeljebb 40 napon hosszabbítható meg. Tizenhat évesnél fiatalabb *fiatalkorú* segédek nem szabad éjjel foglalkoztatni. Kivétel csak oly fehérsütődékben lehet, ahol 24 órán belül csak *egyszer* sütnék fehérsüteményt. (8. §.) A *tanoncokat valamennyi*

sütődében, tehát azokban is, amelyekben éjjel nem dolgoznak, felvételük előtt hivatalból alkalmazott orvosoknak kell *megvizsgálniok* abban a tekintetben, hogy testileg alkalmasak-e a sütőiparban való foglalkozásra. A vizsgálat eredményéről a tanoncoknak — kívánságukra — bizonyítvány állítandó ki. A testi alkalmasságot igazoló ily bizonyítvány híján az iparhatóság a *tanoncszerződés felbontását* rendelheti el. Oly tanoncokat, akik 18-ik életévüket még nem töltötték be, kenyérrel és egyéb pékárukkal való házalásra nem szabad alkalmazni. (10. és 11. §§.) A gyárszerűen folytatott sütőipari üzemekre az ipartörvény 74. §-a nyer alkalmazást.

A törvényjavaslat *indokolása* kiemeli, hogy a javaslat egyes rendelkezéseit úgy állapították meg, hogy a vállalkozók »kereseti feltételei túlságos korlátozást nem szenvednek«. Az üzemi érdekeknek ily tekintetbe vétele azért volt ajánlatos, mert amikor a sütőiparról rendelkeznek, olyan iparról van szó, melynél a »kézműves kisüzem a túlnyomó«.

A törvényjavaslat tehát tekintettel van a kisüzemre; pedig éppen a kis sütődék azok, amelyeknél a munkásvédelem tekintetében semmit sem találunk. A sütőszobák igen gyakran *pincékben és alacsony földszinti helyiségekben* (souterrainben) vannak. A sütőipari munkások szövetségének 1908-ban gyűjtött adatai szerint a statisztikai fölvételek körébe vont sütődéknek 24·84^{0/0}-a pincehelyiségben van, sőt Wien városában a 609 sütőde közül 40·30^{0/0}-a van pincében. A munkahelyiségek levegője, mint-hogy az ablakokat becsukva tartják, *rossz*, hőmérséklete magas. Ez a körülmény károsan hat a sütőmunkások egészségére. Mint nagyon figyelemre méltó körülményt le kell szögezni azt a tényt, hogy a sütőmunkásoknál a nemi betegségek majdnem kétszer akkora számban fordulnak elő, mint átlagosan más munkásoknál. Kétségtelen, hogy ez a tény az éjjeli munkának a következménye, minthogy az éjjeli munka egyrészt a család-alapítást nehezíti meg, másrészt szexuális tekintetben izgatólag hat.

Az *éjjeli munkával* a sütőmunkásokra nézve még más hátrányos következmények is járnak; és mégis éppen e tekintetben nem változtat a törvényjavaslat semmit a régi állapotokon. Ez a körülmény annál sajnálatosabb, minthogy oly külföldi példákat látunk, amelyek a sütődékben az éjjeli munkát tilalmazzák. Így *Norvégiában és Finnországban* teljesen tilos a sütőüzemekben az éjjeli munka; Olaszországban este 9 órától hajnali 4 óráig, Tessin svájci kantonban este 9 órától télen hajnali 4 óráig, nyáron hajnali 3 óráig tilos a sütőüzemekben az éjjeli munka. Az osztrák törvényjavaslat az éjjeli munka tekintetében mitsem változtat a régi állapotokon, mert a pékmesterek mindig arra hivatkoznak, hogy »a közönség megszokta«, hogy a reggelijéhez megkapja a maga friss süteményét. A munkaidő megszabása tekintetében is nagyon tartózkodó a törvényjavaslat és még a mögött is elmarad, amit ma már néhány üzemben elértek. A javaslat a gyárszerűleg folytatott üzemekre *nyolc órai munkaidőt* szab meg. holott a legtöbb gépüzemre berendezett barnasütődében már a nyolc órai *szakmány* (Schicht) van meg. Pedig a nyolcórás *szakmány* esetén az effektív munkaidő csak 6, vagy 7 óra lehet.

Habár a törvényjavaslat keveset nyújt, mégis igen nehéz annak a képviselőházban való elintézése. A törvényjavaslatot 1912 június 10-én terjesztették elő a parlamentben; amikor azután arról volt szó, hogy a javaslatot utasítsák a bizottságokhoz anélkül, hogy a képviselőház plénumban való első olvasását bevárják, ez ellen az indítvány ellen a keresztény-szociális képviselők kifogást emeltek. Hogy már most mikor történik a képviselőházban a törvényjavaslat első olvasása, azt a mi parlamenti viszonyaink közepette nem is lehet tudni.

Ausztria egyelőre azok közé az államok közé tartozik, amelyek a sütőiparban alkalmazott védőtörvények tekintetében elmaradtak. Franciaországgal és Oroszországgal áll egyenlő színvonalon. Már Hollandia is

megkísérelte, hogy a sütődék éjjeli munkáját eltiltsa. Habár a kísérlet sikertelen is maradt, mégis kétségtelen, hogy van olyan áramlat Hollandiában, amely az éjjeli munkát ellenzi. Mert 1911-ben a kereskedelemügyi miniszter oly törvényjavaslatot terjesztett a kamara elé, amelynek célja az volt, hogy a sütődékben az éjjeli munkát és a vasárnapi munkát eltiltsa. A kamarában oly értelmű indítványokat terjesztettek elő, hogy az éjjeli munka teljes eltiltása helyett a sok nagyobb sütőipari üzemben már érvényben levő *felváltórendszer* általában tegyék kötelezővé. Az 1912 január 5-én történt szavazás alkalmával a kormány javaslatát 49 szavazattal 42 szavazat ellenében elvetették. Érdekes az elvetésnek a megokolása. A többség attól tartott, hogy a tilalom a *nagyobb sütődéknek* ártott volna és a *kis* üzemeknek, amelyekben rosszabbak a munkaviszonyok, hasznára vált volna. Nálunk annál inkább részesítik a kis üzemeket kedvezményben, mennél rosszabbak a munkafeltételeik. Ilyen módon akarják Ausztriában a kisipar életét meghosszabbítani.

Olaszországban a sütődékben az éjjeli munka — amint fentebb már említettük — tilos. Az erről szóló törvény 1908 március 22-én kelt. E törvény 1. §-a így hangzik: »A kenyeret és cukrászdai árúkat készítő ipari üzemekben vasárnap kivételével, amikor a munka éjjel 11 óráig terjedhet, este 9 órától reggel 4 óráig terjedő időközben dolgozni és dolgoztatni tiltva van.« A tilalom kiterjed mindazokra a munkákra, amelyek a kovász elkészítésére, a kemence fűtésére, a dagasztásra és a kenyér meg a cukrászsütemények sütésére tartoznak, még akkor is, ha e munkákat különválasztott üzemekben végzik. Kivételt csak az esetben enged meg a törvény, ha e kivételt különös viszonyok követelik meg. A községtanács megengedheti, hogy június, július, augusztus és szeptember hónapban a kovász hűtése céljából a munka legfeljebb két órával korábban kezdődjék. Azonban ennél a munkánál minden üzemben sorrend szerint csakis *egy munkást* szabad alkalmazni, ugyanazt a munkást pedig két héten belül legfeljebb hatszor szabad ily munkára kötelezni. Országos vásárok és ünnepek előtt a községtanács egy heti időre megengedheti az éjjeli munkát. Ennél több időre csak a kereskedelemügyi miniszter adhat engedélyt éjjeli munkára. E szabályok betartásának ellenőrzése az iparfelügyelők feladata. A törvény rendelkezéseinek megszegését 50 lirától 1.000 liráig terjedhető büntetéssel sújtják. A vasárnapi munkaszünetet hétköznapra eső munkaszünettel lehet helyettesíteni.

Németországban a sütődék munkafeltételeire vonatkozó törvényes rendelkezések meglehetősen szövevényesek. Ezek az intézkedések abban csúcsosodnak ki, hogy minden segédnek a munkaszakmánya (Arbeits-schicht) 12 órai időtartamnál nem lehet több. Ha a munkát legalább 1 órai szünettel megszakítják, akkor a munkaszakmány 13 órára terjedhet. A segédnek 7-nél nem lehet több a heti munkaszakmánya. Ez a rendelkezés érvényes azokra a sütődékre és cukrászdákra, amelyek éjjel, vagyis este 8^{1/2} óra és reggel 5^{1/2} óra között dolgoztatnak. Két-két munkaszakmány között a segédnek legalább 8 órai szakadatlan szünet biztosítandó. Tanoncokra ezek a rendelkezések azzal a korlátozással érvényesek, hogy az első tanoncévben 2 órával, a második évben 1 órával kevesebb a munkaszakmány ideje. Ugyanannyi idővel hosszabbodik meg a két-két szakmány közt levő munkaszünet, amely tehát az első tanoncévben 10, a másodikban 9 órára terjed. Minden munkásnak minden vasárnapon és ünnepnapon a sütődékben 14 órai, a cukrászdákban 12 órai megszakítás nélkül való szünet biztosítandó. E munkaszünet kezdete a sütődékben legalább éjfél 12 órától és legkésőbb reggel 8 órától számítandó; cukrászdákban a vasárnapi munkaszünet éjfél és déli 12 óra között levő időben kezdődhetik.

Azonban ezeket a törvényes rendelkezéseket, amelyek különböző

kivételeket engednek meg, a *szakegyleti szervezkedés* révén a segédeknek *önmagukon való segítése* Németországnak nagy részében már túlszárnyalta. Tarifaszervezők útján elérték, hogy 6.400 üzemben, amelyekben 14.072 munkás dolgozik, a törvényesen biztosított 12 órás napi munkaidőnél rövidebb időn át tart a munka; 2.903 üzemben pedig, amelyekben 9.947 munkás dolgozik, tarifaszervezőkkel a *hatnapos munkahetet* állapították meg. Ezekhez járulnak még Rheinland és Westfália kormánykerületek, amelyekben rendeleti úton *tiltották el* a vasárnapi munkát. A hatnapos munkahétnek gyakorlati megvalósíthatása tehát lehetséges, mert körülbelül 20.000 sütőde és cukrászda munkásai élvezik már Németországban a hatnapos munkahetet. A sütők és cukrászok központi szövetsége csak nemrégiben fordult a Reichstaghhoz petícióval, amelyben a teljes 36 órás vasárnapi, vagy hétköznapra eső munkaszünetet követeli.

Dániában 1912. évi június hónapban lépett életbe a sütődékben és cukrászdákban végzett munkákra vonatkozó törvény, amely azonban távolról sem elégíti ki a modern munkásvédelem követelményeit. A törvény kiterjed minden kenyérgyárra, finom sütődekre és kenyérpékműhelyre, mézeskalácsosra és vendéglővel közösen, vagy külön folytatott cukrászüzemre, amelyekben idegen munkaerővel dolgoznak. De a törvény szerint olyan üzemekre vonatkozó rendeletek is bocsáthatók ki, amelyekben csak családtagok dolgoznak. Az elárusításra és forgalombahozatalra a törvény nem vonatkozik.

Azok az üzemek, amelyekre a törvény hatálya kiterjed, akár régebben, akár a törvény életbelépte után létesültek, meghatározott időn belül bejelentendők és ettől az időtől fogva az iparfelügyelőségnek vannak alárendelve, hacsak nem tartoznak a gyárfelügyelet rendelkezései alá.

Iskolaköteles gyermekek sütőipari üzemekben nem alkalmazhatók. Ha azonban a törvény életbeléptetésekor 12-ik életévüket meghaladottak már dolgoztak az üzemben, a fiatalok munkásokra megszabott feltételek mellett tovább dolgozhatnak.

Tizennyolc évesnél fiatalabb fiatalok munkások naponta legfeljebb 10 órán át foglalkoztathatók és $4\frac{1}{2}$ órás munka után $\frac{1}{2}$ órás pihenőt kell nekik engedni. Este 8 órától hajnali 4 óráig 18 éven aluli női munkást és 16 éven aluli férfimunkást nem szabad dolgoztatni. Az ifjúmunkásoknak munkájuk bevégezése után legalább 8 óra pihenő adandó. Számos pont intézkedik ezeknek a rendelkezéseknek az ellenőrzéséről. A 18 éven aluli munkások felvételéhez szükség van születési bizonyítványra, amelynek kiállítása díjtalan, és a munkabírást és egészségi állapotot igazoló orvosi bizonyítványra, amelynek díjazása a munkaadót terheli. A pihenő idő betartásán kívül lehetővé kell tenni az ismétlődő iskola látogatását.

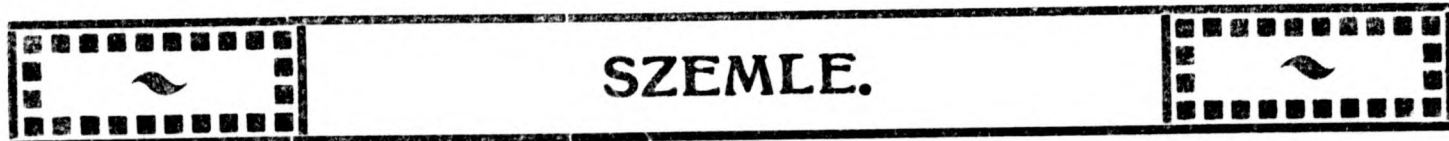
A felnőtt munkások munkaidejét a törvény nem rendezi, de intézkedik a heti pihenőről, amely Kopenhágában és Frederiksbergben heti 24 óra, egyebütt az egész országban heti 24 óra, vagy vasárnap 16 óra, amely esetben azonban a különbözet valamely hétköznapon pótlendő. A vasárnapi munkaszünet sütődékben délelőtt 10 órakor, cukrászdákban délután 2 órakor kezdődik. Minden kemencénél az előkészítő munkák végzése céljából egy munkás előbb is megkezdheti a munkát 3, illetve 1 órával. Évenként legfeljebb 15 esetben szabad ezektől az intézkedésektől megfelelő ellenőrzés mellett eltérni. Asszonyokat a lebetegedés után négy hétig sütődékben alkalmazni nem szabad, hacsak orvos nem igazolja, hogy sem az anyára, sem a gyermekre nem káros a munka korábbi megkezdése.

A törvény értelmében rendelet bocsátandó ki, amely a műhelyek, az étkező és pihenőhelyek nagyságát, berendezését, használatát, világítását, fűtését, szellőztetését, tisztogatását szabályozza. Az a munkaadó, aki a törvénynek a bejelentésekre és ellenőrzésre vonatkozó intézkedéseit meg-

szegi, 10—200 koronával, az a munkás, aki a biztonsági és egészségügyi intézkedések ellen cselekszik, 5—100 koronáig terjedhető pénzbírsággal büntethető. A gyermekekre vonatkozó intézkedéseknek a szülők részéről történő tudatos megszegése 2—20 koronával büntethető.

Norvégiában, Finnországban és a svájci Tessin kantonban a sütődék éjjeli munkája tilos; erről már említést tettünk. Ami ezekben az országokban lehetséges, azt mindenhol másutt is megvalósíthatnák; csak a városi közönségnek kellene lemondania arról a — sütőmestereknek kedves — megszokottságáról, hogy a reggelijéhez okvetlenül egészen friss süteményt kapjon.

Ennyi áldozatot ki lehetne birni, különösen abban a tudatban, hogy ez esetben a sütőmunkások pihenhetnének éjszaka és munkájukat — úgy, mint a legtöbb más munkás — nappal végeznék. Csak átmenetről van szó, amelynek a nehézségeit azonban semmi esetre sem szabad a kelleténél kevesebbre becsülni.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Az egészségügyi és demográfiai nemzetközi kongresszuson,

mely a múlt év október havában Washingtonban lefolyt, körülbelül 2.700 ember vett részt. A kongresszusra 470 előadást jelentettek be, melyeknek legnagyobb része a nemi betegségek leküzdése, az alkoholkérdés, a gyermekhigiéne, a balesetmegelőzés és a néptáplálkozás tárgyai körül folytak.

Igen érdekes volt *dr. Zahn* »Munkásbiztosítás és Higiéne« című előadása, amelyben az előadó az egyes biztosítási ágak higiénikus feladatait vázolta. Különösen kimutatta, hogy a balesetbiztosítás mily nagy mértékben korlátozza, sőt akadályozza magát a balesetet. A megbiztosítás, a korai és hosszú ideig tartó kezelés segítségével a biztosítottak millióinál nagy mértékben enyhítette a betegség ártalmait és ezáltal a népegészség tetemes javulását vonta maga után. Végül a rokkantbiztosítás profilaktikus kezelési eljárása, gondozási működése, lakásügy javítására rendelkezésre bocsátott óriási összegei stb. folytán a népbetegségek leküzdésének leghatalmasabb tényezőjévé nőtte ki magát. Vázolta továbbá, hogy a német munkásbiztosítás mennyire igyekszik nemcsak a munkásnyomoruság tüneteinek enyhíteni, hanem annak okait is megszüntetni. A munkásélet értékének magasabb becslésétől vezettetve, nem meríti ki tevékenységét a már bekövetkezett esetek kártalanításával, hanem megszüntetni igyekszik a betegség, baleset, rokkantság és egyéb elfajulás különböző okait. E szociálhigiénikus hatásaival kapcsolatban *Zahn* igyekezett a munkásbiztosításnak ama szociálpolitikai eredményeit is feltüntetni, amelyeket a munkás, a munkaadó, az állam, a község és a közjólét szempontjából elértek. A munkásbiztosítás céljaira kiadott összegek bőségesen kifizetődnek, mint a nemzetgazdaság reprodukció költségei, mint nemzeti biztosítási prémiumok, amelyek a produkció fizikai, szellemi, erkölcsi, egészségének megtartási szempontjából igen jól vannak elhelyezve.

A baleset kérdéséhez hozzászólt *Kober* amerikai egyetemi tanár is, ki ostorozta azt a «bűnös közönbösséget», melyet az amerikai ipar ezirányban tanusít. Szerinte Amerikában ezer bányász közül évente baleset folytán elhal 3'29, Németországban 2'6, Angliában 1'28 és Franciaországban 0'09. Elégtelen egészségügyi rendszabályok folytán Amerika ipari vállalataiban évente 75,000 munkás hal meg tüdővészben.

Nagyon érdekes volt továbbá *Rubner* berlini higiénikusnak előadása

a néptáplálkozásról. Szerinte hiányos táplálkozás és hamis táplálkozás, ami különben egyre megy, az egész világon, különösen a gyermekeknél, oly általánossá vált, hogy az államnak és közegeinek tovább nem volna szabad habozniok, hogy a népegészségnek eme legnagyobb átkát megszüntessék. Kívánja, hogy a táplálkozás kérdésével behatóan foglalkozzanak és különösen fejtegette a hústáplálék túlbecslését, amelyet eléggé kárhóztatni nem tud.

Végül szociálhigienikus szempontból igen fontos volt *Bertillon* hírneves francia tudósnak előadása, az egyes hivatások halálozásáról és halál-okairól. Felállítja azt a tételt, hogy ha egy hivatásban az ifjúkor mortalitása az általános mortalitás mögött marad, a férfikorban azonban azt túlhaladja és hogyha e tünet több országban észlelhető, akkor e hivatás egészségtelennek nevezhető. Az egyes hivatásokat a tüdővész fellépésének gyakorisága szerint három csoportba osztja. Minden csoportot egyéb tüdőbetegségek fellépése szerint újabb három csoportba. Az így alakított új csoportok a szívbetegségek szerint ismét 3 csoportba osztandók, azután máj- és vesebetegségek stb. szempontjából újabb csoportokba, úgy, hogy egészben véve 729 csoportot állított fel. A legelső csoportokban, amelyekben a gyakori tüdővész a jellegzetes, minden egyéb megbetegedés is igen gyakori első sorban mindama hivatásoknál, amelyek az egyéneket az *alkohol* veszélyének kiteszik, másodsorban veszélyeztetve vannak azok a hivatások, amelyeknél az *ólom* nagy szerepet játszik, azután következnek az *időjárás* viszontagságai, erre a *napszámosok* minden fajtái és most egymásután a *fém munkások*, a *takácsok* s ama hivatások, amelyek az embereket a *szerves hulladékok befolyásának* kiteszik. Egyéb hivatásoknál áttekinthető eredményt észlelni nem tudott.

A kongresszus több rezolúciót fogadott el, amelyek közül a legfontosabb, hogy az egyes államokat felszólítják a hivatásos betegségek és a népesedési problémára vonatkozó statisztikai kutatások javítására és egyesítésére. Ezenkívül kiküldtek egy nemzetközi bizottságot. mikrobiológiai kutatások céljaira és végül egy bizottságot, amely érintkezésbe lép a vegyészek nemzetközi egyesületével, abból a célból, hogy a különböző országokban használt fertőtlenítő szerek hatásos volta tekintetében vizsgálatokat végezzenek.

A szegények meg a gazdagok. Oppenheimer gyermekorvos és Landauer tanító a »Hilfe« című folyóiratban összehasonlító kimutatást közölnek ama vizsgálódásuk eredményéről, amelyet Münchenben az egyik külvárosi iskolába járó és a vagyonos városrész iskolájába járó gyermekek közt végeztek. Tudományos alapon középszámokat számítottak ki és megállapították, hogy hány fiú és leány érte el a kiszámított átlagszámot súlyban, magasságban, mellbőségben és centimétersúlyban. A számítás eredménye a következő:

	Vagyonos város- részben levő iskola	Külvárosi iskola
Fiúk :		
Súly	36·6 ⁰ / ₀	23·6 ⁰ / ₀
Magasság	53·4 ⁰ / ₀	34·1 ⁰ / ₀
Mellbőség	65·6 ⁰ / ₀	57·9 ⁰ / ₀
Centimétersúly	34·5 ⁰ / ₀	21·4 ⁰ / ₀
Leányok :		
Súly	48·3 ⁰ / ₀	26·5 ⁰ / ₀
Magasság	51·6 ⁰ / ₀	35·0 ⁰ / ₀
Mellbőség	46·5 ⁰ / ₀	23·5 ⁰ / ₀
Centimétersúly	45·8 ⁰ / ₀	23·0 ⁰ / ₀

A nép egészségügyi felvilágosítása. Drezdában orvosok és népbarátok *dr. Luerssen* elnöklete alatt társulatot alakítottak a nép egészségügyi felvilágosítására. A nép széles rétegei még ma sem ismerik a testi higiéné min-

dennapi kérdéseit és a szociális egészségügy kérdéseit sem. Ez utóbbit gyakran félreismerik és zaklatásnak minősítik. Ehhez járul még a babona és a nép becsapása a nemcsak egészségügyi, de gazdasági tekintetben is igen veszedelmes titkos szerekkel. Az eddigi törekvések a nép felvilágosítására vagy csak nagy városokra és a lakosság kisebb rétegeire, vagy pedig az egészségügy csak bizonyos szakaira szorítkoztak, ezzel ellentétben az új társaság, melynek neve »Volksborngesellschaft«, lehetőleg széles körben kívánja terjeszteni a felvilágosítást és az egészségügy összes kérdéseire ki akar térni. A társaság céljaira az oktatás minden nemét és módját fel kívánja használni. Ezért nemcsak felvilágosító iratok kiadását tervezi, de a közegészségügy egyes részeit vándorkiállításokban is szemléltetni fogja. Ezen vándorkiállításokat szakavatott vezetés alatt előadásokkal, kinematografikus és egyéb bemutatásokkal kapcsolatban mindazon helyeken bemutatják, ahol erre szükség van és ahol a kiállítás iránt érdeklődés mutatkozik. De hogy közvetve is minél szélesebb körben felvilágosítson és más társaságokat és intézeteket első sorban munkájukban támogasson, a társaság felszereléseit ezeknek át is engedi. Az társaság az összes orvosok és népbarátok támogatására számít.

A balesetmegelőzés és mentés II. nemzetközi kongresszusa
f. é. szeptember hó 9-től 13-ig Bécsben fog lefolyni. A kongresszusnak 10 alosztálya lesz, amelyek az első segélynyújtást baleseteknél, a szamaritánus oktatást, a mentés ügyét városokban és a vidéken, a mentést utazások alkalmával, vízen, bányákban, tűz alkalmával és hegyeken, végül a mentés és a sport közötti összefüggést, a balesetmegelőzést általánosságban a munkánál és a nyilvános közlekedésben fogják tárgyalni.

A csecsemőhalandóság feltűnően alacsony száma kerti városokban. Letchworth angol kertiváros egészségügyi hivatalának jelentése szerint e városban az 1910. év folyamán 1.000 születésre 54,5 halálozás esett. Ezzel szemben a csecsemőhalálozás Londonban 144, huszonöt egyéb angol nagy városban átlagban 145. Németország átlaga 178, Berlin 206, Breslau 252, Chemnitz 286, Dresden 211, München 226, Stettin 263, Karlsruhe 171. E számoknak jelentőségét még emeli a letchworthi kerületi orvosnak jelentése, mely a következőt tartalmazza: A gyermekek egészségügyi viszonyai letchworthi tartózkodásuk első idejében nem volt jó. Sokan, akik sűrű lakosságú városokból jöttek, vérszegények és gyenge testalkatúak voltak. Igen gyakoriak voltak a mirigydagasztatok és a torokgyulladás. Ezek a rossz állapotok az új viszonyok alatt és az iskolai egészségügyi tanítás folytán napról-napra javultak. Emellett figyelembe veendő, hogy Letchworth nem villatelep, hanem ipari város, amelynek 50 gyárában több ezer munkás dolgozik. A London mellett fekvő Hampstead kerti városban szintén igen kedvezőek a viszonyok. A csecsemőhalandóság 66 pro mille.

Tej és tejtermékek véleményezésére szolgáló szakértő kollégiumot nevezett ki az osztrák belügyminiszter. A kollégium célja, hogy törvényszékek, intézetek, vagy magánemberek felhívására a tejről és tejtermékekről adott véleményeket felülvizsgálja; továbbá, hogy megállapítsa a kifogástalan tejnek ama kritériumait, amelyek elsősorban Bécs városának területére mérvadóak legyenek. A kollégium igénybevétele nincsen helyhez kötve. A vélemény díjazása egyenlő lesz az élelmiszervizsgálat állami díjaival. A kollégium ülései, amelyekhez szükség szerint más szakértők is meghívhatók, az osztrák belügyminiszteriumban minden hónap első felében fognak megtartatni.

A cukorbetegség elterjedése. Poroszországban az elmúlt év folyamán cukorbetegségben 3.153 egyén halt el, tehát 100.000 lakosra esett 8 halálozás. E betegség az egész világon el van terjedve, de nem mindenütt egyenlően. Európában különösen a nagy városokban általánosan el van terjedve, ezenkívül igen gyakori Északamerikában és Japánban. Igen magas a halálozás egyes nagy városokban, különösen Bordeaux, Boston, Páris, Berlin és majnai Frankfurtban. Emellett a betegség egyre terjed. Poroszországban 1891-től 1900-ig 1.000 haláleset között az átlagos százalék 3,6 volt, 1910-ben 4,94. Nem tagadható, hogy ez emelkedést első sorban a fényűző táplálkozási és egyéb életmód, továbbá az idegrendszernek a modern kulturélettel járó nagyobb igénybevétele okozza. De tagadhatatlan, hogy a statisztikának eme emelkedését nagy részben arra a körülményre is kell visszavezetnünk, hogy a helyesebb diagnózis esélyei emelkedtek, mert az utolsó időben úgy a betegpénztárakban, mint a klinikákon, az életbizto-

sítás alkalmával végzett vizsgálatoknál sokkal több esete a cukorbetegségnek fordul elő, mint azelőtti években, amikor a betegség lényegét még nem ismerték annyira. A magasabb korosztályoknál a cukorbetegség gyakrabban fordul elő, férfiaknál különben gyakrabban, mint nőknél. Ami a hivatásokat illeti, az orvosi tudomány megállapította, hogy egyes hivatásoknál, mint kereskedelem és közlekedés, a vendéglői és italmérési iparnál, katonai, polgári és egyházi alkalmazotknál a cukorbetegség gyakrabban lép fel.

Neomalthusianizmus és az orvosok. Ilyen című dolgozatában *Rohleder* érdekes cikket írt, melynek főbb pontjai a következők: Neomalthusianizmus alatt orvosi szempontból a gyermekek számának egészségügyi okokból való önkényes korlátozását értjük, vagyis azt a törekvést, mely a megtermékenyítést megakadályozza a nemi aktus megszakítása és egyáltalában véve az ezen rendszabályt követők egészségügyi ártalmait nélkül. Ennek javallatai a következők: az anya életének megmentése, beteg utódok nemzésének megakadályozása, végül, hogy gyakorlati szociális okokból az anyagilag rossz helyzetben levő szülőket a további utódok felnevelésével járó gondok alól felmentsük, ha erre nézve a legszükségesebb anyagi eszközök hiányoznak. Mindezen esetekben a beavatkozás kötelessége a lelkiismeres orvosnak. Tisztán filozófiai álláspontból a neomalthusianizmus ajánlása nem ütközik az erkölcs törvényeibe, tehát nem erkölcstelen. Gyógyászati szempontból az indikációk első sorban az asszony oly állapota, melynél fogva a terhesség a legnagyobb életveszéllyel, vagy biztos halállal jár: súlyos szív- és tüdőbajok, súlyos alkati megbetegedések, vesebajok és nemibajok. Az utódlás részéről a megelőzés szempontjából oly állapotok tartandók szem előtt, melyek az átöröklés törvényeinél fogva a neomalthusianizmust indikálják: súlyos fertőző betegségek (tuberkulózis, lues), súlyos alkati betegségek: (diabetes, siphilis), súlyos ideg- és elmebajok, egyes idült mérgezések (alkoholizmus, morfinizmus). *Rohleder* a tüdőbetegségek, elmebetegségek és iszákosság triászához még egy negyedik tényezőt is hozzáfűz, t. i., hogy senkinek, aki a szegényügy igénybevételének jogával él, nincs jogosultsága a gyermeknemzésre. Abban a pillanatban, amikor valaki nyilvános támogatásra szorúl, elvesztette nemzési jogát. Az államnak kötelessége volna ezen egyének számára a neomalthusianizmust orvosilag elrendelni.

Az aggság élettana. A különböző korosztályok életműködései különbözőek. Mások a gyermeknél, mások a felnőttél és mások az aggastyánnál. Az aggság jellegzetes tünete, hogy a szervezet védőeszközei megváltoznak, amely változások első sorban a szívnél és a vérerekben észlelhetők s a véredények elmeszesedésén alapulnak. Dr. Friedeberg egy Magdeburgban tartott érdekes előadásán kifejtette, hogy a természet az aggkornak egyes szenvedéseit mennyire igyekszik enyhíteni és kiegyenlíteni. Így pl. a tüdőtágulásnál az aggkornak a légzési nehézségek enyhülnek, mert az elgyengült szív a tüdőknél kevesebb vért szolgáltat, úgy, hogy e két szerv harmónikus együttműködése lassanként helyreáll. Hasonlót észlelhetünk a gyomor és a bél viszonyai között. A fogak elvesztése és az ízlésnek megváltozása kényszeríti az aggastyánt, hogy rágós ételeket, különösen nem eléggé megfőtt húst visszautasítson és inkább vegetabilis kosztot, kása és levesfélét élvezzon. Az étrendnek eme változása folytán az idült bélrenyheség javul. Tényleg ez okokból a magasabb korban jobb emésztést és rendezettebb bélműködést találunk, mint az aggkor kezdetén. Az aggastyánok nagy része vérszegény és nagyobb hőszükséglettel bír, mint a fiatal ember. Míg az aggastyán hőmérséke nem látszik alacsonyabbnak, a meleg elosztása igen egyenetlen. Néha 3 foknyi különbséget is találunk. Igen kínosan hat a magasabb korban az alvás hiánya, amely időlegesen teljes álmatlansághoz is vezet. Az agyedények elmeszesedése és a vérnyomás leszállítása folytán az agy táplálása szenved, minél fogva az agyvelőnek vérrel nem eléggé ellátott ideges alapelemei oly izgalmi állapotba kerülnek, mely az alvást teljesen megakadályozza.

Alkoholisták gondozó intézetei. Az alkoholisták gondozásának ügye Németországban az utolsó időben nagy lendületet vett. Az utolsó 6 évben több mint 160 gondozó intézet alakult, a legtöbb esetben a munkásbiztosító pénztárak segítségével. Az intézetek céljai: Az alkoholista és családjának felvilágosítása és kioktatása, esetleg az alkoholista szanatóriumi elhelyezése és a család segítése, valamint valamennyiüknek egy absztinens egyesületbe való átutalása. Újabban Ausztria is követte Németország példáját, amennyiben Bécsben 3 és Brünben 1 ilyen gondozó intézet alakult. Magyarországon mindeddig teljesen nélkülözzük e fontos intézményt, de hisszük, hogy nem sokáig.

MUNKÁSVÉDELEM.

Szociálpolitikai vita a német birodalmi gyűlésen. A német birodalmi gyűlés költségvetési vitájában a szociálpolitika kérdésének az idén is nagy tér jutott. Ezek között első volt a munkásbiztosítás ügye. A tárgyalások eredménye gyanánt tekinthető, hogy a kormány a munkásbiztosításra és a munkásvédelemre vonatkozó törvények rendelkezéseit és azok eredményeit emlékiratban ismertetni fogja. A munkásbiztosítással összefüggően szó esett Bernhard berlini professzornak a szociálpolitika hatásairól írott könyvéről is. Bernhard ebben a könyvében azt állítja, hogy a szociálpolitika a munkásokat szimulánsokká, járadékcsalókká stb. nevelte, megfosztotta őket önállóságuktól s kifejesztette bennük a perlekedési kedvet. E felfogást úgy a különböző pártok szónokai, mint a kormány nevében Delbrück államtitkár a leghatározottabban visszautasították s megcáfolták, sőt Delbrück államtitkár sajnálatát fejezte ki, hogy a tisztelt tanár úr rágalmait törvényes úton nem torolhatja meg. — A gyakorlatra behívott tialékosok családjainak a segélyezése volt a szociálpolitikai vita másik tárgya. Tárgyalták továbbá a kálibányák munkásainak a helyzetét. A sztrájk szabadság kérdése is nagyobb vita tárgya volt, a sztrájk török és a »dolgozni akarók« védelmének a kérdésével kapcsolatban. Az ólommérgezés, a higany-, foszfor- és arzénmérgezések tárgyában folytatott vita eredménye, hogy az elfogadott határozati javaslat szerint az iparfelügyelők és a betegsegélyező pénztárak közösen fognak eljárni ezen betegségek elleni védekezésben. Foglalkoztak még a munkaközvetítés kérdésével, a tengeri balesetekkel kapcsolatosan a tengerészek munka- és jogviszonyaival s a munkásstatisztika során a fuvarosok s a folyamhajósok munkaviszonyaival. A csecsemőhalandóság elleni küzdelem s ezzel kapcsolatban a bábaügy rendezése is szóba került.

Háború és szociálpolitika. Egy német folyóirat a háború és szociálpolitika kérdését hozza egymással kapcsolatba a balkáni háborúra való tekintettel. Kifejti, hogy a háborúban szükségelt erények egyik forrása a szociálpolitika, illetve a helyes szociális gondoskodás. Ezután felsorolja, hogy a győztes balkáni államokban milyen szociálpolitikai alkotások vannak, nevezetesen, hogy Bulgáriában a rokkantokról, árvákról és özvegyekről is kielégítő gondoskodás történik, Szerbiában pedig az ipari munkások részére a munkásbiztosítás minden ágazata ki van építve a német rendszer szerint és a győzelmüket ezen okokra vezeti vissza. Kétségtelen, hogy a helyes szociális gondoskodásnak nagy hatása van valamely nép testileg és lelkileg erős voltára és fejlődöttségére, a fenti következtést mégis elfogultnak lehet tartani, mert hiszen Bulgária és Szerbia, ha rá is tértek a szociálpolitika útjaira, de semmiesetre sem olyan mértékben, hogy győzelmüket ennek lehetne tulajdoítani.

Az orosz gyárfelügyelet. Nem rég jelent meg az orosz gyári iparfelügyelők 1911. évről szóló jelentésének összeállítása. Az orosz gyárfelügyelet 1882. évben az első munkásvédelmi törvényvel, amely a 12 éven aluli gyermekek munkáját eltiltotta, lépett érvénybe. Az első gyáripari felügyelők, akik között orvosok, nemzetgazdászok, technikusok voltak, nagy odaadással és hozzáértéssel láttak hivatásuknak. Az első jelentésekből ki is tűnt, hogy a gyáripari felügyelők feladatukat abban látták, hogy a munkásokat kizsákmányolás ellen megvédelmezzék, a munkások helyzetét előítélettől mentesen vizsgálják és munkásvédelmi törvényeket készítsenek elő. Ez a működés azonban a munkaadók ellentállását váltotta ki és a kormány részéről is megváltozott a kedvező hangulat és a gyárfelügyeletnek ez a módja hamar véget ért.

Egyes gyáripari felügyelők nem éppen a maguk jószántából kénytelenek voltak lemondani. A felügyelők évi jelentéseit nem hozták nyilvánosságra és a gyáripari felügyelők más eljárásra utasítottak. 1901-ben ismét megkezdték ugyan a jelentések közlését, amik azonban csak nagyon szűkrevont adatokra terjednek, amelyek a minisztériumokban készülnek. Vannak ugyan még ma is gyáriparfelügyelők Oroszországban, akik feladatuk magaslatán állanak a kedvezőtlen helyzet dacára is, de hogy micsoda akadályokkal kell megküzdeniök, kitűnik abból, hogy még a 90-es években Oroszország egyik legnagyobb ipari területén nagy szorgalommal végzett statisztikai adatgyűjtést a munkások helyzetéről a minisztérium azon ígérete dacára, hogy a felvétel eredményét nyomtatják hivatalosan ki, csak most lehetett magánúton közreadni.

Ezekhez a nehézségekhez járul még munkával való túlterheltségük, a rend-

kivül rossz útviszonyok és a kerületek roppant nagy terjedelme, amit az alább közölt számadatok is igazolnak.

273 iparfelügyelő 16.600 üzem és 2,051.198 munkás felügyeletével volt megbízva csupán európai Oroszországban. Az összes üzemek 83,1 százalékát látogatták meg. Az üzemek szaporodása 5,6%, a munkásoké 5,1% volt. A bakui petroleum-ipar vidékén a munkások száma apadt. A munkások közül 16.325 férfi (1,2%), 12.501 nő (2,0%) volt 12—15 év között, 112.065 (7,9%) férfi, 79.911 (12,5%) nő volt 15—18 év között, 1,284.531 (90,9%) férfi, 545.865 (85,5%) nő volt felnőtt. A gyermekek száma 8,5%-kal emelkedett, ami a szövőiparban való nagyobb mérvű alkalmaztatásukra vezethető vissza. A nőmunkások száma is nagy mértékben emelkedett és most már sok olyan üzemben is nyernek alkalmaztatást, amelyekben ezelőtt csakis férfiak dolgoztak.

108.048 munkás (5,3%) emelt panaszt a gyáriparfelügyelőknél a legkülönbözőbb okok miatt, a legtöbb azonban a munkabérekre vonatkozott. Munkaadók 765 esetben fordultak panaszszal a felügyelőkhöz, ami az előző évi 1.207 esettel szemben nagy visszaesést jelent. A legtöbb panasz a munkának felmondás nélkül való abbanahagyása miatt történt.

A törvény áthágása 18.840 esetben állapított meg, 170-nél kevesebb esetben az előző évinél. 3,653.729 esetben 605.314 rubel büntetéspénzt róttak a munkásokra a munkaadók főleg rossz munka miatt, azután a munkából való elmaradás és a munkarend megszegése miatt. Baleset alkalmával való kártérítés megállapításánál 9.253 esetben volt a gyáriparfelügyelők közvetítése eredményes.

466 üzemben 105.110 munkás 791.053 napon át sztrájkolt. A legtöbb sztrájk volt a fémiparban (21,0%), azután a gyapotiparban (15,0%), az ásványfeldolgozó iparban (12,0%), a gyapjúiparban (10%) és a papíriparban (10%).

A munkabérekre vonatkozó adatok szerint a szentpétervári kerületben 316, a varsóiban 307, a charkowiban 268, a volgaiban 216, a moszkvaiban 213, a kieviben 198 rubel volt az átlagos évi kereset. Egész Oroszországban az átlag 251 rubel volt, ami a megelőző évhez képest 7 rubel emelkedést mutat. Egészben véve a munkabérek fokozatos emelkedése állapítható meg, ha azonban a folyton fokozódó drágaságot is figyelembe vesszük, a kettő semmiképpen sincs arányban.

Portalanító készülék. A létező portalanító készülékek többnyire hiányosak. Prandl a portalanító készülékek munkájának mérésére exakt alapot teremtett. Míg a por felszívása és továbbvezetése, amelynek elvileg a keletkezés helyén kellene történnie, némely üzemekben rendkívül nehéz (szövőpár), elaprózó gépeknél, amelyeket teljesen légmentesen lehet beépíteni, ellenben többnyire könnyű dolog. Figyelemmel kell lenni arra, hogy a portalanító készülék a munkánál akadályul ne szolgáljon. A továbbvezetés galvanizált, vagy ólmozott vaspléhcsovek útján történik. A pornak a csővezetékéből való eltávolítására csapóajtók alkalmazandók. Keresztmetszetváltoztatások szaporítják az ellenállásokat. A csővezetékeknek a helyiségben való elhelyezésénél a por specifikus súlyára figyelemmel kell lenni, miután pl. nagy erőfeszítést igényel, ha nehéz port a helyiség tetején levő vezetékbe akarunk szívni. A legcélszerűbb a padló talatt való elhelyezés. A por vagy megsemmisítetik, vagy amennyiben értékkel bír, újból felhasználják.

A munkásvédelem sürgős szüksége az üvegiparban. Paul Umbreit a német üvegiparban foglalkoztatottak, különösen a fiatalok munkások nagyobb mérvű védelmét sürgeti az üvegyári munkások központi szövetségének két kérvénye kapcsán, amelyek ezeknek a munkásoknak a munkaviszonyaira irányították a közfigyelmet. Az üvegyártásban ugyanis szakértő munkásság képzésének örve alatt még mindig meg van engedve a fiatalok munkások éjjeli foglalkoztatása és a törvény alól való ez a kivétel már két ízben hosszabbított meg 10—10 évre. 1912-ben, amikor ez a meghosszabbítás lejárt, az üvegyárosok azt kérelmezték, hogy a 14 éves fiúk éjjeli foglalkoztatása újabb 10—15 évre engedjék meg nekik. A kormány ezzel szemben az éjjeli munka tilalmát a 16-ik év betöltéséig óhajtja kiterjeszteni. Ha a gyárosok nagy befolyásának engedve a kormány eleget tenne kívánságuknak, ez az üvegyári munkások állandó sínylődését és korai halálát jelentené.

A munkások a birodalmi gyűléshez benyújtott kérvényükben 16 éves korig nemcsak a fiatalok foglalkoztatásának teljes eltiltását követelik olyan helyiségekben, ahol rendellenesen nagy a hőség, nyersanyagot apróznak fel, mérges

anyagokkal dolgoznak, hanem követelik az éjjeli és vasárnapi munka eltiltását általánosságban.

Egy november 17-én Berlinben tartott üvegyári munkásértekezlet rettentő adatokat sorol fel a gyermekmunkások kizsákmányolásáról. Még 14 éven alóli, különösen Csehországból odakerült gyermekeket is foglalkoztatnak és 18, sőt 24 órás megszakítatlan munkaidő sem ritkaság. A külföldi fiatalok munkások gyakran a gyárakban kapnak elképzelhetetlenül rossz lakást és ellátást.

Munkásvédelem és iparfejlesztés. A Romániában nemrég alkotott iparfejlesztési törvény végrehajtására vonatkozó rendelet a törvénynek megfelelően a kedvezmény megadását ahhoz a feltételhez köti, hogy a kérvényben felsorolandók a fejlesztendő vállalatban lehetséges baleseti veszedelmek és az azok ellen való védekezésre fennálló rendszabályok és védőkészülékek. Azonkívül felemlítendő az az általános védelmi intézkedések, amelyek a por keletkezéséből, gőzök és mérges gázok fejlődéséből származó üzemi veszélyek megelőzésére tettek. A fejlesztést igénylő üzemek tulajdonosai csak olyan munkásokat alkalmazhatnak, akik betegség, rokkantság elleni és aggkori biztosítást igazoló nyugtakönyveket mutatnak fel.

Mosdó és öltöző helyiségek szénbányamunkások részére. Egy 1911-ben kelt belga rendelet szerint olyan kőszénbányákban, amelyekben a legnagyobb számú felváltási csoport legalább 50 munkásból áll, zuhanyfürdők állítandók fel. Az 1912. évi szeptember 6-iki rendelet szerint olyan kőszénbányákban, amelyekben a legnagyobb számú felváltási csoport 50 munkásnál kevesebből áll, vagy az üzemközponttól 300 méternél nagyobb távolságban levő szállító-aknáknál mosdóberendezések és öltözőszobák állítandók fel. A mosdókészletek számát, a munkások számához viszonyítva, a bányagazgatóság állapítja meg. A teljesen díjtalanul használható mosdó- és öltözőhelyiségeknek jól kell szellőztetve, fűtve és világítva lenniük és mindig tisztán kell azokat tartani. A munkásoknak mindig megfelelő hőfokú elegendő mennyiségű víz bocsátandó rendelkezésükre. A munkások törülközőnek és szappannak saját költségükön való beszerzésére szoríthatók. A rendelet 1913. március 1-én lép életbe.

Az ipari mérgezések bejelentésének kötelezettsége Hollandiában. Azoknak az országoknak a sorába, amelyekben az ipari megbetegedések bejelentése rendszeresítve van, belépett Hollandia is, még pedig az orvosok kötelességévé tette a bejelentést, akik a diagnózis megállapítása után 8 nap alatt büntetés terhe alatt kötelesek a hivatásos megbetegedéseket megállapított formulákon a miniszternek, vagy helyettesének jelenteni. Minden bejelentésnek 55 cent (mintegy 90 fillér) a tiszteletdíja. Az orvosok használatára egy hivatalos vezérfonal van kibocsátva, amely felsorolja a bejelentésre kötelezett megbetegedéseket, azoknak okát és tüneteit sorolja fel, valamint azokat az üzemeket, amelyekben a bejelentésük kötelezett. Ez a vezérfonal a nemzetközi munkahivatal méreglistájára emlékeztet. Ez a vezérfonal azonban kevesebb mérget sorol fel, hanem más hivatásos megbetegedések egész sorozatát. A bejelentésre köteles megbetegedések két fejezetre vannak osztva, amelyek közül az »A« fejezet olyan betegségeket sorol föl, amelyeket az iparban való fellépés esetén mindig be kell jelenteni, míg a »B« fejezetben felsoroltakat csak akkor kell bejelenteni, ha a külön felsorolt üzemekben fordulnak elő és ez esetben is csak akkor, ha a megbetegedett meghatározott ideig, amely az egyes esetekben 6 nap és 10 év között ingadozik, dolgozott iparában.

Az 1. kategoriába tartozik az anilinmérgezés, az ankylostomiasis, a lépfene, az arzenhydrat- és benzolmérgezés, a caissonbetegség, a chrommérgezés, cyan szénoxid, ólom, nitro-dinitro benzol, nitrotegáz konhidrygen mérgezés, valamint a takonykór. A 2. kategoriába az arzenmérgezés, higanymérgezés és foszformérgezés, a borrák, és rákdaganatok, tüdőbaj, a nystagmus, genyes nyaktömlőgyulladások a térd- és könyökizületben, a hályog, a tetanus, a szem szaru- és kötőhártyájának daganatai, valamint különböző ízületek gyulladásai tartoznak.

A bejelentési kötelezettség, amint látható, meglehetősen kiterjedt körű. A bejelentések, hír szerint, elég rendszeresen történnek, bár nagyon valószínű, hogy a vidéki kerületekből, mint azt egyebütt is tapasztalják, nem minden bejelentésre köteles betegséget jelentenek be tényleg.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

A munkásbiztosítási törvény reformja.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének szaktanácskozása.

— IX. ülés. 1913. évi január hó 22.

Szterényi József elnök: Igen tisztelt teljes ülés! Van szerencsém az urakat folytatólagos ülésünkön melegen üdvözölni. Az ülést megnyitom. Napirenden van a folytatólagos vita a munkásbiztosítási választott bíróságok szervezetéről és hatásköréről.

Kis Adolf, a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatója: Nagyméltóságú Elnök úr! Igen tisztelt teljes ülés! A munkásbiztosítási választott bíróságról eddig egyesületünk keretében folytatott magas színvonalú vitában nemcsak maga az előadó úr, de a felszólalók mindannyian teljes joggal hangoztatták azt a körülményt, hogy a munkásbiztosítási törvénynek talán egyetlen része, a munkásbiztosítási intézmény egyetlen szerve sem volt oly kevés támasznak kitéve, mint a választott bíróság intézménye, amely a maga függetlenségénél fogva kiváltságos helyzetben volt és amelynek ítéletei a közvéleményt és az érdekeltséget mindenütt kielégítették. Csatlakozom azokhoz, akik a legteljesebb elismeréssel adóznak a választott bírósági intézménynek és annak a szellemnek, amely ott meghonosult, de amidőn ezt teszem, egyúttal rá kell mutatnom arra, milyen volt a bíraskodás az előző törvény uralmának idejében. És meg kell állapítanom, hogy a múltban e téren a leghetetlenebb állapotok voltak. A munkásbiztosítási választott bíróság törekvése oda irányult, hogy megfoszsa a törvény által biztosított joguktól mindazokat, akiket az illető pénztár vezetősége bármely okból megfosztani kívánt. Akik a régebbi törvény hatálya alatt működünk és úgy a pénztár, mint a választott bíróság működését figyelemmel kísértük, ismerjük azt a gyakorlatot, mely a pénztárnál a beteg tagot minden további indokolás nélkül, munkaképtelenségét tagadásba véve, segélyezési igényével elutasította. Tudjuk azt is, hogy nem lévén az orvoslásnak más módja, mint a felebbezés a választott bírósághoz, a beteg kénytelen volt itt orvoslást keresni. Ámde a választott bíróság egész összetétele, minden egyes tagja ugyanazon elemekből, ugyan oly felfogású társadalmi körből rekrutálódott, mint az az igazgatóság, az autonóm szerv, amely keresetével elutasította. Így tehát az autonómiának a választott bíróságra oly befolyása volt, hogy minden jogorvoslat vagy minden igyekezet a jogorvoslat megszerzésére teljesen céltalannak bizonyult.

Tudunk eseteket vidéki pénztáraknál, ahol általában gyakorlat volt a krónikus betegek segély iránti igényeinek elutasítása azzal, hogy krónikus betegnek nem adnak segélyt. Hiába fordultak az igénylők bármely hatósághoz, hiába a legfelsőbb felügyeletet gyakorló kereskedelmi minisztériumhoz, hiába a rendes polgári bírósághoz, mindenütt elutasították és a törvény értelmében elutasítandók voltak azzal az indokolással, hogy segély iránti igényükkel csak a választott bírósághoz lehet fordulni, ennek ítélete ellen pedig további felebbezésnek helye nincs. Még arra sem volt egyetlen eset sem, hogy formai szempontból felülvizsgálták volna a választott bírósági ítéletet és így megtörténhetett, hogy a választott bíróság, mely szabályszerűen nem is volt megalakítva, a pénztár vezetőjének előadása alapján hozta meg elutasító ítéletét. Egyes vidéki pénztáraknál nemcsak a krónikus betegeket utasították el, hanem azzal is elutasították a tagokat, hogy az első 15 napra nem jár segély, mert 15 napra felmondási joga van a munkásnak a munkaadóval szemben, érvényesítése követelését az ellen. Egyes vállalati pénztárak azzal igyekeztek deficitjüket ellensúlyozni, hogy a beteg tagot egész egyszerűen elutasították. A vállalati pénztárak autonómiája ugyanis a múltban nem volt még oly törvényes garanciákkal sem körülvéve, mint ahogy a mai törvény előírja és tudjuk, hogy a vállalati pénztár vezetésével megbízott közeg, pénztárnok vagy könyvelő, önhatalmúlag intézkedett a vállalati pénztár igazgatóságának nevében. A választott bíróságban is kinevezett, a vállalattal függő helyzetben levő személyek ülvén, a jogorvoslatnak eredménye sohasem volt. Az iparfelügyelők jelentéseiből tudunk esetet, hogy erdélyrészi kerületi pénztár a munkaadókkal bizonyos évi átalány fizetésében kiegyezett, minek ellenében a munkaadót felmentette minden bejelentési és egyéb köte-

lezettségétől, e munkaadó alkalmazottait pedig minden segélyezési igényével elutasította.

Örömmel üdvözölte tehát a biztosított munkásság az új törvénynek azt az intézkedését, mely a választott bírósági intézményt megreformálta azzal, hogy a pénztártól függetlenné tette: független bíró vezetése alá helyezte úgy hogy az elnök az érdekeltség által oda kiküldött ülnökökkel ítél, végül azzal, hogy felebbezési jogot biztosított az állami munkásbiztosítási hivatalhoz. Annak megismerése, hogy a segélyigények elutasítása ma már nem történhetik oly kedélyesen, oly patriarchalis módon, mint ahogy az a múltban történt, nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a segélyezési igények kielégítése országszerte megjavult és én a magam részéről nagyrészt a választott bíróságnak tulajdonítom azt, hogy a segélyezési igények kielégítése az új törvény hatálya alatt lényegesen jobb, mint a múltban volt. De el kell ismernünk, hogy a választott bíróságon kívül az autonómiának is van érdeme az igények megfelelő kielégítése tekintetében, mert az idők folyamán a munkások szervezethez, öntudatosághoz, intelligenciájához szintén emelkedett, mind jobban felismerték azokat az óriási, anyagi, mint morális előnyeket, amelyeket úgy szociálpolitikailag, mint általában anyagi helyzetének megjavítása tekintetében a munkásbiztosító pénztár a munkásság számára jelent. A munkásság képviselője a pénztárak igazgatóságában fokozottabb mértékben igyekszik kötelességét teljesíteni, mint ahogy ezt tette a múltban, amikor a munkásság nagy részének szemében a munkásbiztosítási intézmény, a régi betegsegélyező pénztárak, vagy gyűlölt intézmények voltak, amelyeket mindig csak szidalmazni szoktak, vagy pedig oly intézményként szerepeltek, amelyről tudomást venni nem is akartak.

És éppen mert elfogadom előadó úrnak azt az alaptételét, hogy a munkásbiztosítási bírói intézmény az érdekeltség részvételének meghagyásával fenntartandó és éppen mert megállapíthatom, hogy a jelenlegi választott bírósági rendszerrel az érdekeltség, a társadalomnak minden tényezője nemcsak megbékült, hanem annak teljes elismeréssel adózik: nem tudok egyetérteni azzal, hogy azt az intézményt, melyet az előadó kisdud autonóm-bíróságnak nevez, hatalmas, igazságszolgáltató szervezetté akarja fejleszteni, széles hatáskör biztosításával. Nagyon tartok attól, hogy e javaslat, ha a való életbe megy át, két szempontból is ártalmára fog válni a választott bírósági intézménynek. Az egyik szempont, hogy a munkások segélyigényeinek elbírálása nem történhetik többé avval a nagy körültekintéssel, odaadással és fárasztó kutatással, amelyivel most a választott bíróság minden lehető momentumot kideríteni igyekszik, hogy a pénztár tagjait igazukhoz juttassa. A másik szempont pedig az, hogy a választott bírósági intézmény, ha hatáskörét úgy állapítjuk meg, mint az előadó úr megjelölte és a vitában felszólalók is részben helyesnek találták, mai jellegéből ki fog vetközni, átalakul iparbírósággá. Az iparbírósági intézmény szervezését — azt hiszem — minden részről nagy örömmel és szívesen üdvözölnék, ennek felállítását helyesnek és szükségesnek tartom, az iparbíróság hatáskörét mindenképpen kiterjeszteni is óhajtanám, a munkásbiztosításban felmerülő egyes vitás ügyekre nézve is, de e bíróságot a választott bíróságtól különállóan kívánám szervezni. Csak a pénztár és tag közötti viszonyból felmerülő kérdések elbírálása maradjon a választott bíróság hatásköre, e kérdések elbírálása hálás, szociális szempontból nagyon szép terep, amely úgy az ülnököknek, mint az oda kirendelt független bírónak nemcsak munkaerejét, de munkaidejét és ambícióját is kielégítheti. Különösen kielégítheti akkor, ha megvalósul az az itt is elhangzott kívánság, hogy ne csak a kerületi pénztárak száma apasztassék, hanem a választott bíróságoké is és így az egyes választott bíróságok munkája nagy mértékben megszorodik. De meg fog szaporodni ez a munka akkor is, ha a munkásbiztosítás további fejlesztésével a rokkantbiztosítás intézménye ki fog épülni. Ezzel megint új hálás terep fog megnyílni a választott bíróság előtt, amelynek — éppen úgy, mint a jelenlegi munkakörnek — ellátásához teljes szakértelem, odaadás és az ügynek szeretete szükséges, hogy a választott bíróság munkája az érdekeltség megnyugvására végeztessék el.

Midőn azonban azt hangoztatjuk, hogy a választott bíróság mai szervezésében fenntartandó, én a fenntartást úgy értem: a mai érdekeltség bevonásával, az érdekeltség részéről ítélő ülnökök száma változatlanúságával fenntartandó az a választási rendszer is, amellyel az érdekeltség a maga ülnökeit kiküldi. Mert ha a törvény revíziójánál, akár német példa, akár más példa nyomán, akár bizonyos többször hangoztatott körülmények folytán a munkások választási szabadsága

megszűkülne úgy, hogy nem azok kerülnének a választott bíróságba, akiket maga a munkásság választ oda, vagy már akkor is, ha maga az igazgatóság delegálná oda az ülnököket, nem lenne meg a választott bíróságnak az a függetlensége, mely pedig feltétlenül szükséges, mert különben nem lenne meg a választott bíróság ítélkezésében való teljes megnyugvás.

Arra, hogy a választási rendszernek milyen befolyása van a választott bíróságra, könnyen meríthetünk tanulságot Ausztriából. Azoknál a pénztáraknál ahol egyenes közvetlen választási rendszer van, olyan mint nálunk, annak dacára, hogy a választott bíróság sokkal hiányosabban van szervezve mint nálunk, annak dacára, hogy nem áll független bírói vezetés alatt, amit nagyon fontosnak tartok az ügyek előkészítése és elbírálása szempontjából is, a munkásság úgyszólván minimális mértékben panaszkodik a választott bíróság ítélkezései ellen. Oly pénztáraknál, mint pld. a bécsi kerületi pénztárnál, ahol közvetett választás van, ahol az érdekelt munkások helyeit úgy a választott bíróságban, mint az igazgatóságban munkavezetők, pallérok, gyári tisztviselők foglalják el, a munkásság hiába keres a választott bíróságnál jogorvoslatot. Ugyanolyanok a viszonyok a bécsi pénztárnál mint nálunk a múltban az 1907. évi XIX. t.-c. életbeléptetése előtt. Mindezt mellékesen jegyzem meg és csupán arra kívántam rámutatni, hogy a választási rendszer fenntartásához is mindenképen ragaszkodnunk kell, ha a mai választott bírósági rendszer fenntartását kívánjuk.

Feleslegesnek tartom részemről a kérdésnek a hatáskör szempontjából való részletes tárgyalását, mert hisz ezt nagy alapossággal és tudással megtették mások. Egy-két körülményt azonban felemlitek. Azt kívánják, hogy a munkásbiztosítási joggal összefüggő mindennemű magánjogi kérdés felett való bírászkodás a választott bíróság hatáskörébe utaltassék, így a törvény 81. §-a alapján a munkaadók ellen támasztott visszatérítési igények feletti bírászkodás szintén a választott bíróság keretébe tartozzék. Felfogásom e kérdésben az, hogy bármennyire méltánylandó az az intenció, amely a szakszerű elbírálást a vítés munkásbiztosítási kérdésekben nagyon fontosnak tartja, ez a javaslat nem fogadható el, még pedig azért, mert ha a javaslattevőnek az a célja, hogy a törvény rendelkezéseinek, a munkaadó mulasztásából eredő felelősségnek az életbe való átvitelét ezzel nagyobb mérvben segítse elő, ez az intenció sokkal hatásosabb kifejezést nyer, ha nem az eljáró hatóságot változtatjuk meg, hanem a törvény anyagi rendelkezését szigorítjuk meg. Azonkívül éppen a javaslattevő Halász doktornak a Kúria gyakorlatáról mondott elismerő szavai állanak bizonyos mértékben e propozícióval szemben. Ha ugyanis a munkásvédelmi intézkedéseket a legnagyobb mértékben elhanyagoltnak találjuk is és ezért a törvény 81. §-ának szakszerű bírászkodás keretében való érvényesítésével a munkásvédelem szolgáltatását kívánatosnak is tartjuk, ne feledjük el, hogy amint a magyar kir. Kúria gyakorlata elősegítette, sőt úgyszólván kiprovokálta a balesetbiztosítás törvényes szabályozását, elő fogja segíteni a munkásvédelem hatályos kifejlődését is. Be kell e folyamatot várnunk, annál inkább, mert az az intézkedés, hogy a rendes bíróságtól áttesszük az ügyeket a választott bírósághoz, nem segít, hanem a segítség kizárólag a törvény anyagi rendelkezéseinek megváltoztatásában rejlik.

Utalok továbbá arra, amit a választott bíróság hatáskörének kiterjesztésével kapcsolatosan az iparbíróságról fenntebb mondtam. A választott bírósági hatáskör ezirányú kiterjesztését az előadó úr és a felszólalók is úgy értelmezik, hogy ez ügyekben az elnök, mint egyedülálló személy az ülnökök közreműködése nélkül ítélkezik. Ezen javaslattal szemben meggyőződésem, — bármily tisztelettel és elismeréssel viseltetem is a független elnökök személye iránt — hogy a választott bíróság ítélkezésének kialakulása az érdekeltségből vett ülnökök részvételének tulajdonítandó és ezért találkozik az érdekeltség megnyugvásával. Közelfekvő egy analógiával való bizonyítás: az Állami Hivatal biztosítási és bírói tanácsa ítélkezésének egybevetése. Majdnem valamennyi, ha ez túlzásnak látszik, mondjuk nagyon sok döntés, mely a biztosítási tanácsból került ki, élénk visszatetszést keltett, a bírói tanácsra nézve — melyben a laikus elemnek is van szerepe — éppen ellenkező az uralkodó nézet. Még azok is, akik az Állami Hivatal létjogosultságát általában kétségbe vonják, teljesen felesleges intézménynek tartják, működését támadják, legnagyobb elismeréssel és tisztelettel beszélnek az Állami Hivatal bírói tanácsának ítélkezéséről. Minthogy az egyik tanácsban érdekeltség részvételéle nincs, a másik tanács az érdekeltségek részvételével működik, azt kell következtetnünk, hogy az érdekeltség részvételének tulajdonítható a szo-

ciális szellem bevitele a bíraskodásba, amit a választott bíróságban általában tapasztalunk.

Közbeszólás alakjában felemlített a reformáció in peius kérdése, amely talán nem is tartozik a választott bírósági bíraskodás keretébe, azonban bizonyos összefüggésben reá térhetek. A vita során ugyanis ismételten nagyon élesen disztingváltak egyes felszólaló urak magánjogi és közigazgatási per között, vitatván, hogy a munkásbiztosítási választott bíraskodás közigazgatási per és nem magánjogi per. Különösen Pap osztálytanácsos-bíró úr volt az, aki ismételten rámutatott erre a megkülönböztetésre és a választott bíróság elnökeit szinte hangsúlyozottan figyelmeztette, hogy bírói tisztük gyakorlásában is közigazgatási funkciót teljesítenek és nem magánjogi pert bírálnak el; elismerését is fejezte ki, hogy ezt a megkülönböztetést az elnökök oly világosan megérezték és érvényesítették. Én ennek a megkülönböztetésnek következményeképpen látom a reformáció in peius felmerülését. A magánjogi perben a felek rendelkeznek a per anyagával, csak az kerül döntés alá, amit a felek döntés alá terjesztenek; közigazgatási perben ellenben, a minőnek a választott bíraskodást feltüntetni akarják, természetesen az egész ügyre kiterjeszkedik a bíróság, nemcsak a vitássá tett anyagot, hanem az egész ügyet kívánja döntés alá vinni. Ilyen vonatkozásban a munkásbiztosítási per közigazgatási pernek nem tekinthető, éppen úgy, amint vannak vonatkozások, melyekben a magánjogi kategóriák szerinti elbírálás sem felel meg a munkásbiztosítási igények természetének. Egyes választott bíróságok, sőt az Állami Hivatal is a segélyezési igények átöröklése tárgyában is hoztak határozatot, figyelmen kívül hagyván, hogy a segélyezési igények nem bírnak vagyonszám természetével, a törvény a segélyezést az illető személy ellátására szánta és legalább is nagyon meggondolandó, hogy az illető személy ellátására szánt segély örökösök által igényelhető-e, vagy sem. A munkásbiztosítási igények fogalma különleges fogalom, mely sem a magánjog, sem a közigazgatásjog kereteibe nem illeszthető be.

Nagyon sok oly momentum volt a tisztelt előadó úr javaslataiban, amit élénk örömmel üdvözlünk. Helyeslem a választott bíróság hatáskörének oly kiterjesztését, hogy ő maga a végrehajtást is elrendelhesse abban az esetben, ha az ítélet jogerős. Akár közigazgatási úton, akár felügyeleti hatóság útján, de mindenesetre hatályosabbá kell tenni a választott bírósági ítéletkezést azért, hogy a jogerős ítélet mentől előbb foganatosítható legyen, mert hiszen amúgy is hosszú idő telik el, míg egy ügy jogerős ítélettel befejeztetik. Garanciákat kell keresni, hogy ilyen esetben mentül gyorsabban és jobban hozzájusson a tag jogaihoz. Helyeslem azt a felfogást is, amely a törvény 94. §-ára vonatkozik és amely ezen szakasz alapján felmerült anomáliákat kívánja megszüntetni. Legutóbb — miként Szemenyei tagtársunk is említette — az Országos Pénztár és a választott bíróság közötti hatásköri összeütközés esete merült fel. Az Országos Pénztár ugyanis egy olyan határozatot helyezett hatályon kívül a 94. §. alapján, amelyben a választott bíróság előzetesen felebbezés folytán jogerősen ítélt. Minthogy az Országos Pénztár a 94. §. alapján hozott határozatát felebbezésre való tekintet nélkül végrehajtotta, az az eset állott elő, hogy a tagnak jogerős ítélet volt a kezében, amellyel a kártalanítást végrehajtás útján behajthatta volna, ezt az ítéletet azonban az Országos Pénztár hatályon kívül helyezte. Ez az eljárás, a 94. §. alapján hozott határozat azonnali végrehajtása, nem felelhet meg a törvény intencióinak, mert ha el is ismerjük, hogy bizonyos esetekben a kártalanításoknál a sérült felülvizsgálatának kell, hogy helye legyen és így helyes, hogy az Országos Pénztárnak megadatott a jog arra, hogy a járadék megállapításától bizonyos idő múlva ismét felülvizsgálat alá vehesse orvosszakértőjével a sérültet, annak megállapítása céljából, történt-e javulás vagy rosszabbodás és ha javulás történt, nem lehet elvitatni az Országos Pénztárnak azt a jogát, hogy a járadékot ily esetben leszoríthassa, a miképen a sérültnek is van-e vizsgálat kérésére joga. A kártalanításnak ugyanis nem lehet az a célja, hogy a szenvedett munkásnak jutalmat, prémiumot adjon, hanem az a célja, hogy az elveszített munkaképesség miatt a törvény keretein belül megfelelő kártérítést nyújtson. Nagyobb járadékot nyújtása — mint amennyi a csökkenésnek megfelel — ellenkeznék a törvény intencióival, ellenkeznék azzal a szociális célzattal, amelynek az egész munkásbiztosítási törvény kifejezője. A pénztár e természetes jogának gyakorlását azonban feltétlenül össze kell egyeztetni a tag érdekeivel és amíg az Országos Pénztár a 94. §. alapján hozott leszállító vagy módosító határozata jogerőre nem emelkedik, e határozat végrehajtását megengedni nem szabad.

Az előadó úr azt kifogásolja, hogy az eljárási rendelet értelmében a választott bíróság előtt egyezség nem köthető. Én ezt a tilalmat helyeslem. A választott bíróság állapítsa meg, hogy a tagnak van-e joga, vagy nincs. Ha van, tessék teljes egészében a segélyt kiszolgáltatni, ha nincs joga, tessék teljes egészében elutasítani. de az egyezkedés — éppen a segély természetével ellenkeznek.

Előadó úr azon javaslatához, melylyel a választott bíróság ítéletei elleni felebbezést megszorítani kívánja, nem járulhatok hozzá. A felebbezés korlátozása mindig kétélű fegyver. Az előadó úr előadásának egész szelleméből kitűnt, hogy ő a felebbezés korlátozását a tag érdekében kívánja. Ellenben a felebbezés korlátozásának megállapítása a tag ellen is szólhat. Előállhat ugyanis az az eset, hogy a választott bíróság joggyakorlatának iránya megváltozik, ha pártok alakulnának munkaadók, munkások körében, és e pártok közül a munkásbiztosítás ellenségei juthatnának túlsúlyba, az érdekeltség e részei kerülnének be a választott bíróságba. Ilyen esetekben a tag érdekében nagy hiba volna a felebbezés megszorítása. Elég korlátozásnak tartom azt, hogy a választott bíróság mondhasza ki kivételes esetekben, hogy az ítélet felebbezésre való tekintet nélkül végrehajtható.

A választott bíróság hatáskörének az orvosok és tisztviselők fegyelmi ügyeire való kiterjesztésének jó és rossz oldalai vannak. Jó oldala, hogy az érdekeltség talán, az orvosok mindenesetre megnyugodnának abban, ha a fegyelmi ügyekben nem oly fegyelmi bíróság döntene, amelyben a pénztár autonómiája van túlsúlyban, hanem oly fegyelmi bíróság, amelyben független bíró vezetése alatt a pénztár csak oly mértékben volna képviselve, mint a fegyelemi alá vett orvos, a másik fél. Már pedig azoknál az érdekeknél fogva, amelyek a pénztárt az orvosokhoz fűzik, annál a kapcsolatnál fogva, amely a pénztár orvosi szolgálatot magához a pénztári intézményhez köti, figyelemmel arra, hogy az ezzel kapcsolatos kérdések helyes mérlegelésére csak a pénztár vezetésében résztvevő tényezők hivatottak, nagyon megfontolandónak tartanám a fegyelmi jog kiadását. A pénztári orvosi szolgálat különleges szolgálat, ezt — különösen az orvosszövetség által — gyakran hangoztatott orvosi tevékenységtől és ténykedéstől meg kell különböztetni. Mert nem áll az, hogy pénztári orvostól mást, minthogy gyógyítson, követelni nem lehet. A pénztári orvostól azt is kell követelnünk, hogy adminisztráljon, még pedig nagyon jól, nagyon lelkiismeretesen adminisztráljon, mert a pénztár kiadásának 80 %-át az orvosok adminisztrációja alapján folyósítja. Az orvosoknak kulcsuk van ahhoz a kasszához, ahol a pénzt a munkások kifizetésére őrzik; e kasszából évente közel 20 millió adatik ki az orvosok utalványai alapján, a pénztár a gyógyításon kívül tehát sok mindent kell, hogy követeljen orvosától. Ugyanez áll a pénztári tisztviselőkre is, ha nem is oly mértékben. Kétségtelen, hogy úgy a tisztviselőknél, mint az orvosoknál érdeke, hogy felebbezésük végső fokon a pénztártól független fórum elé kerüljön. Ez most is megvan azáltal, hogy az állami munkásbiztosítási hivatal a végső fórum. Igaz hogy itt meg az a hiba, hogy a független bírák egyúttal adminisztrátorok, a pénztárak felügyeletével megbízott közegek is.

Ennyit voltam bátor a választott bíróság hatáskörének és szervezetének kérdéséről megjegyezni.

Most át kell térnem magára a bíraskodás szellemére, amelyről oly különböző nézeteket hallottunk. Én a magam részéről teljes nyíltsággal kijelentem, hogy őszinte örömmel üdvözlöm azt a liberális szellemet, amely a választott bírósági bíraskodásban a sérült munkás javára meghonosult. Ép oly őszintén kijelentem azt is, hogy a választott bíróságot Szemenyei kollégámmal szemben nem tartom arra illetékesnek, hogy szociálpolitikát csináljon. A bírónak nem lehet más joga, mint a létező törvény helyes alkalmazása. Szociálpolitikát csináljon a törvényhozás, csináljon a munkásság, csináljon a társadalom, a közvélemény, de a választott bíróság ne csináljon szociálpolitikát. A választott bíróság igazságot osszon és pedig abban a keretben, amint ezt a törvény előírja. Nem támadhatom meg a választott bíróságot azért, hogy a munkaképesség vitás kérdéseinek elbírálásánál liberálisan fogja fel az esetet és kétes esetben a munkás javára dönt, mert hiszen mindannyiunknak az az álláspontja, hogy inkább 10 ember kapjon jogosulatlanul segélyt, semhogy egy beteg jogosulatlanul elutasítsák. De viszont nem tartom a választott bíróságot illetékesnek arra, hogy oly segélyeket is állapítson meg, amelyeket sem a törvény, sem a pénztár alapszabályai meg nem állapítottak.

A gyakorlat bírálatánál külön kell választanom a baleseti és betegségyezési gyakorlatot.

A baleseti gyakorlatnál igazán lehetetlen volna bebizonyítani, hogy a választott bíróság túlmént a törvény keretén, mert ha egyes esetekben 5—10—15°-kal nagyobb fokban értékelte is a munkaképesség csökkenését, mint az autonómia, bebizonyítani, hogy melyik fórumnál van az igazság, igazán nem lehet. Előfordul 50° értékelési különbség is, de csak ott, ahol a sérültnék állapota attól az időtől fogva, mikor elsőfokban megvizsgáltatott, addig az időpontig, amíg a választott bíróság elé került, lényegesen rosszabbodott. Ilyen esetben előfordul nagy ingadozás, de egyébként az eltérés általában csekély. Hogy a gyakorlat Magyarországon nem túloz, annak világos bizonyítéka az Országos Pénztár évi jelentéseiben közzétett, az átlagos járadékok nagyságát mutató ki-mutatás. E járadékokra inkább azt lehet mondani, hogy a normális mértéken alul van, semhogy azt meghaladja. Sőt azt állítom, hogy az a gyakorlat, amelyet a mi választott bírósági bíraskodásunk a német gyakorlatból átvett, nem állja meg magyarországi viszonyok között a helyét. Nálunk a bíraskodásnak bőkezűbbnek kell lenni. Mert a munkabér és a munkakereset nagyobb Németországban és mert a keresetképeség visszaszerzése Németországban sokkal könnyebb; a munkaalkalmak gyakorisága, éppen a baleseti sérültek számára fennálló munka-alkalmak gyakorisága sokkal nagyobb, mint nálunk, nem is szólva a 6° különbségről, ami a német és a magyar törvény között van a kártérítés mérvét illetőleg (66°—60°). A balesetbiztosítási gyakorlat ellen felhangzott panaszokra, melyek az érdekeltség egy tisztelt tagja részéről, akinek közbeszólásai nagy mértékben hozzájárulnak vitánk élénkítéséhez, is hangsúlyoztattak, meg kell jegyezmem, hogy a magyarországi érdekeltség nagyon rossz helyen kereskedik, amikor ott keresi a bajt, hogy a járadékok magas ^o-ban állapítatnak meg. Tessék a bajokat a veszélyességi táblázatban, a veszélyességi osztályokba való besorolásban, tessék a bajokat keresni az adminisztrációs költségekben és főleg a balesetelhárítás hiányosságában. Mindenütt, csak nem a baleseti járadékok megállapításában, bár kijelentem nyíltan azt is, hogy nagy hibának tartanám, ha a balesetbiztosítási járadék túlmenne azokon a kereteken, amelyeket a törvény előirt. Erre azonban a gyakorlat még nem nyújt bizonyítékot. Ez a kérdés különben is nem a mi viszonyainkból fakadó, hanem olyan, mely állandó nemcsak nálunk, hanem Németországban és egyebütt is. Mikor a német balesetbiztosítás 25 éves jubileumát ünnepelték, mint egy más alkalommal már elmondtam, a munkásság képviselői onnan távolmaradtak, mert abban a meggyőződésben élnek, hogy a balesetbiztosítás a munkások érdekei ellen hajtatik végre, különösen a járadékok megállapítását illetőleg. De nemcsak az egyik oldalról, a munkásság oldaláról hangzik a panasz. A másik oldalról az összes munkaadói szövetségek állandóan panaszkodnak, hogy a járadékok túlságosan nagy mérvűek, hogy a választott bíróságok gyakorlata nem a szociális szempontokat, hanem a jótékonyági szempontokat tartja szem előtt, a jótékonyág érzületétől és nem a törvény paragrafusaitól vezetteti magát. Érdekes ezzel szemben a pártatlan hivatali álláspont; így Kaufmann a Reichsversicherungsamt elnöke követ kezőleg nyilatkozik:

»A szociális biztosítás nélküli országokban is konstataált balesetneurozisa, különösen a járadék-neuraszténiára és a járadék-hisztériára nézve, melyeket »a munkásságunkat veszélyeztető nagy bajnak« próbálnak feltüntetni, a bonni orvosi klinika vezetője Schulze, terjedelmes statisztika alapján rövid idővel ezelőtt igazolta be, hogy ez esetek száma ugyan az elmúlt évben is lényegesen emelkedett, azonban ennek dacára a balesetek összához képest »nagyon csekély, átlag ugyanis a bejelentett balesetek 1:3 ezreléke«. Ugyanezen állásponton van az északkeleti vas és acél Berufsgenossenschaft berlini osztályának bizalmi orvosa is.

A mi munkásbiztosításunk ezen árnyoldalának — így állítatik tovább — okozója részben a túlnagy jóindulat a járadékok megállapításánál és az igazságszolgáltatásnál, különösen a birodalmi biztosítási hivatalt vezetné túlságosan kizárólag jogi mérlegelések helyett, a segítségre való törekvés. Ez megzavarja a felek jogérzetét és elmosza a választóvonalat szegénységélyezés és állami gondoskodás között. Ezzel szemben hangsúlyozom, hogy jogi gondolkodás és gazdasági nézetek egyesítendőek. A szociális gondoskodás lényegének és céljának mondana ellent minden jóindulat kikapcsolása. A jogérzék és a szociálpolitikai érzék egyesítése teszi lehetségessé, a »biztosító szervekre és ítélkező hatóságra, melyek minden tapasztalat nélkül építették, egy teljesen új tereumon és alkottak a maga nemében minden korábbtól eltérő joggyakorlatot, a rendkívül nehéz, de lényegileg azt hiszem szerencsésen sikerült feladat megoldását.«

Ugyanez áll szórul-szóra — azt hiszem — a magyar viszonyokra is. És én azt hiszem, hogy ha a baleseti joggyakorlat további fejlődésénél a járadékok megállapítására nézve megfelelő körültekintés tanusíttatik, amire nagy szükség van; ha az orvosszakértők jobb és célirányosabb megválasztása válik lehetségessé, amire maga Friedrich főorvos úr rámutatott és végül ha a választott bíróságnál a járadék megállapításának alapját, a munkaképességcsökkenés megállapítását nem kizárólag az orvosszakértőre bizzák, hanem maguk az érdekeltek igyekeznek a leglelkiismeretesebb módon megállapítani nemcsak azt a körülményt, hogy egy ujjperc vagy két ujjperc hiányzik és a »Knochen-Tarif« ezzel szemben hány százalékot állapít meg, hanem azt, hogy mennyi lehet az illető munkásnak a baleset következtében szenvedett vesztesége, akkor jó lélekkel mondhatom, hogy bíráskodásunk a balesetbiztosítás terén csakhamar kifogástalan lesz.

A betegsegélyezési joggyakorlatra, sajnálatomra, több észrevételt kell tennem. Itt első sorban hivatkoznom kell azokra a fejtegetésekre, amelyeket a mult ülésen elnök úr Ö excellenciája egy közbeszólás után elmondani szives volt. Ki kell jelentenem, hogy mindazok, amiket elnök úr a fürdősegély megállapítása kérdésében a mult ülésen elmondani szives volt, teljesen megegyeznek azzal az állásponttal, amit én mint régi szakember e tekintetben elfoglalni kénytelen vagyok. Nincs senki a világon, aki több jót kívánna a beteg munkásnak, mint én. A privát életben gyakran szoktam mondani, hogy aki nálamnál humánusabb, az csal, mert hiszen nekem, mint pénztári tisztviselőnek, semmi érdekem nem lehet abban, hogy a segélyre szorult munkástól bármit is elvonjak, ami annak jár, sőt minden érdekem azt követeli, hogy megadjam mindazt, ami neki jár.

Itt rá akarok térni arra az állításra, hogy a választott bíróság pénzügyi szempontokat ne vegyen figyelembe, ő az igazságot osztja és semmi köze ahhoz, hogy a pénzügyi helyzet milyen, a fedezet megállapítása a pénztár dolga. És én igazán szembenéznék azzal a bírósággal, amely az én igazságomat aszerint ítéli vagy nem ítéli meg, hogy az én ellenfelem tudja-e ezt fizetni vagy sem. Álláspontom tehát az, hogy a bíróság mikor igazságot oszt, a pénztár pénzügyi helyzetével ne törődjék. Az ítélethozatalt nem szabad befolyásolnia annak a körülménynek, hogy milyen befolyással lesz ez a pénzügyi egyensúlyra.

Más kérdés azonban, hogy a bíró a pénzügyi szempontokat tartozik-e figyelembe venni akkor, mikor *törvényt magyaráz*. Például a mikor megállapítani kívánjuk, hogy a törvény 50. §. 2. pontjában említett »fürdők« alatt gyógyszerket helyettesítő fürdőket (gőz-, szénsav-, iszap stb. fürdő) kell-e értenünk, vagy gyógyfürdőhelyeket (Gleichenberg, Abbazia, Balatonfüred stb.), akkor szerintem, igenis mérlegelni kell, vajjon a törvény mit akart a tagnak juttatni. Mert ha akart neki gyógyfürdőket is juttatni, akkor gondoskodott-e ez a törvény azokról a pénzügyi eszközökről is, amelyek a pénztárt erre képessé teszik.

A pénzügyi szempontoknak ily esetekben való szem előtt tartását én szükségesnek tartom. De csakis ily esetekben, mert mint hangsúlyoztam, az én felfogásom is az, hogy a bíró nem köteles figyelemmel lenni a pénzügyi szempontokra, sőt éppen az állami hivatal bírójánál azt kifogásolom, hogy egyúttal adminisztrálnak is. Nehéz szétválasztani a bírót a felügyeleti hatóságtól, aki délelőtt 9 órától 10-ig minden gondolatával azon van, hogy a pénztár teherviselőképességét rendbehozza, hogy a pénztárnak pénzügyi ügyei rendbejőjenek és aki mint bíró 10 órától 12-ig ítéletet mond a tagok jogai felett. Félek, hogy ez idővel odáig fog vezetni, hogy a bíróságot önkéntelenül is a pénzügyi szempontok is irányítani fogják.

Hogy a judikaturában a pénzügyi szempontoknak mily szerepe van, megvilágítja a németországi példa. Ott felmerült a kérdés, hogy a törvény értelmében mi tekinthető gyógyászati segédeszköznek. A törvény ott is, mint nálunk, szemüveg, sérvkötő, mankó stb. jelöli meg gyógyászati segédeszköznek. Már most gyógyászati segédeszköz lehet egy fűző, lehet müláb, műszem és lehet minden egyéb, amit az orvosi tudomány és az orvosi technika haladása produkál. Már most a német judikatura kimondotta, minthogy a törvény csak gyógyászati segédeszközökről beszél a szemüveg, sérvkötő és mankó kapcsán, tehát bizonyára csak olyan gyógyászati segédeszközöket érthetett, amelyeknek a költségei ezeket a felsorolt gyógyászati eszközökét nem haladják meg és megállapították, hogy gyógyászati segédeszköz csak az lehet, aminek maximális költsége 20 márka. Mindezen összesen felüli eszközök kivételével »a gyógyászat segédeszközök« fogalma alól. Amennyiben egyesek magasabb költségű, drágább, jobban kiállított eszközöket kívántak, akkor a 20 márkán felüli részt maguk tartoznak fizetni. Ez

volt a pénztár költségein, anélkül, hogy a törvény gondoskodott volna arról, hogy a pénztár ezeket a költségeket fedezhesse.

A judikaturában feltétlenül kívánatosnak tartom, hogy érvényesüljön a törvény intenciója és a törvény intencióját mindig meg lehet állapítani, különösen megállapíthatják jogászok, akiknek gondolkodása és tudása e tekintetben úgy szólván fegyelmű, akiknek rendelkezésére állanak a régi joggyakorlat, a törvényjavaslat indokolása, a törvényjavaslat megalkotójának parlamenti nyilatkozatai és ezek alapján oknyomozólag megállapíthatják, hogy a vitás szavak vagy vitás k fejezések miképpen kerültek bele a törvénybe. Pl. a fürdőkérdésben az 1891. évi XIV. t.-c. ugyanazt tartalmazza, mint az az osztrák törvény s mint a német törvény. Helyesebben egyik törvény sem szól a fürdőről a tagoknak nyújtandó segélyek között. Mi volt mégis a gyakorlat? Az, hogy a pénztárak fürdőket is adtak tagjaiknak a törvény azon rendelkezése alapján, mely az ingyen gyógyszer s gyógyászati segédeszköz szolgáltatást írja elő. A felfogás mindenütt az volt, hogy ha gyógyszer helyett hatályosabb valamely fürdő, úgy ezt kell kiszolgáltatni. Ugyanez áll gyógyvizekre is. Ezt a gyakorlatot kodifikálta az 1907. évi XIX. t.-c., melynek indokolása is azt mondja, hogy a betegség esetén nyújtandó segélyek tekintetében általában az 1891. évi XIV. t.-c. kereteihez alkalmazkodott s csakis családtagok részére ingyen biztosított segélyekkel nyújt *lényegesen* többet. És még világosabb az indokolásnak ez a része: »a biztosított tagok részére nyújtandó ingyen gyógyszerek és a szükséges gyógyászati segédeszközök között a fürdők és gyógyvizek is megemlíttetnek, miután a beteg alkalmazottak kellő gyógykezelése érdekében szükség esetén az ingyen fürdők és gyógyvizek nyújtására is súlyt kell helyezni.« A gyógyszerek és gyógyászati segédeszközök közé sorozott ingyen fürdő alatt semmi esetre se lehet valamely fürdő helyeni ápoltatást érteni, hiszen az Állami Hivatal több ítéletében a gyógyfürdőt a szanatóriummal egyértékűnek nyilvánította. Sem Németországban, sem Ausztriában, sem az 1891. évi törvény hatálya alatt nálunk a gyakorlatban egyetlen eset sem volt, hogy a fürdőt úgy magyarázták volna, mint ahogy magyarázzák ma, sőt Ausztriában és Németországban ma is az a gyakorlat, hogy a tagot másfélszeres táppénzzel küldik el fürdőhelyekre. Nem mondom, hogy ez helyes. Ne méltóztassék az én felszólalásomnak azt az értelmet tulajdonítani, hogy én a gyógyfürdőknek ellensége vagyok, vagy kifogásolnám, hogy a pénztár gyógyfürdőbe küldi tagjait. Sőt követelem a pénztárnak azt a jogot, hogy oly esetben, amikor a tagnak szüksége van szanatóriumra, vagy speciális gyógyfürdőre, el is küldhesse oda. De hogy a tag a pénztár tudta nélkül, vagy ellenére elmehessen bármely gyógyfürdőbe, ami sokszor nem is az egészségnek helyreállítását, hanem egészségének további romlását okozza, elmeessen a pénztár költségein ezt már a törvény intenciójával összeegyeztetni nem tudom s szerintem ezt a judikaturának elősegíteni nem szabad.

Pap Géza osztálytanácsos-bíró úrnak erre is van megjegyzése. Azt mondja, hogy az egyes pénztárak könnyelmű gazdálkodásában a *judikatura teljesen ártatlan*. Felemlíti, hogy a budapesti pénztár összes költségeinek 4:1, a nagykarolyi pedig 11:5 %-át fordította 1910. évben szanatóriumi segélyezésre. Majd hozzáteszi, hogy »a bíróság óvatos körültekintéssel, a pénztári adminisztráció intézkedési körébe utalta a fürdők tényleges kiszolgáltatását s nem a judikaturán hanem a pénztári adminisztráció lelkiismeretességén és szakértelmén áll, hogy a fürdőt csak a szükségtől megokolt esetben szolgáltatassa.«

Hát ez igen szellemesen hangzik, de álláspontnak túlságosan kényelmes. A judikatura botlásait nem lehet a pénztárra áthárítani. A judikatura irányít s nincs oly lelkiismeretes adminisztráció, mely az alól kivonhassa magát. A lelkiismeretre való hivatkozás itt nincs helyén. Mert nagyon jól vértezett lelkiismeret szükséges ahhoz, hogy elutasítsunk betegeket oly igénnyel, melyet az illetékes bíróság úgy első mint második fokban megállapít. Egyébként is e kérdésekben az adminisztráció tehetetlen. Még a Tanácsos úr által kívánt szakértelem se segít. Mert nem az adminisztráció utalványoz gyógyfürdőket, hanem az orvos, vagy a főorvos és az orvosi tanács. De még e fórumnak igénybevétele sem szükséges. A tag ezek megkerülésével is elmehet gyógyfürdőbe s ha a szakértő adminisztráció elutasítja költségeinek megtérítésével, a választott bíróság megítéli. Különböző is kérdéses, hogy szabad-e az adminisztrációnak rendszabályokkal elvenni a tagoktól oly kedvezményeket, melyeket a judikatura jogosnak ismer el?

Hiszen a Tanácsos úr szerint a bíróság sem jár el másként, mint a pénztári adminisztráció. Azt mondja ugyanis, hogy a felsőbbíróság az igények megítélésénél nem nézi a pénztár financiáit, de megkérdezi az orvost és pedig *a pénztártól független bírósági orvosszakértőt*. Az Állami Munkásbiztosítási Orvosi Tanácsot érthette ez alatt. Már pedig e Tanácsban ott vannak dr. Friedrich, dr. Sarbó, dr. Wein, dr. Rottmann tanár urak stb. akik oly kiváló orvos-kapacitások, hogy neveiket bátran fel lehet említeni, de nem lehet róluk elmondani, hogy a pénztártól független orvosok. Az nem elég — amit közbeszólásként hallok, — hogy saját pénztáruk ügyeiben nem adnak véleményt, mert hiszen nálunk csak egy pénztár van, az Országos Pénztár s ők mindannyian ennek kötelékébe tartoznak. Az ítéletet sem a kerületi pénztárral, hanem mindig az Országos Pénztárral szemben mondják ki.

Ismétlem, nem lehet a pénztári adminisztráció lelkiismeretére és szakértelmére bízni, hogy mennyiben kövesse a judikaturát. De miért kívánja a t. Tanácsos úr, hogy a pénztár adminisztrációja erősebb legyen, mint az Állami Hivatal? Felszólalásában elismerte, hogy »kórházi kérdésben a bíróság *kénytelen volt ellenkezés után a közigazgatási bíróság gyakorlatának következményeit levonni és azokhoz alkalmazkodni.*« Az Állami Hivatal tehát meghajol a közigazgatási bíróság judikaturája előtt és ugyanarra az álláspontra helyezkedik kórházi ápolási költségekben, mint a közigazgatási bíróság, holott ezt az álláspontot helytelennek találja. A kerületi pénztár, a legalárendeltebb szerv, nem lehet gerincesebb, mint az Állami Hivatal.

Nem tartozik e vita keretébe, de a kérdés megvilágítása céljából elengedhetlenül szükséges, hogy megemlékezzem az Állami Hivatal 29. számú elvi határozatáról. Ebben a határozatban az Állami Hivatal kimondja, hogy az 1907: XIX. t.-cikk 50. §. 5. pontja értelmében igényjogosult családtagok *gyógyvizet* nem igényelhetnek. Nem pedig azért, mert az 1907: XIX. t.-c. 50. §-nak 2. pontja »a biztosított tagokat illető segélyek között kifejezetten megemlíti *a fürdők*, a gyógyszerek és a gyógyászati segédeszközök mellett a *gyógyvizeket is*, míg ugyanannak a §-nak az igényjogosult családtagokra vonatkozó 5. pontja a felsorolást *a fürdők és gyógyvizek elhagyásával* tartalmazza.«

Ebből az álláspontból az következik, hogy a családtagoknak nemcsak gyógyvíz, de fürdő sem szolgáltatható ki. Nem szolgáltatható ki, noha a határozat indokolása igen helyesen és igen logikusan kimutatja, »hogy az a biztosító, aki meghatározott vonatkozásban orvosi gyógykezelést, gyógyszert és gyógyászati segédeszközöt tartozik szolgáltatni, tényleges szükség esetén alig zárkozhatik el a gyógyvíz kiszolgáltatásától, ha a gyógykezelés sikere érdekében éppen annak alkalmazása a célirányos. Kétségtelen ugyanis, hogy mind ezek a szolgáltatások nem öncélt képviselnek, hanem csak eszközei az igényjogosult meggyógyításának, egészsége helyreállításának, illetőleg javításának és ennek a célnak szolgálatában alig tehető elvi különbség a gyógyvíz és a gyógyítás megjelölt egyéb szükséges tényezői között. De gyakorlatban sincs éles különbség a gyógyvizek és gyógyszerek között. Ha még mind ezek mellett azt is megfontoljuk, hogy a célirányos gyógykezelés rendszerint a legolcsóbb is és így a szükséges gyógyvíz kiszolgáltatása számos esetben kétségtelenül lehetővé teheti a kisebb célszerűség következtében csak huzamosabb alkalmazással hatásos és már ezért is drágább tulajdonképi gyógyszerek mellőzését, úgy nyilvánvaló, hogy »... az következnek, hogy a gyógyszereket helyettesítő s a gyógykezelés érdekében szükséges gyógyvizek kiadhatók, mert hisz a törvény kétségtelen módon kifejezésre juttatta, hogy a családtagokat is gyógykezelní kell. Az pedig a törvényből nem magyarázható ki, hogy a családtagokat drága gyógyszerrel igen s olcsó gyógyvizekkel nem szabad gyógykezelní. A 29. sz. elvi határozat mégis az előbbi álláspontra helyezkedett, mert a »legnyomatékosabb törvényességi szempont« erre kényszeríti s mert »a törvényen túl nem helyezkedhetik.« Ebből a 29. sz. elvi határozatból az következik tehát, hogy a családtag nem kaphat 30 fillér árú keserűvizet, de 1—2 koronás hashajtószert igen. Nem kaphat csúzos bántalom esetén 60—70 fillér árú gőz- vagy iszapfürdőt, de 2—3 koronás bedörzsölő szereket igen. De mivel arra is van határozat, hogy a családtagok is igényelhetnek gyógyfürdőt, mert a gyógyfürdő a szanatóriummal egyenértékűnek mondatik, tehát a családtagnak pl. itt Budapesten nem rendelhetek 2—3 iszapfürdőt, de elküldhetem Pöstyénbe, Trencsén-Teplitzre vagy Hévizre.

Vajjon a judikaturának ilyen esetekben sem kell a pénzügyi szempontokat

mérlegelnie? Ilyenkor sem kell a törvény intencióit kutatnia? A vitában hivatkozás történt azt hiszem Pap osztálytanácsos-bíró úr részéről Wlassics Gyulára, akit a közigazgatási bírászkodás nagytekintélyű munkásának nevezett s aki a reformáció in pejus kérdésében állítólag az Állami Hivatal állásfoglalásának kedvezett. Engedjék meg, hogy most én hivatkozzam a közigazgatási bírászkodás e nagytekintélyű munkására, azon szép fejtegetései kapcsán, mely szerint a *bírászkodás nem lehet a törvény rideg paragrafusainak alkalmazása*. A törvényt át kell vinni az életbe és ha ezt tesszük, akkor az élettel számolni kell és számolni kell mindazokkal a körülményekkel, melyeket a bírászkodás érint. Amiként egyes paragrafusok helytelen szövegezése miatt túlzásokba esni nem szabad, még kevésbé szabad a törvényt ad absurdum vinni.

Felmerül már most a kérdés, hogy mi a gyakorlati következménye a 29-ik számú elvi határozatnak? Kötelesek-e az első fokú választott bíróságok és a pénztárak ehhez alkalmazkodni?

Az eljárási rendelet szerint, ha a tanács kimondja valamely ítéletére, hogy *elvi jelentőségű*, ezt rá kell írni s a hivatalos közlönyben közzétenni. Egyéb következménye az *elvi jelentőségű* ítéleteknek nincs. Ámde Pap osztálytanácsos-bíró úr szerint, »ha a törvény kötelezően nem is írja elő, de a tények kényszerítő ereje rábírja az elsőfokú bíróságot, hogy a felelősségi bíróság ítéleteihez alkalmazkodjék s kövesse a felülről nyert *irányítást*«. Áll ez a munkásbiztosító pénztárakra is? Bizonyos, hogy annál a tiszteletnél és tekintélynél fogva, mellyel az Állami Hivatal a pénztárak előtt bír, a pénztárak feltétlenül arra az álláspontra helyezkednek, a mit az Állami Hivatal mint elvi jelentőségűt, tehát különösen fontosat, hivatalos közlönyében publikál. Lehet ezért a pénztári adminisztrációt felelőssé tenni? Azt hiszem, nem, még abban az esetben sem, ha oly elvi határozatokat, mint pl. a 29-ik számú, nem respektál, mert a tagok és a pénztár érdekeivel ellentétesnek tart, viszont másokat, melyek a tagoknak kedveznek, feltétlenül utmutónak fogad el. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az adminisztráció az autonomia szerve, tehát ehhez kell alkalmazkodnia. Az autonomia pedig igen helyesen mindig arra az álláspontra helyezkedik, mely a beteg tagnak kedvez, különösen ha felelősségérzetét elnémítja a — judikatura.

Ezek után méltóztassék megengedni, hogy Elnök úr Ó Excellenciája által kifejezett kívánsághoz képest konkrét esetekben a különböző választott bíróságok által hozott ítéleteket mutassak be.

I. Ingyen orvosi gyógykezelés.

Idegen orvos kezelésének sürgős szükségét elismerte a választott bíróság 1909. P. 1. számú ítéletében akkor is, amidőn az idegen orvos segítségét a betegség feletti izgalomban vették igénybe s meg se kísérelték a pénztári orvos segítségét igénybe venni.

A választott bíróság Krainikker Benedekné ügyében megítélt 20 korona hordár-díjat azon a címen, hogy a hordár több ízben eljár a pénztárnál, sürgetve a tag igényének elintézését és a gyógykezelés folyamatbátételét.

Az idegen orvos igénybevétele esetén felmerülő költség megtérítésének megítélésében a bíróság álláspontja ingadozó. Egyes esetben felmerült költséget csak az egyszeres táppénz erejéig ítéli meg, máskor a belügyminiszteri díjszabást veszi irányadóul, ismét máskor a teljes költséget téríteti meg.

II. A keresetképtelenség fogalma, megállapítása és ellenőrzése.

Az Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1910. 8.352/5. számú ítéletével táppénzt megítélt egy tagnak akkor is, mikor a tag, bár karja el volt törve, almolnári teendőit a munka helyén állandóan ellátta s betegsége tartama alatt rendes bérét megkapta.

1910. P.300/2. számú ítéletével az Állami Hivatal a pénztári alkalmazottak részére megítélte a táppénzt munkaképtelenségük idejére s arra az időre, míg a pénztári alkalmazott gyógytelepen ápoltatott, a *féltáppénzt is kiutaltatta*.

Arra a közbeszólásra, hogy más országokban is így van-e, a következőket jegyzem meg.

A német gyakorlat az, hogy a tisztviselő betegsége tartama alatt megkapja fizetését s attól a pénztártól, melynél biztosítva van, a táppénzét. Olyan gyakorlat semmiféle európai judikaturában nincs, mikor valaki fizetést kap a pénztártól és szanatóriumban ápoltatik ugyancsak a pénztár költségén, erre az időre a családja

féltáppénzt is kapjon. A törvény kimondja, ha a tag kórházban ápoltatik és ha vannak hozzátartozói, akiket keresetéből tartott fenn, akkor féltáppénz jár neki. A jelen esetben voltak a tagnak hozzátartozói, akiket keresetéből tartott fenn, de meg volt a keresete is és még ennek dacára féltáppénzt is kapott.

A választott bíróság 1911. Bet. II. 57/9. számú ítéletében kimondotta, hogy az Országos Pénztár alapszabályainak 42. §-ának *b)* pontját nem akceptálja, azt törvénnyel ellenkezőnek tartja. E §-ban ugyanis az Országos Pénztár alapszabályai úgy intézkednek, hogy nem jár a tagnak táppénz akkor, midőn betegségét oly időben jelenti be, mikor a pénztárnak nincs módja ellenőrizni. Az Állami Hivatal egyes esetben akként döntött, hogy az Országos Pénztár alapszabályainak idézett szakasza a törvényen alapul, amennyiben a törvény csak megállapítja a segélyezés mérvét, de a kiszolgáltatás módját az Országos Pénztárra ruházza.

Papp osztálytanácsos bíró úr szerint a törvény csak a segélyezés alsó és felső határait állapítja meg, e határok között az Országos Pénztár alapszabályaira hagyta a tényleg kijáró segélyek megállapítását. A pénztár alapszabályai megállapították, hogy milyen körülmények között adja ki a táppénzt. Az Állami Hivatal ezeket az alapszabályokat jóvá is hagyta.

A választott bíróság 1911. Bet. II. 36/4. számú ítélete szerint a *letartóztatási intézetben* való elhelyezés tartamára a táppénz a tagtól nem vonható meg.

III. Családtagok segélyezése.

Az Állami Hivatal 1909. 154/9. számú ítéletével kimondotta, hogy családtagoknak fürdőre, mint gyógyászati segédeszközre joguk van.

Konkrét esetben az Állami Hivatal, egy családtagot 6 heti tartózkodásra az Erzsébet királyné szanatóriumba beutalni rendelt.

Egyszeres táppénzt ítél meg a választott bíróság 1908. P. 3. számú ítéletével családtag részére akkor, mikor az nem volt orvosi kezelésben és gyógyszerellátásban ingyenesen részesíthető. Az egyszeres táppénzt az orvosi kezelés és gyógyszerellátás egyenértékének felel meg.

IV. Kórházi ápolás.

A választott bíróság Koch Róza pénztári tag ügyében kimondotta, hogy olyankor, midőn a tag szülés miatt ápoltatott kórházban s így ápoltatási költségeit az 1898. XXI. t.-c. 3. §-ának *e)* pontja alapján az államkincstár viseli, a pénztár tartozik kórházi ápoltatás idejére a tag részére házi ápolás esetén járó táppénzt kiszolgáltatni.

Más ítéleteiben (pl. 1912. Bet. I. 65/2.) arra az álláspontra helyezkedett, hogy akkor, midőn a tag bujakór miatt ápoltatott kórházban, mikor is az ápolási költségek nem terhelik a pénztárt, a pénztár tartozik kórházi ápolás tartamára táppénzt fizetni.

Ugyancsak a választott bíróság 1911. évi Bet. I. 1/4. számú ítéletével nemcsak a kórházban ápolatott 2^{1/2} éves gyermek után felmerülő ápolási költséget ítélte meg, hanem megítélte kísérőként kórházban tartózkodó anyja ápolási költségeit is.

A választott bíróság 1911. Bet. II. 42. sz. ítéletében törvénnyel ellenkező intézkedésnek találta az Országos Pénztár alapszabályainak azon intézkedését, melyben családtagok kórházi ápolási idejét 4 hétben szabja meg s ennél továbbtartó ápolás időtartamára is megtérítette az ápolási költségeket, kimondván, hogy a pénztár családtagnak is 20 hétig tartozik kórházi ápolást nyújtani.

Az ismertetett ítéletek szerint olyan esetekben, amikor az 1898. XXI. törvénycikk értelmében a pénztár nem tartozik kórházi ápolási költséget fizetni, a választott bíróság megítéli a tagnak a táppénzt, a kórházi ápoltatás tartamára. Az én álláspontom az, hogy az a körülmény, hogy a pénztár fizeti-e a kórházi költséget vagy nem, a tagra nem tartozik; ez a pénztár és a kórház viszonya. A tagra csak az tartozik, hogy mi illeti őt minden olyan esetben, amikor kórházban ápoltatik. Azt, hogy a bíróság kutassa, hogy a pénztár fizeti-e a kórházi költséget vagy nem, ez túlmegy a bíraskodás liberálizmusán. Ez már prémiomot jelent a tagra nézve. Én nem tartom semmiféleképp elítélendőnek a bujakóros beteget, nem állítom, hogy ez akár megszégyenítő volna vagy a tagot valamivel alacsonyabb klasszifikáció illetné meg; a bujakórt oly betegségnek tartom, mint mást, tehát azért, hogy valaki bujakórt szerzett, neki több kedvezmény járna, mint annak, aki kitöri a lábát, igazságosnak nem ismerem el.

V. Szanatóriumi segély.

1912. P. 138/6. számú ítéletében az Állami Hivatal az igényt az I. foku határozat óta előfordult körülmények figyelembevételével bírálta el, ami mindenestre helytelen. Más esetben viszont megítélte az Állami Hivatal és az I. fokú választott bíróság is szanatóriumi gyógykezelést oly tagnak, *ki a szanatóriumba való utalást még gyógykezelése idején kérte, de az ítélet kihirdetésekor törvénytörvény szerű segélyét már kimerítette.*

Az Állami Hivatal 1909. 351/2. és a választott bíróság több ítéletben kimondotta, hogy fürdő- (szanatóriumi) segély nyújtandó. Kimondotta ezt az Á. H., akkor is, ha csak enyhülésképpen javalt a gyógyfürdő, feltéve, hogy más mód erre nem kínálkozik. (Áll. Mb. Miv. Hiv. 1909. 853/4.)

VI. Gyógyászati segédeszköz.

A választott bíróság 1912. évi Bet. III. 22/2. számú ítéletével műkart és műkezet ítélte meg születéstől csonkaság esetén. Ugyancsak a választott bíróság az orthopädicipőt a pénztár által kiszolgáltatandó gyógyászati segédeszköznek minősítette.

A választott bíróság 1909. Bet. 77/IV. számú ítéletével gyógyászati segédeszközt állandó testi fogyatkozás esetén is megítél. Ugyanígy az Á. H. 910. P. 224/8.

A választott bíróság ítéletében kimondja, hogy a tag által sürgős szükség nélkül magánúton beszerzett gyógyászati segédeszköz költségeinek megtérítése iránti igényt a 10. sz. elvi határozat alapján elutasítja, ellenben megállapítván, hogy a tagnak a gyógyászati segédeszközre szüksége van, kötelezi a pénztárt annak természetben való kiszolgáltatására. Vagyis a bíróság nem veszi figyelembe azt, hogy a tag a gyógyászati segédeszközt (konkrét esetben műfogakat) már beszerezte s minthogy a segédeszközre a tagnak szüksége van, azt éppen úgy megítéli, mintha a tag még nem szerezte volna be. (Ily esetben a pénztár megveszi a tagtól a segédeszközt.)

VII. Elévülés kérdése.

Az elévülés kérdését az Állami Hivatal úgy értelmezte, hogy a T. 62. §-ában megjelölt elévülés a táppénz. gyermekágyi és temetkezési segélyen kívül nem terjed ki az orvosi és gyógyszerköltségek megtérítésére való igény tekintetében. Ugyanezt az álláspontot foglalta el a választott bíróság. 1911. Bet. II. 18/4. n.

Egy más ítéletben a választott bíróság kimondotta, hogy az elévülés kezdőpontja nem számítandó *hetenként külön-külön az illető hét végén esedékes táppénzrészletekre*, hanem az illető betegség folytán fennálló egész táppénzigény elévülésének kezdőpontjával *az utolsó táppénzrészlet esedékességi időpontja tekintendő.* (1910. Bet. II. 13/6.)

Nem akarom a tisztelt hallgatóságot a további esetekkel, amelyek különben is hasonlóak és ismertek, untatni, szükségesnek tartottam, hogy mindezt elmondjam és ezzel megvilágítsam, hogy a választott bíróság ítéleteivel, a választott bíróságok gyakorlatával szemben felmerülő kifogások milyen esetekre vonatkoznak. És itt félreértések elkerülése céljából ismételt hivatkozom arra, hogy az a körülmény, hogy egyes eseteket a választott bíróság liberálisan intéz el, sem a felszólalók, sem az itt jelenlévő érdekeltség részéről és természetesen az én részemről sem találkozott gáncscsal. Ellenben p. o. aggályos az a meghonosodott judikatura, hogy minden oly esetben, amikor a pénztár a tag munkaképességét nem tudja megállapítani, mert a tag semminemű bizonyítékot erre nézve produkálni nem tud, a választott bíróság tanúk kihallgatásával állapítja meg a munkaképtelenséget. Az illető tag bejelent két tanút, hogy ezek látták, hogy nem volt munkában, otthon volt, beteg volt, s ezen tanúvallomások alapján megállapítja a bíróság a munkaképtelenséget. A pénztár saját érdekei, a tagok összeségének érdeke szempontjából kénytelen bizonyos szabályokat alkotni és alkalmazni, hogy a tag betegségét ellenőrizze, mert az ellenőrzés elmaradása oly visszaélésekre adhatna alkalmat, melyekre fedezet a pénztár gazdagságában nincs és melyek a munkásság összeségére hátrányosak. Már ma is a pénztár kedvezőtlen anyagi helyzete első sorban a munkásságot érinti, mert a törvény keretein túlmenő betegsegélyezés tovább nem fejlődhetik. Mikor lehet szó arról, hogy a tagnak több táppénzt adhatunk, mint az átlagos napibér 50%-a? Mikor juthatunk el 75%-ig? Mikor juthatunk el csak addig, ahol Ausztriában már 20 év óta vannak, hogy 60%-ig adhatunk segélyt? Már pedig valódi

munkásbiztosítási érdek, hogy mindazok, akik segélyre szorulnak, ezt a segélyt oly mértékben kapják meg, hogy ezalatt nemcsak egészségük legyen helyreállítható, hanem a keresetnek megfelelő pótlásában is részesüljenek.

Egyetértek azzal az állásponttal, hogy a választott bíróságnál állandó szakértők kelljenek. A választott bíróság ítélkezése most bizonyos tekintetben lutri: a szakértőktől függ. Ha jó szakértő van, akkor felemeli a százalékot, ha rossz, akkor leszállítja, ha jó, könnyű a munkaképtelenség megállapítása, ha rossz, akkor nehéz.

Helytelenítem azt a felfogást, hogy a választott bíróságban az ülnökök számát apasszák és hogy az állandó bírák akár a felső fokon túlsúlyban legyenek az érdekeltség részéről választott ülnökök számával szemben. Ha ugyanis ez az álláspont érvényesülne, a választott bíróság egész jellegét megváltoztatnák és csakhamar megszűnne az a bizalom, amellyel az érdekeltség a választott bíróság működését kíséri.

Sajnálom, hogy az előrehaladott idő miatt további észrevételeimet nem tehetem meg s nem jelezhetem azt sem, hogy mily javaslatokat helyeslek. Egy körülményre még felhívom szíves figyelmüket. Ez az ügyvédkérdés. Az eljárási rendelet 41. §-a értelmében az igényjogosult felek akár ügyvéddel, akár más meghatalmazottal képviseltethetik magukat, a bíróság azonban kizárja a képviselőből azt, aki anélkül, hogy ügyvéd lenne, a felek képviselőtét bíróság, vagy hatóság előtt üzletszerűleg folytatja. Már most tisztelt uraim, ha ismerjük a választott bíróságnál szereplő ügyvédek és ismerjük azokat az egyezségeket, amiket a felek az ügyvédekkel a képviselő átadásakor kötnek, akkor feltétlenül — eltekintve a szakszervezetek által hivatalból kirendelt ügyvédektől, — akik a szakszervezettől kapják a díjazást, — minden eszközt igénybe kell venni arra, hogy az ügyvédi képviselőt a választott bíróságnál megszüntetessék. Teljesen kiküszöbölni és kizárni az ügyvédi képviselőt nem lehet, de nagy mértékben ki lehet zárni az ügyvédi képviselőt a mostani eljárási rendelet módosításával. A német törvény pl. megadja a módot arra, hogy a szakszervezeti és a munkástitkárok képviselhesék a feleket. Ezek lelkiismeretesen végzik feladatukat, megkönnyítik a bíróság munkáját, mert minden adatot készen hoznak és annyira lelkiismeretesen dolgoznak, hogy olyan esetekben, amikor a tag igényét nem ismerik el minden vitán felül állónak, a képviselőt nemcsak megtagadják, hanem a tagot le is beszélnek az igény támasztásáról. Én szükségesnek tartom, hogy a mi eljárási rendeletünkben szintén mód adassék a képviselőt ezen módjára, mert ezáltal egyrészt sok szegény ember illetményeinek megrövidítése, egyes tagok kizsákmányolása akadályoztatnák meg, másrészt a tapasztalatunk az, hogy ügyvédi képviselőre nincs is szükség, mert a választott bíróság megfelelően kitanítja a felet. De különben sem lehet a pénztárt még az ügyvédi költségekkel is terhelni. Arra a törvény a fedezet megállapításánál nem gondolt, hogy még ügyvédi költségek is fizetendőek lesznek. Igaz ugyan, hogy újabban elég alacsony díjtételeket állapítanak meg, de ez még mindig elég magas arra, hogy egyes ügyvédek ilyen perek után szaladgáljanak és velük üzletszerűleg foglalkozzanak.

És ezzel végeztem. Méltóztassék azonban megengedni, hogy az elmondottakat összegezhessem. A munkásbiztosítási választott bíróság intézménye tekintetében egyetértek azokkal, akik az intézményt beválnak és minden tekintetben jó intézménynek tartják. A választott bíróság hatáskörének olymértvű kiterjesztését, mint ahogy egyesek és az előadó úr proponálta, aggályosnak tartom.

Nem szabad kifogásokat tenni a törvény anyagi szolgáltatásai ellen, sőt még követelni kell a munkásbiztosítás további fejlesztését, követelnünk kell, hogy a szolgáltatások tekintetében még további fejlődésnek útja nyíljon, további fejlődésnek pedig útja az, hogy a törvény intenciói és mindaz, ami ehhez fűződik, a választott bíróság intézményében és a munkásbiztosítás egyetemes szerveiben, mindenütt érvényesüljön.

Szterényi József elnök: Kis Adolf igazgató, egyesületünk titkára igen érdekes kazuisztikát terjesztett elő, amely ennek a fejezetnek illusztrálásául okvetlenül szükséges, hogy tisztá képet alkossunk magunknak arról, a törvénynek esetleges hiányai miképpen pótlandók, hibái miképpen javítandók. Ennek a célnak érdekében egy kérést volnék bátor a tisztelt előadó úrhoz, a budapesti választott bíróság érdemes elnökéhez intézni: A kérést, amit tenni akarok, ne méltóztassék félreérteni annak célzatát, de meg

kell tenni annak a célnak érdekében, amit itt szolgálni akarunk, t. i. a hibák és hiányok keresése és az orvoslás módjainak megtalálása. Annaira ellentétesek a felhozott példák, hogy gondolkodóba ejtik az embert a felett, hogyan jöttek azok az ellentétes ítéletek létre. Vajjon a szakbíráknak az eltérő felfogása, vagy a mai összetételénél fogva a választott bíróságban épp úgy, mint a munkásbiztosítási hivatal ítélő tanácsában az ülnökök számbeli túlsúlyának a következménye-e ez. Teljesen tisztában vagyok azzal, hogy ezekben a bíróságokban mások a tanácsstagok és mások az ülnökök, de a szakbíráknak a felfogása inkább kialakult valami, mert hiszen közös tanácsban is hoznak ítéletet, ellentétes elvi határozatok esetében pedig a teljes tanácsülés dönt. Ellenben az ülnököknél annak a társadalmi körnek a felfogása alakul ki, amelyből az ülnöki tisztet betöltik. Azt kérném az előadó úrtól, hogy volna szives zárószavában minket tájékoztatni, hogy ebben a tekintetben melyik vélemény a döntő a bíróság körében. Vajjon igen gyakori-e azon esetek száma, amikor az előadó szakbíró véleményét az ülnökök szakvéleménye megdönti, vagy alárendelt ezen esetek száma, mert ettől függ szerintem ama szempontnak elbírálása, amelyre az imént utalt a felszólaló úr, hogy t. i. ő helyteleníti az ülnökök számának a csökkentését. Azok, akik a számbeli csökkentés mellett vannak, avval argumentálnak, hogy az a tapasztalat, hogyha talán szavazással döntenek az ítélet felett, az ülnökök véleménye a döntő. De szeretném illetékes szájból, illetékes személytől hallani, hogy mi történik itt. Ennélfogva az a kérésem, hogy méltóztassék bennünket tájékoztatni, hogy milyen nagyszámú azon ítéletek száma, amelyek egyhangulag hozatnak és milyen számú ezzel szemben azon ítéletek száma, amikor az ülnökök többsége a döntő tényező.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete Szterényi József v. b. t. t. ny. államtitkár elnöklésével folyó hó 7-én teljes ülést tartott, amelyen befejeződött a vita a munkásbiztosítási választott bíróságok szervezetéről és hatásköréről. A legközelebbi ülést folyó évi február 20-án tartják, amikor dr. Vályi Sándor kir. ítélőtáblai bír. a budapesti munkásbiztosítási választott bíróság elnöke, a kérdés előadója záróbeszédben foglalkozik a vita során elhangzott észrevételekkel és az elnök a vita anyagát összefoglalja. Az egyesület azután folytatja az egyesület keretében rendezett munkásbiztosítási ankétet. Legközelebbi tárgy lesz: »Betegség esetén nyújtandó segélyek.« (1907. XIX. t.-c. 50., 59., 62., 63., 65., 68. §§-ok). E kérdésnek előadója: *Hlavács Kornél* min. titkár-bíró.

Betegsegélyezési járulék behajtása az időleges építési üzemekből. Bloch Leó, az Országos Pénztár igazgatóságának tagja az építőipari járulék-hátralékok kiküszöbölése érdekében indítványt terjesztett az Országos Pénztár igazgatósága elé. Az indítványozó kérte, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. 46. §-ában foglalt az az intézkedés, amely szerint az időleges építőüzemknél, ha a követelés a vállalkozótól be nem hajtható, az illető időleges üzemben vagy alkalmazottak után esedékes biztosítási tartozásokért az építető, illetve a munka megrendelője szavatol — akként értelmeztessék, hogy minden egyes építkezés külön üzembejelentés tárgyát képezvén, egy-egy időleges üzemnek deklaráltassék. Ebből az elvből kiindulva, az Országos Pénztár a maga részéről tegyen meg mindent, helyi szervei által pedig tétessen meg mindent abban a tekintetben, hogy az építetők megkárosítása nélkül az építőiparosoknál mutatkozó pénztári hátralékok ezen az alapon az építetőkötől behajthatók legyenek. Ennek az elvi kijelentésnek megfelelően több ügykezelési intézkedést ajánl. Az Országos Pénztár az indítványt magáévá tette s elhatározta, hogy az építőiparosok hátralékai és pedig úgy a betegsegélyezési, mint a balesetbiztosítási hátralékai behajtásának minden részletét szabályozó speciális körrendeletet bocsát ki. Elhatározta, hogy az építési engedélyeknek az építő és építető nevével való közlése céljából felterjesztést intéz a kereskedelmi miniszterhez, hogy a miniszter a hatóságokat a törvény végrehajtására ismételten figyelmeztesse.

Az Országos Pénztár székháza. Még az 1910. évi december 16—18-án tartott közgyűlés kimondotta, hogy az Országos Pénztár részére székház meg-

szerzését sürgősen szükségesnek tartja s utasította az igazgatóságot, hogy megfelelő székháznak megszerzéséről gondoskodjék. Az igazgatóság e közgyűlési határozat hozatala óta állandóan tárgyalást folytatott a Palatinus r.-t. építőcéggel. A január 31-én tartott ülésen az igazgatóság felhatalmazást adott arra, hogy szerződés köttessék a Palatinus építő-társasággal az *Ujpesti rakpart és Korall-utca* sarkán levő 660 m² területen építendő székház felépítésére. Az épülő székház alagsorában, pincéjében és a padláson levő hasznos terület m² után 8 koronát, az emeleti hasznos területek után pedig 13 koronát fizet az Országos Pénztár 65 éven át. Az évi törlesztési összeg 127.491 korona 50 fillér lesz.

A szabadkai ipartestület törvényrevíziós mozgalma. A szabadkai ipartestület az ottani kereskedők bevonásával január hó 26-án nagygyűlést tartott, hogy állást foglaljanak a munkásbiztosítási törvény ellen. A legtöbb felszólaló panaszkodott, hogy a munkásbiztosító pénztár a legkisebb mulasztásokat is a *legszigorúbb büntető eljárásokkal üldözi. Követelik a törvény oly irányú módosítását, hogy a munkaadók minden felelősség alól mentesíttessenek, s hogy csak azok az alkalmazottak legyenek bejelentendők, akik önként kívánják magukat biztosítani. A bejelentés ily esetben az alkalmazottakat terhelné.* Kimondotta a nagygyűlés, hogy felterjesztést intéz a kereskedelmi miniszterhez és csatlakozásra szólítja fel az ország valamennyi ipartestületét, kereskedelmi egyesületeit, nemkülönben az ipari és kereskedelmi országos szervezeteket.

A szabadkai tanácskozás jellemző tünete a munkásbiztosítás elleni mozgalomnak. Mutatja, hogy e mozgalmat olyanok csinálják, akiknek fogalma sincs a munkásbiztosítás céljáról; nem tudják, hogy ez nemcsak a munkásoknak érdeke, de érdeke a munkaadónak s a társadalomnak egyaránt. Szomorú fényt vet a vidéki közigazgatásra, hogy ily »tanácskozáson« a hatóság visz vezetőszerepet s az érdekeltség felvilágosítása és kioktatása helyett nevetséges határozatokat provokál.

A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár taglétszáma s a tagok megosztása napibérosztályok szerint. A budapesti kerületi munkásbiztosító pénztárban a betegség esetére biztosított tagok száma 1912. évi december hó 31-én 233.620 volt. Ebből biztosításra kötelezett 226.966, önkéntes tag pedig 6.654.

Nemek szerint képetkezőkép oszlott meg a taglétszám :

Biztosításra kötelezett férfi 181.975, nő 44.991, összesen 226.966, önkéntes tagok: férfi 3.869, nő 2.785, összesen 6.654.

A napibérosztályok szerinti megoszlás a következő :

Az I. napibérosztályban férfi 17.491, nő 4.366, a II. napibérosztályban férfi 8.579, nő 19.356, a III. napibérosztályban férfi 27.665, nő 13.765, a IV. napibérosztályban férfi 54.249, nő 5.580, az V. napibérosztályban férfi 31.117, nő 1.286, a VI. napibérosztályban férfi 22.828, nő 411, a VII. napibérosztályban férfi 11.361, nő 138, a VIII. napibérosztályban férfi 8.685, nő 39.

Az év utolsó három hónapjában összesen 23.004 munkaadó biztosította alkalmazottait a pénztárnál.

A fenti számadatokat az 1912. évi szeptember hó 30-iki taglétszámmal egybe-hasonlítva megállapítjuk, hogy a pénztár taglétszáma az elmúlt negyed év alatt 24.076 taggal (10,6%) csökkent.

Közgyűlési küldöttek választása a wieni kerületi betegsegélyző-pénztárban. A wieni kerületi betegsegélyző-pénztárban nagy előkészületek történnek a közgyűlési küldöttek választására. Éles harc fejlődött ki a választási mozgalom során a keresztényszociálisok és a szociáldemokraták között. A harc már a parlamentben is megkezdődött a két tábor képviselői között. A keresztényszociálisok védelmet kértek a belügyminisztertől a szociáldemokraták terrorja ellen, viszont a szociáldemokrata képviselők a legélesebb támadást intézték a kerületi betegsegélyző-pénztár vezetősége ellen. Vádolták a vezetőséget, hogy főleg a posta útján való szavazás bevezetése által a visszaéléseknek és szédelgéseknek tág teret nyitott s hogy minden eszközt megragad arra, hogy a szervezett munkásság emberei a pénztár vezetőségébe ne kerülhessenek. Felszólították a minisztert a visszaélések megakadályozására, mert különben a szervezett munkásság arra törekszik, hogy az üzemek lépjenek ki a pénztárból.

A Nemzetközi Munkásbiztosítás Németországi Egyesülete február 3-án tartott ülésén a szociális biztosítás több fontos kérdését tárgyalta. Dr. Mayr tanár, ny. államtitkár elnök megnyitó beszédében tiltakozott az utóbbi

időben a szociális biztosítás ellen megjelent, tudományos mezbe öltözött, de minden tudományos alapot nélkülöző munkákban megnyilatkozó ráfogások ellen. E műveket, amelyekben a munkásbiztosítás hatását meghamisítva tárgyalják, külföldön igen gyakran használják fel a szociális biztosítás ellenségei, ami nemcsak e nagy szociális kérdésnek, de a németországi viszonyoknak is ártalmára van. Ezután a múlt év szeptember havában Zürichben tartott nemzetközi szociális biztosítási értekezletről referáltak s elhatározták, hogy a német egyesület a nemzetközi értekezlet által kívánt adatok gyűjtésével foglalkozni fog. *Bielefeld* titkos tanácsos előadása alapján elhatározták, hogy a központi bizottságnak figyelmébe ajánlják a szociális gyermekbiztosítás kérdésének tárgyalását (önkéntes biztosítás alapján). E téren Franciaországban és Svájcban már nagyszerű eredményeket értek el. *Zacher* titkos tanácsos javaslatára hozzájárult az egyesület ahhoz is, hogy a folyamatban lévő nemzetközi baleset-statisztika munkálatának befejezése után a nemzetközi rokkantstatisztika felvételét fogja ajánlani a legközelebbi nemzetközi konferenciának. *Franke* tanár felszólalására elhatározta az egyesület, hogy a törvényes munkásvédelem nemzetközi egyesületét támogatni fogja az ipari munkások nemzetközi megbetegedési és halálozási statisztikájának felvételében.

A betegség esetére való biztosítás főbb eredményei Németországban az 1909—11. években. Az összes betegsegélyező pénztárak száma a Németbirodalomban 1909-ben 23.279, 1910-ben 23.188 és 1911-ben 23.109 volt. Az összes pénztárak évi átlagos taglétszáma a fenti sorrendben 12,519.785, 13,069.375 és 13,619.048 volt. (Ezenkívül a bányatársulásoknak 1909-ben 884.513, 1910-ben 885.598 tagjuk volt, 1911-ről még nincsenek adatok.) A munkaképtelenséggel járó megbetegedési esetek száma:

	1909-ben	1910-ben	1911-ben
	5,045.793	5,197.080	5,772.388
A táppénzes vagy kórházi ápolási napok száma	103,368.412	104,708.104	115,128.905
A pénztárak összes bevétele volt márkákban:			
	1909-ben	1910-ben	1911-ben
	351,105.331	379,284.496	412,290.611
Az összes kiadások	334,563.748	350,545.175	392,524.744
Ebből segélyezési kiadások	305,710.294	320,020.827	357,468.396
Az összes pénztárakat figyelembe véve egy-egy pénztárra esett az összes taglétszámból:			
	1909-ben	1910-ben	1911-ben
	537'81	563'63	589'34
Az egyes pénztári nemek között átlag legtöbb tagjuk az Ortskrankenkassenek volt és pedig:			
	1909-ben	1910-ben	1911-ben
	1.362	1.440	1.520

A legkisebb taglétszáma a községi biztosításnak (Gemeindeversicherung) volt.

A németországi baleset- és munkásbiztosítás főbb adatai 1910-ről. A kötelező balesetbiztosítás végrehajtását az 1910. évben 66 ipari és 48 mező- és erdőgazdasági szakszövetkezet, továbbá 210 állami és 36 tartományi s községi végrehajtó-bizottság (Ausführungsbehörde) intézte. A 114 szakszövetkezethez 6,159.209 üzem tartozott 26,560.878 biztosított alkalmazottal, a hatósági intézeteknél 992.694 egyén volt biztosítva. A baleset esetére biztosítottak száma tehát összesen 27,553.572, mely számban mintegy 3'4 millió kétszer számlált egyén lehet.

A bejelentett balesetek száma 672.961 volt. Ezek közül 8.857 volt halálos kimenetelű s 1.072 állandó teljes munkaképtelenséget okozott. Az 1910. évben első ízben kártalanítottak száma 132.064. A balesetbiztosítási intézetek összes bevétele 219,264.315 M., az összes kiadások főösszege 228,048.898 M. volt. Ebből kártalanításra fizettek 163,326.820 márkát, sérültek gondozására a törvényes várakozási időn belül 1,098.608, baleseti vizsgálatok, járadék-megállapítások, peres eljárások költségeire s baleset-elhárításra 10,672.343, igazgatási költségekre 16,777.610 márkát s tartalékalapra 21,598.140 márkát.

A balesetbiztosítási intézetek összes vagyona az év végén 216,911.829 M., a tartalékalap 307,385.350 M. volt.

A rokkantbiztosítást 31 rokkantbiztosító intézet és 10 elismert pénztár intézte. Ezek az 1910. évben megállapítottak összesen 114.661 rokkantjáraadékokat 12.263 betegségi és 11.612 agkori járadékot. A rokkantbiztosítást intéző összes szervezeteknek az évi bevételük 254,454.431 M., összes kiadásuk 166,407.070 M. volt. A kiadásokból járadékokra 111,449.217 M., járulék-visszatérítésre 9,429.933 M., gyógyköltsegekre (rokkantság megelőzését célzó gyógyeljárás) 21.102.166 M., rokkant házakban való ápolási költsegekre 770.783 M., a gyógykezelésben levők hozzátartozóinak segélyezésére 1,535.217 M., igazgatási költsegekre 18,010.558 márkáesik. Az intézetek összes vagyona 1,662.158.741 márka volt az 1910. év végén.

Megbetegedési esetek és betegségi napok a német betegsegélyző pénztárakban. A hivatalos statisztika szerint a németországi betegsegélyző pénztárakban 100 tag közül évenként átlag 40 betegszik meg munkaképtelenséget okozó betegségben. A megbetegedések a férfiaknál gyakoriabbak, mint a nőknél, viszont a nőknél a betegségek tartama hosszabb, mint a férfiaknál. 1910-ben 100 férfi tag közül 41·3, 100 nőtag közül 35·7 volt keresetképtelen beteg. Betegségi nap 100 tagra átlag 801 esett, férfiakra azonban csak 781, míg a nőkre 853. Egy-egy megbetegedési esetre jutott: férfi tagoknál 18·9 betegségi nap, nőtagoknál 23·9.

A megbetegedési esetek és napok száma a különböző pénztári kategóriák szerint változik. Az 1885—1910. közötti időszakban a községi biztosításnál 26·6, az Ortskrankenassáknál 37·2, a vállalati pénztáraknál 43·7, az építési pénztáraknál 62·1, az ipartestületi pénztáraknál 35·3 és a magánegyesületi pénztáraknál 37·0 megbetegedés esett 100 pénztári tagra évi átlagban. A betegségi napok száma ugyanezen időszakban a községi biztosításnál 458, az Ortskrankenassáknál 686, a vállalati pénztáraknál 725, az építési pénztáraknál 983, az ipartestületi pénztáraknál 592 és a magánegyesületi pénztáraknál 692 volt 100 pénztári tagra számítva. Megjegyezni való, hogy a statisztika szerint a betegségek gyakoriabbak lesznek. 1888-tól 1910-ig 32·6-ról 40·0-re emelkedett a betegségi esetek száma, ami körülbelül 8 százalékos szaporodásnak felel meg. A betegségi napok száma 1906-tól 1910-ig 728-ról 801-re emelkedett.

A nagy városokban és az ipari körzetekben nagyobb a megbetegedési arány mint a vidéken. Berlinben 100 tagra 1.151, Brémában 916, Hamburgban 853, a rajnai tartományban 860 betegségi nap esett, Keletporoszországban azonban csak 684, Mecklenburgban 595 és Waldeckben 426. Különösen nagy a különbség e tekintetben a nőtagoknál. Míg Berlinben 100 nőtagra 1.285 betegségi nap esett Sachsen-Meiningenben csak 522 betegségi nap 100 nőtagra.

Viszonossági szerződés Belgium és Németország között. A belga és német kormányok között a balesetbiztosítás tárgyában megállapított viszonzossági szerződés nemrég került jóváhagyás végett a belga kamara elé. A szerződés mindkét szerződő államban biztosítja a másik állambeli illetőségű baleseti sérülteknek is azt a baleseti kártalanítást, amelyet a törvény a saját honosok részére megállapít. A német tengeri és folyamhajós Berufsgenossenschaftok a szerződés olyan értelmű kiegészítését követelik, hogy az egyes hajótulajdonosok Belgiumban is fel legyenek mentve minden személyes szavatosság alól, a hajók ki- vagy berakására felvett ideiglenes munkásokat érhető balesetből kifolyólag. Belgiumban ugyanis csak magánbiztosítás van s a nem biztosított munkással szemben a munkaadó szavatossággal tartozik.

Az állami munkanélküliség elleni biztosítás a múlt hó közepén lépett életbe Angliában. A biztosítás az építő-, hajó-, gép- és vasipar 2¹/₄ millió alkalmazottjára terjed ki. Az életbelépés idejéig 85.000 igényt jelentettek be, melyből 35.000 Nagy-Londonra esik. A londoni munkanélküliek nagyobb része az építőipari szakmákhoz tartozik. Az első segélyt január 17-én fizették ki. A kifizetett segélyek összege körülbelül 20.000 font. A segélyeket részben a szakszervezetek fizetik ki, részben pedig az állami munkaközvetítő intézetek. A szakszervezetek a saját pénztáruk terhére kifizetett összegek arányában kapják az állami hozzájárulást.

Munkásügyi bibliográfia 1913-ból.

A szerkesztőség fenntartja magának, hogy egyes felsorolt munkákra még bővebben visszatérhessen.

Olvasóink kívánságára munkásügyi szakkérdésekben szívesen szolgálunk bibliográfiai információval.

Administration des mines. Statistique des industries extractives et metallurgiques et des appareils à vapeur en Belgique pour l'année 1911. Ixelles-Bruxelles Lucien Narcisse, (44) 8°.

Aszmus, W.: Buchhandel und Volksbildung Gautzsch b. Leipzig: F. Dietrich (24) 8°. M.—50.

Beer, M.: Geschichte des Socialismus in England. Stuttgart: Dietz Nachf. (XII, 512) 8°. M. 6.50.

Die Berufs- und Betriebszählung 12. Juni 1907 im Bremischen Staate. 3. Heft. Landwirtschaftliche Betriebszählung. Hrsg. v. Bremischen Statistischen Amt. Bremen: Leuwer (42) 8°. Idetartozó fejezetek, amelyek a mezőgazdasági gépek használatát és a mezőgazdasági munkásokat tárgyzzák.

Biscan, W.: Der Elektromaschinist. Leipzig: C. Scholtze (IV, 226) 8°. M. 1.75.

Burger, A.: Die Erziehung der schulentlassenen Jugend. Gautzsch b. Leipzig: F. Dietrich, (13) M.—25.

The cruelty man: actual experiences of an inspector of the National Society for prevention of cruelty to children, graphically told by himself. London: N. S. P. C. C. (160) 8°.

Faasz, F.: Die Rechtsverhältnisse der land- und forstwirtschaftlichen Arbeiter Deutschlands. Berlin (122). 8° M.—40.

Ferenczi, E.: Die Arbeitslosigkeit und die internationalen Arbeiterwanderungen. Bericht. Jena: Fischer, 1913 (91) 8°. M. 2.50.

Fritz, J.: Der Kost- und Logiszwang im Gärtnerberuf (Selbstverlag des Gärtnerverbandes) (52) 8°. M.—10.

Garnier, E.: Le problème social. Paris: Bloud & Co. 1913. (108) 8°. = Eléments de science économique et sociale,

Gastwirtsgehilfen-Kalender 1913. 4. Jg. Berlin: Selbstverlag des Verbandes. M.—50.

Glass, J.: Better times for working people. London: Ormeston & Glass (128) 8°. 7 d.

Grundsätze und Forderungen der Frauenbewegung. Leipzig: Teubner, (38) 8°. — Flugschriften des Bundes deutscher Frauenvereine 1. M. k.—50.

Jahrbuch der Arbeiterversicherung 1913. Zum Gebrauche bei Durchführung der Arbeiterversicherungsgesetze für Versicherungsbehörden, Versicherungsträger und ihre Organe, Mitglieder der Ausschüsse, Kommissionen u. dergl., Beamte, Vertrauensmänner, Vertreter der Arbeitgeber und der Versicherten, Verwaltungs- und Gerichtsbehörden, Rechtsanwälte, Ärzte usw. Nach amtlichen Quellen zusammengestellt und herausg. v. E. Götze, P. Schindler, H. Götze, Berlin: (XXXIX., 607) 8°. M. 12.

Jahrbuch für Bremische Statistik. Hg. vom bremischen Statistischen Amt. Allg. Statistik der Jahre 1907—1911. Bremen: Leuwer (XII, 343) 8°. Minket itt érdeklő pontjai: II. (lakásügy), IV. (ipar), V. (kereskedelem és forgalom, tengerentúli kivándorlás közvetítése), VIII. (betegbiztosítás), IX. (szövetkezeti ügy, takarékpénztárak), X. (munkapiac), XII. E. (jogi tanácsadás, munkástitkárságok), XIV. (közegészségügy), XVII. (közjóléti ügy), XIX. (szabadoktatás), XXI. (szegényügy, közjótékonyosság).

- Jahresbericht des Internationalen Sekretariats der Buchdrucker pro 1911. Stuttgart: »Schwäbische Tagwacht (96) 8°.
- Laird, J.: Notes on the treatment of tuberculosis: preventive and curative. London: Wright.
- Lange, P.: Die Konkurrenzklause. Berlin: Handlungsgehilfen Verband, (63) 8°. M. 1:50 — Schriften des Zentralverbandes der Handlungsgehilfen No. 28. A német, osztrák és svájci érvényben lévő jog. A porosz kereskedelmi és iparügyi miniszter 1910—6. 16-iki rendelete. Az 1912. nov. 26-iki törvénytervezet a birodalmi gyűléshez intézett emlékirattal. A Zentralverband megbízásából van szerkesztée.
- Müller, W.: Zur rechtlichen Seite der Dienstbotenfrage. Berlin: Verband kathol. Vereine erwerbstät. Frauen u. Mädchen Deutschlands, (48) 8°. — Bibliothek für die erwerbstätige Frauenwelt 2. M. —. 35.
- The National insurance yearbook 1913. London: Insurance Publ. Co. (466) 8°. 50.
- Örtzen, D.: Zukunftsstaat oder Arbeitsrecht? Berlin: G. Nauck, (83) 8°. M. 1. —. Közjogi, pénzügyi, politikai, választójogi kérdések keresztényszociális megvilágításban.
- Pflüger, P.: Sozialpolitische Reden und Aufsätze Zürich: Buchh. d. schweizer. Grütlivereins. (384) M. 5.
- Pomplitz, P.: Die Reichsversicherungsordnung und das Versicherungsgesetz für Angestellte. Eisenach: H. Kahle, (VII, 582) 8°. M. 6. Thüringiára vonatkozó speciális végrehajtási rendeletekkel és szövegkiadás.
- Protokoll der Verhandlungen der 5. internationalen Konferenz der Kürschner in Wien 1912. Berlin: A. Regge, (191) 8°.
- Schmelzer, F.: Das Versicherungsgesetz für Angestellte. Berlin: Hillger, (XXXII, 96) 8°. — Bücher des Wissens 159. köt. Teljes szövegkiadás mutatóval, a szövetségtanács és a Reichsversicherungsanstalt rendeleteivel és egyéb magyarázatokkal.
- Schmidt, G.: Lohnformen und Arbeitsverhältnisse in der Landwirtschaft. Berlin: Selbstverlag des Verbandes der Land-, Wald- und Weinbergarbeiter, (90) 8°. M. —. 40.
- Unterlagen zur Beurteilung der wirtschaftlichen Lebensbedingungen der deutschen Bauarbeiter. 1. Heft. Selbstverlag des Verbandes (51) 8°.
- Vandervelde, É.: La cooperation neutre et la cooperation socialiste. Paris: Alcan, 1913. (228) 8°. f. 3, 50.
- Vaughan, B.: Socialism from the Christian standpoint: ten conferences. London: Macmillan, 1913. (394) 8°. 65.
- Die Wahlen der Versicherten zu den Organen der Versicherungsträger und zu den Versicherungsbehörden. Herausg. vom Zentral-Arbeitersekretariat. Berlin: Generalkommission der Gewerkschaften, 1913. (63) 8°. A Reichsversicherungsordnung és az alkalmazottak biztosításáról szóló törvény alapján.
- Wengler: Ärzteorganisation und Landarztfrage Berlin: Adler-Verlag (20) 8°. M. —. 30.
- Wilden, J.: Handwerk und Industrie. Berlin: L. Simion (30) 8°. = Volkswirtschaftliche Zeitfragen No. 270.
- Willis's Workmen's Compensation Act. London: Butterworth 51.
- Wilson, A.: Proportional representation a set of six diagrams explaining a simple way to secure real representation in all elected bodies London: King, 1s

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Munkábaállítás fogalma.**

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1911. Bet. I. 129/9. sz. ítélete.

Ítélet: A bíróság kötelezi az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárt, hogy igénylőnek 53 napi keresetképtelensége tartamára még 145 korona 75 fillért fizessen.

Indokolás: H. J. szobafestő és mázoló üzemében 1909 december hó 28-ától fogva alkalmazott és a VI. napibérosztályba tartozó járandósággal betegség esetére biztosításra bejelentett K. E. szobafestő- és mázolósegéd az egyéni lap szerint mellhártyalob (pleuritis) betegsége alapján dr. L. J. pénztári orvos táppénzutasványára 1910 február hó 25-étől 20 heti táppénzsegélyt kapott, amely 1911 július hó 14-én járt le.

Igénylő kérvényt adott be az iránt, hogy betegségének még előreláthatólag több hónapi tartamára tekintettel, a táppénzsegély 6 héttel meghosszabbítsassék. E kérvényen S. idegorvos ajánlata foglaltatik. A B-i Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igénylő, mint régi tag részére a Neuschloss-alap terhére 42 napra külön segélykép folyósította. Igénylő neje 1911 június hó 31-én férje nevében igénybejelentést tett a 140 napi táppénzének 1911 április 27-étől kezdve folyósítása iránt, előadván azt, hogy férje 1911 április hó 26-án agyvérzésben betegedett meg, vagyis oly betegségben, amely korábbi betegségével, a mellhártyalobbal összefüggésben nem áll.

A B-i Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatósága igénylőnek azt a kérelmét, hogy a 140 napi táppénzsegély 1911 április 27-étől újból kezdődőleg számítsassék, teljesíthetőnek nem találta, mert álláspontja szerint egymásután következő több különböző betegség esetén is a betegsegélyezés a tagot egyfolytában csak 140 napra illeti, amennyiben újból munkába nem állott.

Igénylő neje a határozat ellen törvényes határidőn belül felebbezést jelentett be. Igénylő a neje által előterjesztett felebbezést 1912 február hó 14-én megtartott tárgyalás alkalmából magáévá tette, előadván, hogy az agyvérzés következtében még folytonosan keresetképtelen beteg.

Dr. Sz. L. belgyógyász bírói orvosszakértő véleménye szerint igénylőnek előbb fennforgott mellhártyalobja és utóbb fellépett agyvérzés között összefüggés nincs. Ezek természetükre és eredetükre nézve független betegségek. A perbeli adatokat ismerve pedig feltételezni kell, hogy az agyvérzés felléptétől fogva igénylő a szobafestői és mázolói munkát hosszasan, legalább is 20 héten át nem végezhetette. A bíróság e vélemény elfogadásával megállapította egyrészt, hogy az agyvérzés a mellhártyalobtól különböző, újonnan fellépett megbetegedés volt, hogy továbbá az annak kezdetétől, vagyis 1911 április hó 19-étől fogva igénylőnek 20 heti keresetképtelenségét okozta. E ténymegállapításokból folyólag pedig az ítélet rendelkezése a következő felfogáson alapul.

Igénylő a fentebb megállapított tényállás szerint újabb betegségét, az agyvérzést akkor kapta, amikor a munka újból megkezdése céljából a munkahelyre ment. Ez a cselekmény a munkába állás fogalmát kimeríti; mert a munkás már akkor munkaadója érdekében teljesít szolgálatot, amikor a munka megkezdése céljából rendszerinti időben és rendes életviszonyok között munkába indul. Ezek szerint igénylőt úgy kellett tekinteni, mint aki a mellhártyalobból felépülése után újból munkába állott. Miután pedig 1911 február hó 25-étől számítva, a betegsegélyezés iránti igényét az új munkakezdés idején ki nem merítette, a törvény 64. §-a értelmében az előbbtől különböző megbetegedése esetére önálló újbóli betegsegélyigényt szerzett. Mert a T. 64. §-a 2-ik bekezdésének korlátozó az az intézkedése, hogy a segélyezés kezdetének időpontja az első megbetegedés napjára számítandó vissza, kifejezetten csak arra az esetre vonatkozik, ha a törvényszerű segélyt teljesen igénybe nem vett pénztári tag a segélyezés lejártától számított 4 héten belül ugyanabba a betegségbe esik vissza. Más betegség esetén a segélyezési igényt ki nem merített tag betegsegélyezési igényének terjedelme korlátozva nincs, habár újbóli munkában állása bármely rövid terjedelmű

is. Ehhez képest a bíróság jogi álláspontja az, hogy igénylőnek az 1911 április 19-én agyvérzésben történt újbóli megbetegedése alapján betegsegélyezési igényjogosultsága az újbóli megbetegedés napjától, vagyis ez esetben 1911 április hó 19-étől számítandó. Erre az igényre azonban igénylő 1911 április hó 19-étől július hó 14-éig terjedő 87 napra a VI. napibérosztálynak megfelelő táppénzt megkapta úgy, hogy az igény a törvényszerű 140 napi újabb betegsegélyezés tartamából még hátralévő 53 napra kielégítetlen. Erre az időre az igénylőt megillető táppénzt a Törvény 50. és 64. §-ai értelmében kellett megítélni.

A bíróság a Neuschlosz-alapból igénylő részére 42 napra utalványozott táppénzsegélyt nem találta beszámíthatónak, mert azt igénylő a pénztár autonóm szerveinek jogorvoslattal meg nem támadott rendelkezés alapján külön alapból a törvényes és illetve alapszabályszerű segélyt meghaladó segélyezés gyanánt és rendeltetésével kapta. De a beszámítás mellett méltányossági érv sem volna felhozható, figyelemmel arra, hogy igénylőnek súlyos betegsége az újabb 20 heti betegsegélyezési időtartamon is hosszasan túl terjedő keresetképtelenséget okozott.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Munkaképességcsökkenés és életkor.

A. m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1910 márc. 3-án kelt 1909 269/2. sz. ítélete.

Ítélet: A hivatal a főlebbezésnek részben helyt ad.

Megokolás: A hivatal az I. fokú ítéletben foglalt megállapításokat, az abban vázolt tényállást és okfejtést egyébként a pör állásával megegyezőnek és helyeseknek fogadta el, pusztán a baleset okozta véglegesen kialakult állandó munkaképességi csökkenés mérve tekintetében tért el az I. fokú bíróság megállapításától. E tekintetben a hivatal döntő jelentőségűnek fogadta el dr. I. G. egyetemi magántanárnak, az állami munkásbiztosítási orvosi tanács tagjának igénylő tüzetes megvizsgálásán alapuló s meggyőzően megokolt szakértői fölülvéleményét. Ezen fölülvélemény értelmében igénylő jobb karjának meglévő csonkja, noha nincs is rajta nagyobb fokú érzékenység s a hasonló esetekben gyakran előforduló idegdaganatok (neuromák) sem észlelhetők, csak a legcsekélyebb mértékben járul hozzá a bal kar munkaképességéhez, mert az ilyen csonk csak a nagyobb terhek emelésével járó, de fokozottabb kézügyességet nem igénylő férfimunkánál használható kiegészítő tevékenységre, ellenben a női munkakörben, mely kisebb erőkifejtést, de viszont nagyobb ügyességet, a végtagok fokozottabb mozgékonyosságát és fordulatosságát igényli s a finomabb tapintatási érzéket is nehezen nélkülözi, alig jár valamelyes haszonnal. E szakértői fölülvélemény is megerősíti, hogy igénylő sem korábbi gyári munkakörében többé már egyáltalában nem alkalmazható, sem azelőtti foglalkozását s jelesül a mosónői és vasalónői munkát nem lesz képes folytatni. Ezeket a körülményeket s azt a tényét véve szemügyre, hogy igénylő túl van a fiatal koron, a fölülvéleményező szakértő igénylő munkaképességének csökkenését 80-85%-ra értékeli.

A hivatal az e szakértői becsűben alsó határként megjelölt 80%-nak megfelelően találta az állandó járadékot megállapítandónak, mert igénylő nagyobb, családja mellett nagy mértékben házi munkára van utalva, e munkakörben pedig az ő 46 éves életkora mellett is bal keze ügyességének természetszerű fejlődése mellett még tetemesen foglalkoztatható, de 20% erejéig egyéb munkakörben is a felső bíróság meggyőződése szerint érvényesülhet.

MUNKAVISZONY.

Gazdasági munkásokkal szemben érvényesített kárkövetelés.

A földművelésügyi miniszter 1911. évi 103.853/sz. határozata. L. D. munkaadónak S. I. és társai gazdasági munkások elleni kárkövetelése, illetőleg utóbb nevezett panaszlottaknak elől nevezett panaszos elleni munkabérkövetelése ügyében hozott másodfokú véghatározatot panaszos munkaadó felülvizsgálati kérelmére az 1901. évi X:t.-c. 3. §-a, illetőleg az 1907. évi XLV. t.-c. 62. §-a alapján felülvizsgálat alá vettem s annak eredményéhez képest a hivatkozott véghatározatot egyéb részeiben érintetlenül hagyván, abban a részben, amelyvel munkaadó a munkások javára megítélt kárösszeg levonása után fennmaradó visszatartott munkabér kiadására köteleztetett, továbbá abban a részben, amelyvel munkaadó 133 korona 36 f. összegben felüli kárkövetelésével elutasított, feloldom s az elsőfokú hatóságot az alábbiaknál fogva munkaadónak a munkások ellen a szerződés nem teljesítése alapján támasztott kárköveteléseinek új-

bóli tárgyalására, valamint ezzel kapcsolatban a visszatartott munkabérnek, illetve ezen munkabér esetleg kiadandó részének újbóli megállapítására s a kifejlendőnek megfelelő új véghatározat hozatalára utasítom. A munkásokat megillető munkabérre vonatkozó rendelkezést fel kellett oldani nemcsak azért, mert munkaadó kárkövetelése újból tárgyalás alá veendő s így a munkásnak esetleg még kiadandó járandóság mennyiségét a fejleményekhez képest újból meg kell állapítani, hanem azért is, mert a végrehajthatóságra való tekintettel a terménybeli munkabér készpénzegyenértékét is meg kell a véghatározat rendelkező részében határozni. *b)* Munkaadó jogorvoslati kérelmeiben ismételten kiemeli s erre nézve S. I-t és F. L-t mint tanúkat megnevezi, valamint-nevezettektől erről nyilatkozatot is mutatott be, hogy ő Sz. F. és társai kiegészítő munkásoknak az 50 hold árpavetés levágásáért nemcsak a 13. árparészt — ami a szerződés szerint panaszolt munkásoknak ezért a munkáért járt volna — hanem ezenfelül még 23 kereszt búzát is kiadott munkabér gyanánt. Kérdéses tehát az elsőfokú véghatározat abbeli megállapítása, hogy a pótmunkásoknak az árpavetés learatásáért kifizetett munkabér nem lett volna magasabb, mint a panaszolt munkások részére szerződésileg biztosított munkabér; munkaadó szóban forgó állítását tehát bizonyítási eljárás tárgyává kell tenni, annak megállapíthatása végett, hogy az ezen alapon 5.975 kg. búzamennyiség iránt támasztott kárkövetelése jogos alappal bír-e vagy sem? *c)* Munkaadó egyéb kárköveteléseit arra alapítja, hogy panaszolt munkások a szerződés szerű munkát 12 munkanapon keresztül jogos ok nélkül nem teljesítették. Az egybehangzó véghatározatok az ezen alapon támasztott követelést azzal az indoklással utasították el, hogy munkaadónak az 1898. évi II. t.-c. 40.§-a alapján joga lett volna a szerződészegő munkások helyébe azonnal más munkásokat szerződtetni s ellenük az eljárást megindítani, mivel pedig munkaadó ezen jogával nem élt, utólag ezen szerződészegőből netán származott kárának megtérítését nem igényelheti. Ezzel szemben azonban a tárgyalási adatokból nem tűnik ki, hogy munkaadó iparkodott-e panaszolt munkások helyett idejében más munkásokat szerezni? Tehát munkaadó terhére ennek az ellenkezője sem állapítható meg: másrészt a munkások kártérítési kötelezettségét az 1898. évi II. t.-c. alapján nem érinti az a körülmény, hogy ellenük szerződészegő miatt eljárás indított-e vagy sem? Szabályszerű bizonyítási eljárás megejtésével meg kell tehát állapítani, hogy a munkaadó a jó gazda gondosságával igyekezett-e a szerződészegő munkások helyébe kiegészítő munkásokat szerezni s hogy rajta mult-e, hogy ilyeneket nem kaphatott? Ha panaszos munkaadót ebben a tekintetben mulasztás nem terheli és ha panaszolt munkások magatartása szerződésellenes volt, akkor munkaadó bérkövetelése u. m. a cséplés megkésése, illetve az asztagok beázása alapján a búza, árpa és a zab árkülönbségetben állítólag előállott árkülönbséget és a munkaszünetelés idejére eső géprész-keresetvesztéség érdemi elbírálás alá veendő, az utóbbi kárkövetelésnél az is figyelembe vétetvén, hogy az illető cséplőgép kifogástalan, jól használható állapotban volt-e vagy sem? *d)* Munkaadó az okból, hogy panaszolt munkások több napon át marokverők nélkül arattak, valamint karhatalmi költség címén kárkövetelést nem támaszthat, mert ezekről a követelésekről, a megtartott tárgyalásokról felvett legyzőkönyvek szerint, lemondott.

Iparos és tanonc között a szolgálati kötelezettségből felmerült jogvita az elsőfokú iparhatóság hatáskörébe tartozik.

A hatásköri bíróság 1912. évi november 25-én hozott 78. sz. határozata.

K. J. szabómester, k—i lakos, K. város tanácsánál, mint elsőfokú iparhatóságnál bejelentette, hogy t—i illetőségű T. A. nevű tanonca másodízben házától megszökött s minthogy nevezett tanonc az iparhatóság előtt is kijelentette, hogy semmiképp sem fog nála helyt ülni, ennél fogva a visszavezettetését nem, kívánta, de kérte, hogy T. Gy.-né, mint tanonc édes anyja a szerződésben kikötött 100 korona kötbér megfizetésére köteleztessék.

K. J. szabómester panaszát K. város tanácsa, mint elsőfokú iparhatóságnál T. Gy. ellen adta be és ezt kérte a 100 korona kötbér megfizetésére kötelezni. Az iparhatóság a panasznak helyt nem adott és panaszost kérelmével a törvény rendes útjára utasította. K. J. ezután T. Gy. földműves t—i lakos ellen 100 korona kötbér és járulékai iránt a kir. járásbíróságnál sommás pert indított azon az alapon, hogy a szerződésben kikötött a kötbér az esetre, ha a tanoncviszonyt az alperes fia idő előtt megszakítja és felperest elhagyja.

A kir. járásbíróság végzésével alperesnek az illetékességre vonatkozó pergátló kifogását elutasította, ellenben a S. E. 27. §. 1. pontjában írt és hivatalból

is észlelt pergátló ok miatt a pert megszüntette, mert az 1884. XVII. t. c. 176. §-a és a hatásköri bíróság állandóan követett bírói gyakorlata szerint a jelen pert, melynek tárgyát a tanviszony megszüntétől eredő követelés képezi, az iparhatóság érdemi határozatának kell megelőznie.

A hatásköri bíróság a közigazgatási hatóság hatáskörének megállapításával döntött, mert az 1884: XVII. t.-c. 176. §-ának világos rendelkezése szerint, az iparos és tanonc között a szolgálat tartama alatt fennálló kölcsönös kötelezettségek teljesítésének és a tanviszony megszüntetéséből keletkező kártérítési követeléseknek érdemi elbírálása első sorban az elsőfokú iparhatóság hatáskörébe tartozik és csak a határozat meghozatala után áll be a határozattal elégedetlen félnek az a joga, hogy nyolc nap alatt igényeit a törvény rendes útján érvényesítse, már pedig K. J. szabómesternek T. Gy., mint kiskorú T. A. nevű fia törvényes képviselője ellen indított ügyben az elsőfokú iparhatóság, K. tanácsa a vitás kérdésbe érdemileg nem bocsátkozott, hanem azt a rendes bírósághoz utasította.

A kereskedősegéd fogalma.

A hatásköri bíróság 1912 nov. 18-án hozott 93. sz. határozata.

Felperes előadta, hogy midőn R. M. alperes a kereskedését megnyitotta, felperes neje jelenlétében felkérte, hogy neki kezdő üzletében nagyobb elfoglaltság esetében segítsen, mert ő későbbben tisztességesen meg fogja fizetni. Ennek következtében összesen 65 napon teljesített szolgálatot, miért 200 K munkadíj iránt támasztott igényt.

A b i királyi járásbíróság ítéletével felperest keresetével elutasította.

A d i királyi törvényszék, mint polgári felebbezési bíróság végzésével hivatalból figyelembe vett pergátló akadály alapján az első bíróság ítéletét feloldotta és a további eljárást megszüntette, mert a kereset iparos és alkalmazottja között fennállott viszonyból kifolyólag a munkaviszony tartama alatt fennálló alperesi kötelezettség teljesítése, a munkabér megfizetésére irányul; az 1884: XVII. t.-c. 176. §-a értelmében azonban az ilyen vitás kérdések elbírálása elsősorban az iparhatóság hatáskörébe tartozik. L. S. ezután panaszát a b i járás főszolgabírója mint I. fokú iparhatósághoz adta be. A főszolgabíró végzésével panaszlót követelésével az 1884: XVII. t.-c. 176. §-a alapján elutasította azzal, hogy igényeit a törvény rendes útján megindítandó keresettel érvényesítheti, mert a panaszló és a panaszlott közötti viszonyból az ipartörvény alapján elbíráható ipari munkaviszony nem volt megállapítható. Panaszló kereskedősegédnek tekinthető nem volt, mivel alkalmoszerű tevékenységével egész munkaképességét, vagy annak legalább egy bizonyos munkaidőhöz kötött részét állandóan, meghatározott fizetés mellett nem kötötte le panaszlott részére, amiért is az alkalmaztatás egy bizonyos rendszerű folytonosság jellegét nem mutathatta fel.

A hatásköri bíróság a rendes bíróság hatáskörének megállapításával döntött, mert felperes nem is állította, hogy egész tevékenységét, vagy annak legalább bizonyos munkaidőre eső részét állandóan és kizárólag alperes rendelkezésére lett volna köteles bocsátani, ellenkezőleg azt állítja, hogy akkor ment alpereshez kisegíteni, mikor neki tetszett, vagy amikor érkezett, miből kifolyólag felperes mint szolgálatot teljesítő az alperessel mint főnökkel, szolgálati viszonyban nem állván, kereskedősegédnek nem tekinthető s rá az 1884-ik évi XVII. t.-c. 176. §-a alkalmazást nem nyerhet.

A **Hollandi Életbiztosító r.-t.** amsterdami vezérigazgatóságának legidősebb tagja **E. W. Scott** vezérigazgató f. hó 22-én 76 éves korában meghalt Amsterdamban. A megboldogult az életbiztosítás intézményének európai hírvé szaktekintélye mint kiváló matematikus a londoni »**Institut of actuaries**«, a newyorki »**Actuarial Society of America**« és a párisi »**Institut des Actuairees française**« tudományos intézetek tagja, a Magyarországon is nagyarányú fejlődéssel működő Hollandi Életbiztosító r.-t. megalapítója volt.

HUNGÁRIA ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, IV., Károly-körút 2. ■ Részvénytőke: 6,000.000 korona
**KARTELLÉN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-,
jég-, üveg- és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153—98. SZÁM.**

A szerkesztésért felelős: **KIS ADOLF.** — Főmunkatárs: **Dr. SASVÁRI JÓZSEF.**

Meghívás a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank 71-ik rendes közgyűlésére, mely 1913. évi február hó 15-én délután 6 órakor a bank üléstermében (V., Fürdő-utca 2.) fog megtartani. **Tárgyak:** 1. Az igazgatóság jelentése. 2. A felügyelő-bizottság jelentése, a mérleg megállapítása, a nyereség felosztása iránti határozat és a felmentés megszavazása. 3. Meghosszabbítása a múlt évi közgyűlés által az igazgatóságnak adott azon felhatalmazásnak, hogy 2.500 darab társasági részvényt szabadkézből eladhasson. 4. Igazgatósági választások. 5. A felügyelő-bizottság választása. Az alapszabályok 18., 19., 20. és 21. §-ai értelmében mindazon részvényesek, kik részvényeiket három nappal a közgyűlés megtartása előtt az ezen meghívásban megjelölt helyek egyikén leteszik, jogosítva vannak a közgyűlésen résztvenni. Azonban szavazásra csak azon részvényesek jogosíthatnak fel, melyek a közgyűlést megelőzőleg három hónapon át a bank könyveiben a letevő nevére vannak írva. Minden részvényes meghatalmazott által is képviseltetheti magát, kinek azonban szintén szavazóképes részvényesnek kell lennie. A részvényesek tehát szelvényekkel együtt az alapszabályok 18. §-a értelmében **folyó évi február hó 12-éig** az alant felsorolt helyek egyikén teendő le: **Budapest** : a bank értékpapírpénztáránál, **Brassó**ban : a bank fiókjánál, **Debrecen**ben : az Alföldi takarékpénztárnál, **Eszék**en : a bank fiókjánál, **Kassán** : a Kassai jelzálogbank r.-t.-nél, **Kolozsvárott** : az Erdélyi bank- és takarékpénztár r.-t.-nél, **Lugoson** : a Kereskedelmi bank r.-t.-nél, **Marosvásárhelyen** : a Marosvásárhelyi bank- és takarékpénztár r.-t.-nél, **Miskolcon** : a Borsodmiskolci hitelbanknál, **Nagykanizsán** : a bank fiókjánál, **Nagyszebenben** : a bank fiókjánál, **Pozsonyban** : a Pozsonyi általános takarékpénztárnál, **Sopronban** : a bank fiókjánál, **Szegeden** : a May R. Miksa cégnél, **Temesvárott** : a Délmagyarországi kereskedelmi és gazdasági banknál, **Ujpesten** : a bank fiókjánál, **Ujvidéken** : a bank fiókjánál. hol is az 1875. évi XXXVII. t.-c. 198. §-a és az alapszabályok 45. §-a értelmében az átvizsgált évi mérleg a felügyelő-bizottság jelentésével együtt nyolc nappal a közgyűlés előtt átvehető.

Budapest, 1913. évi január havában.

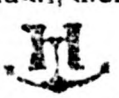
Az igazgatóság.

(Utánnymás nem díjazatik.)

A magyar királyi szabadalmazott osztálysorsjáték részvénytársaság január hó 20-án tartotta meg **XV. rendes közgyűlését**, amelyen tizenöt részvényes jelent meg, akik összesen 3.338 részvényt képviseltek. Az évi jelentés elfogadása és a mérleg megállapítása után a közgyűlés elhatározta, hogy a részvények 1912. évre szóló 15. számú kamat- és osztalék-szelvénye 108 (száznyolc) koronával, az alapítói részvények 15. számú szelvénye 100 (száz) koronával e hónap 21-től kezdve beváltassék. Miután a közgyűlés az 1912. évre a fölmentvényt mind az igazgatóságnak, mind a felügyelő-bizottságnak megadta, Herrmann Sámuel, gróf Hugonnai Kálmánt, dr. Mayer Ernőt, Morvai Istvánt és Schönfeld Adolfot az 1913. évre a felügyelő-bizottság tagjaivá megválasztotta.

Aki igazán **SZALÁMIT** akar venni,
jó és izletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van el-
látva, melyen a látható, a mire úgy a rudakban, gyár védjegye mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármín Flai szalámigyár, Budapest.

KOVALD FEST, TISZTIT.

GYÁR és FÜZLET: VII. SZÖVETSÉG-U. 35-37.

BUDAPEST.

Gyűjtőtelepek || Képviseletek a székesfőváros || vidék legtöbb városában.
minden részén.

TELEFON 58-45 és 128-13.

BUDAI MÁRIA-FORRÁS

természetes sulfatos ásványvíz.

Ivókúra hidegen vagy melegen.

INDIKÁLT: 1. Szív és véredények bajainál, arteriosclerosisnál, asthmánál és agyvértorlódásnál unicum és specifikum. 2. Gyomor-, bél-, máj- és epeutak bajainál. 3. Vese-, húgy- és ivarszervi bántalmaknál (húgycső, húgycsótakár, vesefőeny, vese- és húgyhomok és vesemedencelob eseteiben). 4. Prostatabajoknál, méhbajoknál, köszvénynél, (húgysavas diathesis, elhízásnál és cukroshúgyárnál). 5. Páratlan hatású gyermekhashajtó. **ELŐNYEI:** 1. A vizeletet enyhén és biztosan fokozza, szabályozza és tisztítja (nátrium nitrátum, magnesium sulfuricum és calciumchlorid tartalmánál fogva). 2. A bélműködést nagyobb tevékenységre serkenti. 3. Az étvágyat meglepően elősegíti. 4. Kevés szénsavat tartalmaz.

HIRMANN FERENC

FÉMONTÓDE, RÉZ- ÉS ÉRCMŰÁRÚGYÁRA
BUDAPEST VII., CSÁNYI-U. 7-9.

KÉSZÍTEK mindennemű szerelvényeket, víz-, gőz-, légszesz- és fürdőberendezések részére. Szőlő- és pincegazdászati gépeket és eszközöket. Szivattyúkat. Vasuti kocsi- és hajó-szerelvényeket. Kereskedelmi réz- és vas-súlyokat. Öntvényeket minden ötvözet szerint. Állandóan raktáron: vízvezetési szerelvények, kovácsolt és öntöttvas-csővek. Öntöttvas fürdőkádak és zománczott kiöntők. Egész-ségügyi berendezések. Fayence-árúk.

Marta-Automobilok

A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár:
MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RÉSZVÉNY TÁRSASÁG, ARAD.

Vezérképviselő:
Royal-Garage.
BUDAPEST, IX., Páva-u. 10-12.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötő- és vil-
lanygép-gyártók.
(Ferenciek bazára).
BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
Gyár ugyanott az udvarban.

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyző egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvekötő, haskötő, orthopädia-gépeiket; műlábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányait és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

FANGÓ

GYÓGYINTÉZET

Budapest VII., Erzsébet-körút 51.
(Körúti fürdőben).

Battagliai vulkanikus radio-actív iszappal való részleges göngyölés. Csúsz, köszvény, idegzsábák, sebészeti utóbántalmak és izzadmányok (hasüri) eseteiben gyors és radikális eredmény. □

Ajánlják orvosaink
∞ legkiválóbbjai. ∞

1909-ik évben 32.000 kezelés.

Munkásbiztosító pénztárak figyelmébe ajánlja az Országos Pénztár 1909. okt. 28-án megjelent 38.457. sz. körirata.

FANGÓ-ELADÁS. HÁZI KEZELÉS.

VEZETŐ ORVOS: VÁNDOR DEZSŐ DR

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Tauril központi elárúsítási iroda:
Budapest, VI., Gyár-utca 26. sz.

Részletfizetésre

is szállítunk

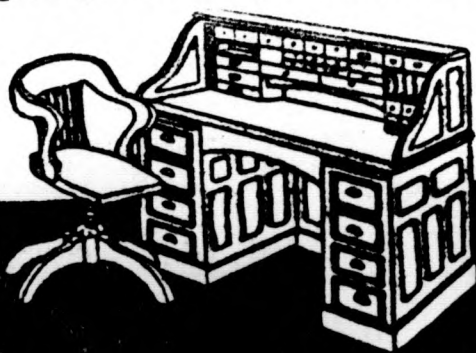
modern amerikai irodai-, íriszoba-

és könyvtár-berendezéseket

Glogowski és Társa ca. és ktr. udv. szállító

Budapest, VI. ker., Andrásy-út 12.

Képes
árjegyzék

Ingyen
és bérmentve.

Elszakíthatatlan

munkásöltöny

Orvosi boncköpeny
Orvosi rendelő kabát
Gyógyszereszköpeny
Vegyeszköpeny

GUTMANN J. és TSA

Budapest, Rákóczi-út 16.

Minta és árjegyzék ingyen és bérmentve.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a
védjegye,
Magyar diák csak ezt
vegye!

A „Munkásügyi Szemle“ kiadása

A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS KÉZIKÖNYVE

A betegsegélyezés és balesetbiztosítás teljes joganyagának feldolgozásával
írta: Dr. HALÁSZ ALADÁR ügyvéd, az Országos Pénztár ügyész-titkára

most jelent meg.

Második teljesen átdolgozott kiadás. ■ ■ Ára vászonkötésben 6 korona.
Megrendelhető a kiadóhivatalban (Budapesten II., Fő-utca 23.) és minden könyvkereskedésben.

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság
(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrenten)

AMSTERDAM.

MAGYARORSZÁGI IGAZGATÓSÁG AZ INTÉZET
SAJÁT PALOTÁJÁBAN:
Budapesten, Kalvin-tér, Baross-utca 1., Üllői-út 2-4. sz.
Bejárat az Üllői-út 4. sz. kapun.

LEGOLCSÓBB DIJAK.

Az 1910-ik év végén 392 millió koronát :
a biztosítások összege meghaladta.

A tartalékok
összege: **115 millió 894,476 K**

Eddigi kifizetések a
biztosítottaknak : **119 millió 874,160 K**

Continental Pneumatik

legjobb gyártmány kerékpárok, hín-
tők és automobilonok kerekai részére.

**ÖSTERREICHISCH-
AMERIKANISCHE
GUMMIFABR. A.-G.**

WIEN, XIII., BREITENSEE.

Raktár Budapesten:

DÉRY GYULÁNAL,

VI. ker., Révay-utca 6. szám.

ALAPITTATOTT 1856.

TELEFON 958.

FISCHER PÉTER ÉS TÁRSA

RÉSZV.-TÁRS. BUDAPEST.

Főüzlet és gyár:

IV., Kossuth Lajos-utca 6.

Ajánlják saját készítményű orvosi mű-
szer, sérvkötő, haskötő, müláb, múkar,
támogató és a betegápoláshoz szük-

□ séges összes gyártmányaikat. □
Előnyös árak. Pontos kiszolgálás.

Árjegyzék kívánatra ingyen.

„TUBERIN“

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek
elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyer-
mekek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal.
sulfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2'50 kor. — Egyleteknek 1'60 kor.

Főraktár:

SZENT HERMINA GYÓGYSZERTÁR

BUDAPEST, VII. KERÜLET THOKOLY-UT 28. SZÁM.

Modern transmissiók

sajtolt acéllemezből

200%-kal erősebb

és

50%-kal könnyebb

mint az öntöttvas transmissiók.

Tartós, könnyű, olcsó, állandóan
raktáron

Kell Jenő Budapest

VI., Gyár-utca 26.

Dr. PAJOR-

Szanatorium és Vízgyógyintézet

BUDAPEST,
VAS-UTCA 17. SZ.

A POSTYÉNI ISZAP
FŐRAKTÁRA.

REDŐNYÖS

és lapos íróasztalok. Iratszekrények.
Kártyanyilvántartás. Teljes intézeti
berendezések.

Elsőrendű minőség!

Szolid árak

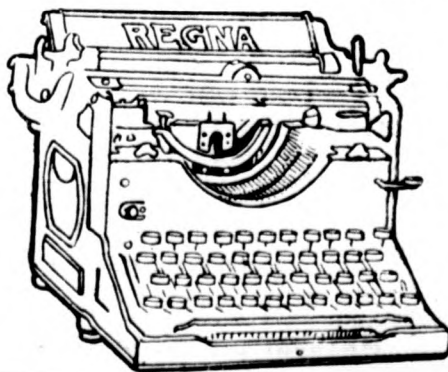
Hirsch és Társa

Budapest,

V., Alkotmány-utca 19.

„REGNA“

a jelenkor
legtökéle-
tebb írógépe. Országszerte díjmentes
bemutatás. — Pénz-, könyv- és okmány-
szekrények.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMENYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

Dr. SASVÁRI JÓZSEF: NÉHÁNY SZEMPONT AZ 1907. ÉVI XIX. T.-C. 81. ÉS 82. §-AIVAL KAPCSOLATBAN	113
Dr. LÁSZLÓ MÓR: A SZÁJHIGIÉNE SZOCIÁLIS SZEMPONTBÓL	116
J. BROD: MUNKÁSVÉDELEM A SÜTŐIPARBAN	118
AZ EGÉSZSÉGÜGYI ÉS DEMOGRAFIAI NEMZETKÖZI KONGRESSZUS	123
A MUNKÁSBIZTOSÍTÁSI TÖRVÉNY REFORMJA: Kis Adolf	130
MUNKÁSÜGYI BIBLIOGRAFIA 1913-BÓL	147

SZEMLE:

<i>Szociális egészségügy</i>	123
A szegények meg a gazdagok. — A nép egészségügyi felvilágosítása. — A baleset-megelőzés és mentés II. nemzetközi kongresszusa. — A csecsemőhalandóság fel-tűnően alacsony száma kert városokban. — Tej- és tejtermékek véleményezésére szolgáló szakértő kollégium. — A cukorbetegség elterjedése. — Neomalthusianizmus és az orvosok. — Az aggság élettana. — Alkoholisták gondozó intézetei.	
<i>Munkásvédelem</i>	127
Szociálpolitikai vita a német birodalmi gyűlésen. — Háború és szociálpolitika. — Az orosz gyárfelügyelet. — Portalanító készülék. — A munkásvédelem sürgős szükség-sége az üvegiparban. — Munkásvédelem és iparfejlesztés. — Mosdó- és öltöző-helyi-ségek szénbányamunkások részére. — Az ipari mérgezések bejelentésének kötele-zettsége Hollandiában.	
<i>Munkásbiztosítás</i>	130
A Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesülete. — Betegsegélyezési járul-ék behajtása az időleges építési üzemekből. — Az Országos Pénztár székháza. — A szabadkai ipartestület törvényrevíziós mozgalma. — A budapesti kerületi munkás-biztosító pénztár taglétszáma s a tagok megosztása napibérosztályok szerint. — Köz-gyűlési küldöttek választása a wieni kerületi betegsegélyző-pénztárban. — A Nem-zetközi Munkásbiztosítás Németországt Egyesülete. — A betegség esetére való biz-tosítás főbb eredményei Németországban az 1909–11. években. — A németországi baleset- és munkásbiztosítás főbb adatai 1910-ről. — Megbetegedési esetek és beteg-ségi napok a német betegsegélyző pénztárakban. — Viszonossági szerződés Belgium és Németország között. — Az állami munkanélküliség elleni biztosítás.	
JOGGYAKORLAT	149
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás. — Munkaviszony.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. ker., Fő-utca 23. szám.
Telefon: 93–99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Császárfürdő Budapesten.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvizű radio-aktiv gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúszos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatósa g*

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

PALMA
A VALÓDI
KAUCSUK
GZIPÉSZAROK

Kapható minden jobb bőr-, cipő- és divatárú-kereskedésben.

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH”

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbben lehet építeni.

Az „AEROLITH”-

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH”

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Budapest, V., Pozsonyi-út 1.

Eckhardt Vilmos és Hotop Ernő r.-t.

Budapest, V., Dorottya-u. 6.

Tervezünk és vállalunk 1870. év óta tégláégetőket, tetőcserépgyárakat, chamoite-téglagyárakat, mészégetőket, magnezitgyárakat, tüzelési berendezéseket, gyárkéményeket, kazán-befalazásokat.

A jelenkor legjobb tetőfedő anyaga **Igen fontos!** Minden Eternit-lap **„ETERNIT”** szóval van megjelölve. Sziveskedjék mindig határozottan **HATSCHÉK-féle ETERNIT-palát** kérni. Magyarország kőpén „Eternit Művek” **Hatschek Lajos** Budapest, VI., Andrassy-út 33.

PALA

Hatschek szabadalma